

De morali lepra

<https://hdl.handle.net/1874/331149>

Incipit tractatus venerabilis magistri iobris mider ordinis predicatoꝝ de morali lepra.

Olim deũ legimus in leuitico veteris testamenti madauisse sacerdotibus vt lepram corporali multumodas scire studeant dñas. quibus iuxta oim theologoz glosas amplissimas figurate datur intelligi sacerdotes noui testamti pceptis astringi grauioribus q̄ tenuis infudet lepras scire morales a variis ronalis aie: pctõꝝ viz letalium inter se a venialibus dñas. Horum em̄ ignorantia culpabilis de ofessore decepto rem: lupũ ex pastore .a de pdicatore p̄uaricatore constituit. Que vt euidentẽ sub. xviii. c. q̄n q̄ sequẽtes colligere materias studui. Quarum prima erit de pctis q̄ sub. vij. capitulib⁹ militant vitijs. Secda de hñs que directe trãsgressiones decernũt decalogi. Tercia de hñs q̄ circa vij. sacra fiunt ecclesie. Quarta de matrimonij impedimẽtis q̄ plerũq̄ incautis grauissimos iniiciunt laqueos. Quinta vero de coniugatoꝝ abusibus venẽis quos heu multi licitos estimãt cum sint nephandissimi. Vex q̄ in prefatis materijs madauo sapientis satisfacere de fide ro quo d̄t ecc. iij. Que p̄cepit tibi de illa cogitata sp̄a in pluribus opib⁹ ei⁹ ne fueris curiosus

Idcirco lectorem sequentium p̄ tria alijs no-
tabilia. Quorum primum est s̄c̄i thome q̄d̄ li-
beto. viij. q. xv. dicentis. Omnis q̄stio in qua
de peccato mortali q̄ritur: nisi expresse veritas
h̄atur periculose determinat q̄ error quo n̄o
creditur esse p̄c̄m̄ mortale q̄d̄ peccatum mor-
tale est c̄sc̄iam non excusat a toto sed forte ex
tanto. Error vero quo creditur esse mortale q̄d̄
mortale non est c̄sc̄iam ligat ad peccatu-
mortale. Secundū notabile ē alexandri de
hal. pte secunda. q. de peccati mortalis a veni-
alis differentia ita diffimentis. P̄c̄m̄ veni-
ale est libido siue voluptas in creatura citra
deum Mortale vero est libido siue voluptas in
creatura supra deum vel eq̄ deo. Si vero crea-
tura diligatur p̄pter deum oīno a mō quo de-
bet virtus est. q̄ virtus ē ordo amoris. Sed si
creaturā diligatur non oīo p̄pter deū diligitur
tū p̄pter utilitate; hōi necēariam: sic est dilectio
naturalis: a sic etiā ordīnatur ad deū licet hō
nō referat. Et c̄cludit. Cum autē; valde vicina
sint p̄c̄m̄ mortale a veniale in eodem genere
materie: difficile est dicere vsq̄ ad quid extē-
ditur veniale peccatum a q̄m̄ incipit esse mōrle
Tercium notabile est. Cancellarius tracta-
tu suo de vita aīme. Doctrīna m̄q̄t salubris p̄
doctoribus theologie est; vt non sint faciles

2
asserere actiones aliquas aut obmissiones esse
peccata mortalia presertim sub verbo vniuersali et
dum predicandum erit ad populum: hijs motibus au-
toritatibus prius nihil de proprijs interduo dicere
in sequentibus: sed duntaxat authenticorum in sacra-
pagina verba fideliter curabo necesse scilicet the-
potissimum: nisi quando alium doctorem nominauero.
pro cuius verba statim sequuntur verba beati theo-
me. quod ipse omnes videtur contra magistros pre-
cellere vbi de differentijs peccatorum agitur.

Primum capitulum est de superbia.

De superbia igitur primum capitulum continet
quale sit peccatum. Quid sit et effectus. Spe-
cies superbie. ingratitude. iactantia. ex-
cusatio in peccatis. presumptio pusillanitas. Gra-
dus superbie. infidelitas. blasphemia. peccatum in
spiritum sanctum. vi. odium dei. scisma et inobediencia et
Secundum capitulum est de inanis gloria. et continet
filiis inanis glorie. que sunt nouitatum presump-
tio. inobediencia. iactantia. propter ostentationem. p-
tinacia. discordia. et que sunt iactantia pro nomina-
abiectione. propter ostentationem. simulationem. pertinacia. mollicies
adulationem. curiositas. ortus superfluitas. et ortus
defectus. Tercium capitulum continet que sunt et que sunt spe-
cies auaricie. prodigalitas. iniusticia et eius species
filiis auaricie que sunt obduratio. inquietudo.

violencia. fallacia. periurium. fraus. pbitio.
Opa misericordie qñ sint in precepto. Sollici-
tudo quid sit fraus. violentia. fallacia. piri-
um. restitutio. symonia. vsura. emptio. vendi-
tio. puificentia. sacrilegium. psonaz accep cõ
a restitutio Quartum capitulũ dñet quid
sit luxuria. pollutionum diuersitas. gradus
luxurie. morosa delectatio. a eius osensus qd
sint. Species luxurie septẽ. s. fornicationez. ad-
ulterium. stupz. raptum. incestum. sacrilegi-
um. vitium otra naturã. modus eiusdem Mo-
dus incõnentie. a filias luxurie que sunt. ecci-
tas mentis. precipitatio. incõsideratio. incoñ-
stantia. a mor sui. obiũ dei. affectus presentis
seculi. desperatio siue horror futuri.

Quintum capitulũ dñet de iracundia. ira
p zelum. ira p vitium. seuicia seu crudelitate.
Quid sit vñdicatio. species ire. s. filie ire sex: q
sũt indignatio. tumor metis. clamor blasphemia.
contumelia. rixa. seueritas seu feitas. crudelitas
remissio. ipacia. impseuerantia seu mollicies
inconstantia. intimiditas. timor mundanus
humanus. seruilis: a alij timores. inuerecũdi-
a. discordia. cõtentio. litigium. derisio seu illu-
sio. maledictio. contumelia. rixa. sedicio a bel-
lum quid sint.

Sextum capitulū Quid sit gula . tibi mensura debita. Gule qñq spēs. Gula qñ sit p̄ d̄m. Intpantia qd sit. insensibilitas. d̄m̄m̄u cō tibi qñ sit p̄ d̄m. D̄ia carnalium a sp̄ualium vitioꝝ. Ebrietas a eius d̄ie. S̄s̄lie gule qñq que s̄nt. immūdicia. multiloqum. ebitudo mētis. inepta leticia. scurrilitas. ludii mali q̄ sint. ch̄rea. r̄uelacō sigilli cuiuscūq̄ secreti ā of̄f̄s̄iōis

Septimum capitulū cōtinet mūdiciā: a eius ptes. Quid sint emulatio a odiū inimici. Et q̄ cumq̄ quō diligendi. Tristitia quōtuplex sit s̄s̄lie mūdicia q̄ sunt. Odiū afflictio in p̄s̄p̄is Exultatio in adūs̄is. Detractio. susurratio. detractionis audientia. susurrū. iudiciū temerariū; suspicio. presūptio. a iudiciū de occultis cordis an fieri possit.

Octauū capitulū cōtinet de accidia. negligētia exteriori. gaudio vero. dilectione dei et p̄mi. a eius obmissione. inimico diligendo. sc̄a d̄alo. Ordine aduum humanoȳ interioroȳ. prudentia. imprudētia seu temeritate. precipitacōne. inconsideracōe. inconstantia. negligētia interiori. pigr̄icia. torpore. obmissione. astucia Prudentia carnis seu mundi. ignorantia. inq̄titudine. correptione fraterna. voti fractione. orōnum debito. Accidie s̄s̄ia b̄ s̄m gre. q̄ s̄nt. malicia. rancor. pusillitas. despatio. torpor

circa præcepta. uagatio mentis. accidie filia
bus s̄m p̄fidoꝝ q̄ sunt amaritudo. ociositas.
somnia. impertinencia. iniquitas. iniquitas
corp̄is. insensibilitas. curiositas. uoluntas āc.

Nonum ca. continet multa p̄c̄a. Cōm̄ primū
p̄ceptum decalogi p̄petrabilia ut de. viij. speci
eb⁹ ubi demones exp̄sse muocant. a de sex: v
bi tacite muocant. Item de sortib⁹ obseruati
onib⁹ v ar̄ijs. arte notoria in mutacōnibus
corp̄oꝝ. imaginib⁹. fortunijis a infortunijis. sus
pensionib⁹: a ligationib⁹. incantacōibus ser
pentū. maleficio p̄ quod aliq̄d cognoscat eē
sup̄sticiosū. ac iuracōnibus. temptacōe dei.

Decimū ca. continet de sc̄o p̄cepto ut de periu
rio multa de tercio p̄cepto viz de obfuarōne
sabbati. De quarto. s. de honore pentum. pre
latoꝝ. d̄norum a benefactoꝝ. ac de obia. De. v
p̄cepto viz de non occidēdo vel primum in cor
pore ledendo. de differentiis occidētū: a de dif
ferentiis ceptus in vitro necantium.

Vndecimum capitulū continet de vltimis. iij
p̄ceptis. s. mechia. mendacō multiplici. de ne
gantē veritatē. testimonijū ferentib⁹ accusacō
ne. calūnia. preuaricatione. tergiuersatione.
pena talionis. aduocacōe. iudiciibus. de dese
rentibus se in iudicio. a de appellacōe.

Duodecimū cap. continet q̄ sint necaria in oi

19
sacramento. de baptismo. de firmatione. eucari-
stia. confessione. pnie inunctione. forma abso-
lucōis. extrema unctio. et de mrimonio.

Tredicimum capitulū cōtinet de mrimoniū
impedimentis q̄ solū dirimunt matrimoniu
strahendum nō strahū. et sūt. ix.

Decimūquartum ca. cōtinet de impedimētis
q̄ strahū matrimoniu dirimunt et strahens
impediunt. et sunt. xij. Itē quō cōhibent spon-
salia. quō impediunt p. x.

xv. ca. cōtinet qn̄ vir possit vel teneat dimittē
terevxorem ppter fornicacōem. p̄fidiam vel p-
pter aliud crimen. et econūso mulier vix.

xvi. capitulū cōtinet qn̄ actus matrimoni
alis sit meritorius. quō in. x. casibus mōrle pec-
catū. quō in sex casibus est veniale p̄cātū.

xvij. capitulū cōtinet qn̄ alter coniugū possit
sine p̄cō reddere debitum etiā alio peccante et
cur aliqū tenet alter reddere. et qn̄ neq̄q̄ tene-
tur reddere: vt in sex casibus. atq; de triplici for-
nicacōe q̄ fieri p̄t in matrimonio.

xvij. ca. cōtinet quinq; tpa qn̄ licet vel non
licet exigere debitum in mrimonio. et qn̄ nup-
tie celebrari possint vel non.

Supbia dupliciter capitur. Vno modo
gnaliter p̄ cōceptu p̄ceptoz dei et sic reperitur
in omni peccato mortali. quia ita ambrosius

Diff. supbie

quo 7 os pro st' duo.

diffinit pām. Est preuaticatio legis dīne et ce
lestiū inobediencia mandatoꝝ. vnde sic supbi
a non ē spāle vitiū nec capitale: sed regina oī
um vitiōꝝ. Alio mō est speciale vitiū. et sic est
appetitus inordinatus seu immoderatus pprie
excellētie. et sic idē est cū nolle obedire superi
ori. preferēti deo et regulis eiꝝ debitis. nā sic qđ
libet pām hꝝ duo. s. auersioneꝝ ab incommu
tabili bono. et auersionē ad mutabile creatu
ram. Ita et supbia hꝝ duo. vnum p se et cōpleti
uū peccati ac formale et hoc ē cōtemptꝝ. Aliud
materiale et illud ē appetitꝝ immoderatꝝ pprie
excellētie. ppter primū hꝝ supbia qđ est maxi
mum pām et reginā vitiōꝝ. nō aut ppter fm.
Vñ nolle subijci deo vel superiori loco dei ac re
gulis eoꝝ. se d cōtemptꝝ taliū ē pprius adꝝ su
pbie: immo talis cōtemptꝝ dei ē maximū pec
catum. et additus alijs facit p fidiā. despatio
nē. et oīa alia pām maiora facit. In sup oīa a
lia pām excepto p refato cōtemptu pcedūt pñ
cipaliter aut ex ignorantia. aut ex infirmita
te. seu ppter desiderium cuiuscunqꝝ alterius bo
ni a deo: et ista hñt pro formali. auerti vero a
deo p materiali. Sola aut supbia econuīso hꝝ
pro formali auersionē a deo seu cōtemptum et
idcirco etiam pñcipaliter hꝝ qđ est peccatꝝ
mortale. Eius autē motiū ē vntas pñcipatꝝ

motus supbie et vni
tas pñcipatꝝ

5
vt in angelo patuit a hōie primis, p matia
li vero h3 ouersionem ad omutabile bonum.

Supbia ḡ est appetitus immoderat⁹ pprie
excellētie. Aliud autē ē appetē excellētiā dic
alexander. a aliud ē appetere excellētiā ppri
am vt ppriam. Appetere em̄ excellētiā cui sit
naturale angelo a hōi: inq̄ntum sint facti ad
imaginē dei non est p̄c̄m. sed appetere excellē
tiam ppriam vt ppriam seu immoderate sp̄ est
p̄c̄m. Et hoc fit multipl̄r. Primo reputando
se illam h̄re a se non ab alio. Secūdo reputando
se illam h̄re ab alio sed suis meritis. Tercio
reputando se falso illam h̄re cum non h̄eat.
Quarto reputando se h̄re illud in quo excellit
plus oibus. Et ideo in diffinīōe h̄ pprie sonat
in vitium. puta cum dicit in corde suo q̄ h̄eat
aliquid a se. vel cum dicit meritum esse a se a
sic de alijs differentijs seu speciebus p̄ beatus
gre. assignatis. Supbia opleta ē fm̄ suū ge
nus mōrle p̄c̄m tripl̄r. Primo q̄n est cōn̄ di
lectionē dei: vt q̄n post deliterationem rōnis
renūit subijci deo et regulis eius. ad q̄ necita
tis debito tenet. Secūdo q̄n est oera dilcōem pri
mi. vt q̄n aliquis sic se p̄fert. primo superiori
q̄ ab eius subiectione se subtrahit ad quā te
net debito necitatis. Qui inquit deus vs̄ sp̄e
nit. me sp̄nit. Tercio p̄c̄ā ista que ex supbia

*mul. q̄o. appod. ex
alle. q̄. no. q̄m.*

*q̄o. supbia q̄m
mōrle p̄c̄m*

quod superbia est peccatum
veniale

quod de contemptu

completa pcedunt: etiam sui tvel sui possunt
mortalia Veniale vero peccatum est quoniam nolle sub
iici superiori preuenit iudicium rationis vel appe
titus immoderatus proprie excellentie. Cancel
diffinit de contemptu dicens. Contemnere aliquam
rem ut autoritate superioris est ipsam vere et
interpretatiue nullam vel vilem aut minus iustam
reputare. Contemnens itaque autoritatem su
perioris non ex passione vel fragilitate: vel ig
norantia: sed ex contemptu qui est principalis
causa aut finis transgressionis sue reus mor
tis peccati existit. ut dum quis dicit superiori
in eo quod superior Ego in despectu vestri hoc ago
quod inibiletis alias non acturos. c. ij. vi. vij.

Species superbie sunt quatuor secundum beatum gre
gorium

Species superbie sunt quatuor secundum beatum gre
gorium. Prima: credere se habere bonum a se et
quod aliquis modum appetitu proprie excellentie
ita de bonis suis gloriatur: ac si ea a se haberet.
Nam si in uniuersali simpliciter quis crederet quod
bonum a se haberet esset infidelis seu hereticus
et infidelitatis species. Sub illa specie si non pro
prie: nec velut species continetur ingratitude quod
quis sibi attribuit quod ab alio habet. Secun
da species est credere bona sibi data propriis me
ritis habere et quod aliquis ex immoderato appe
titu proprie excellentie: ita de bonis suis gloriatur
ac si ea propriis meritis haberet. Credere autem

Ingritudo

6
aut sentire q̄ ex meritis p̄cedentibus aliq̄s
bonum aut p̄m̄ium consequatur: non ē p̄e
sumptō vel error: si ad deum tanq̄ ad origina
le principū actū vel habitū solum referatur
Si vero q̄s crederet simpliciter a in vniuersali
q̄ bona a se h̄et p̄p̄rijs meritis: eēt species in
fidelitatis pelagianorum. In istam sp̄m: s̄ nō
velut species: etiā reducit̄ in gratitudo q̄ quis
suis meritis bona ascriberet que meritis h̄: a
lienis immo ista in gratitudo est maḡ effect⁹
prime vel sede speciei Tercia species est iacta
re se habere q̄s quis non habet. vnde p̄sump
tō de multis meritis a gratijs si nō in sūt: vt
interdū fit in deuotarijs a eoz̄ reuelationib⁹.
p̄p̄rijs. a h̄mōi falsa est a temeraria: vel at
tribuere sibi maius bonū q̄ quis h̄: ad idem
reducitur. Differt aut̄ ista species a iactātie vi
cio. q̄ iactācia ē species mendacij quo ad ex
teriorē actū facti. s. quo q̄s falso sibi attribuit
q̄s non habet vt habes in capitulo. ij. a. viij.
Sed ista species omittitur quo ad interiorē
cordis arroganciā. qua. s. quis se alijs p̄fert.
Excusacō in p̄c̄is p̄met etiā aliq̄liter ad istā
speciē. q̄ ibi sibi q̄s attribuit inocentiā quā
non h̄. Excusacō enim in p̄c̄is non ē species
sup̄bie: s̄ maḡ effect⁹ eius. vel dispositō ex ip̄a
d̄ns. immo s̄ p̄p̄rie effectus p̄sumptōis Item

Tactantia

Tactantia

excusatio peccati est quodam circumstantia aggra-
uans omne peccatum: etiam ipsa blasphemia. Reta

Species est. despectis ceteris velle singulariter vi-
deri. vide de hoc c. v. §. viij. ix. x. xij. xxi. Itz
infra pñti c. §. xv. c. viij. §. iij. Ad ista specie pti

net presumpcio Est aut presumpcio vitii quo quis
assumit statum sine fiducia divini auxilij opus
magnu ad agendum ea que preterunt sue virtuti
seu proportio ne sue facultatis excedunt Vñ p
sumptuosus estimat erronee se martiriu sus-
tinendu vel ad vincendu temptacione: quia mate-
riam earum propinquam non vitat vel se estimat ma-
iores divicias. scias aut ponis hie que habeat vel
que se estimat magnu et magis dignu. ex quo

non est. s. ppter divicias boni fortune. vel ppter vel-
tes et filia. Pusillitas per defectu opponitur
vitio presumpcionis. dicitur aut pusillais qui
recusat in id tendere quod est sue potentie et mensu-
ratu. Item pusillais est qui dignus est magis.
vel proportionatus ad magis facienda secundum habi-
litate ad virtutes. que habilitas in eis vel ex bono
disposicione nature. vel ex scientia. vel exteriori fortuna
quibus cum recusat uti pusillais dicitur et redditur.
Et ista recusatio est negligetia orit aliquando ex pre-
fata habilitate utendi. Est aut pusillitas maius

vel peius vitium quam presumpcio. dicitur etiam cancel. tra-
datu suo de divitiis vitiorum sic. Pusillanimitas

presumpcio

pusillitas

*quod pusillitas est
minus vitium quam presumpcio*

7
qua quis contra iudicium superioris sui a prudentioris sui reputat se minus iusto ad aliquid facienda: a pertinaciter refugit officia a superiore imposita. ad inobedientiam superbam imputat: quod iudicium suum nimis profert a merito prudentie propriae. Secus si ducatur propria lege suspensa, de qua debet esse certus. Secus praeterea si sciat periculum suum evidenter de quo fidei facere superiori nequit. Nota etiam quod quilibet species superbiae habet tres gradus. Primus est superbia in corde. secundus in opere. tertius in operatione. Anselmus ponit. iiii. gradus

De Del. Superbia

Primus a pessimus est superbia in opinione: quando aliquis operatur vel existimat se dignum aliquid magno honore: et in hac estimacione sic delectatur.

Secundus superbia in voluntate: quando aliquis non se estimat esse dignum aliquo honore: vult tamen illum habere: non procurans opere vel sermone: et delectatur in voluntate: et istud est minus malum quam primum.

Tertius est exaltatio in sermone quando quis non estimat se esse dignum honore aliquo: nec vult ipsum habere: nec laborat opere ad obtinendum: nihilominus tamen magnificat se in sermone. **Quartus** est exaltatio in opere quando nihilolum trium facit: et tamen facit aliqua opera ex quibus dignus habeatur: et iste est minimus. Iste dicitur secundum alexandrum sunt materiales superbiae: secundum gregorium sunt formales. Superbia itaque odiosa

§ 98. (C) *Superbia*

funt fm thx. ad regulam rois recte fm quam aliqs veram estimacoem de se habere potest non attendere a de se maiora q̄ sint estimare Alioz defectus non pprios osiderare. superioris mandata contemnere. Sup alios videri. appetere excellentia veram. in alijs exntem fastidire a in ppria excellētia m̄ntum ppria delcari vel

Infideltas

In fidelitas etiā cū suis speciebus apta nata ē ex supbia gnari. Est aut infidelitas vitium quo q̄s repugnat seu dissentit auditui vere fi dei. aut qui contemnit ipsum. Tres sunt infide

§ 99. *Species infidelitatis*

litas species. Prima in deoz q̄ remittunt fidei suscepte in figura. Secda peior paganoz q̄ remittunt fidei non suscepte. Tercia pessima xp̄iana noꝝ qui remittunt fidei iam suscepte in ip̄a manifestacone veritatis: a hanc hntes dicunt heretici: vel sectam habentes vel apostate. Spe

blasphemia

Tpecies aut infidelitatis que accipiunt fm diuersitatem erroris in diuersis que ad fidem pertinent non sunt determinate: sed fm errores in infinitum possunt multiplicari. vt alia est heresis arrianoz. alia sabellianoz a sic de alijs

§ 100. *Blasphemia*

Blaspheemia opponitur confessioni fidei vere: a est derogatio vel detestaco alicuius excellentis bonitatis diuine presertim. Et ē duplex blasphemia. quedam in corde. alia in locutione Species improprie blasphemie sunt tres.

Vna cum quis attribuit dō vel alicui sancto
 qđ ei nō uenit. vt dicēdo deus ē mendax. Se
 cunda cū a deo remouet qđ ei uenit. vt dicē
 do deus non ē bon⁹. Tercia cum attribuit cre
 ature qđ deo appropriat. vt dicendo. iste hō ē
 deus vel scrutator cordiū. p̄sciū futuroꝝ ex li
 bertate arbitrii dependētiū Sic etiā blasphēia
 ē triplex. Gradus etiā sunt in blasphēmia.
 Prim⁹ qñ aliq̄s credit corde id qđ blasphemat
 aibi ē infidelitas. Scđs si ibidē seq̄tur detesta
 tio uolūtatis Terci⁹ si prumpit in uerba. sicut
 etiā laus fidei auget p̄ dilectōem a cōfessionem
 Quartus cum q̄s blasphemat in ope. Ita eti
 am blasphemie qñ sit p̄ctm̄ nōndi sūt grad⁹

de blasphemie

de blasphemie p̄m̄

Vnus ē qñ blasphemās subito in uerba ima
 ginata ex aliq̄ passione prumpit: a significacō
 nē eoz nō cōsideret: sic ē p̄ctm̄ veniale. Scđs qñ
 q̄s aduertit hoc eē blasphemā cōsiderans sig
 ficata uerboꝝ a tunc non excusat a mōrli p̄ctō
 sicut nec ille q̄ ex subito motu aliquē occidit.
 vide ca. v. vi. xi. a. xxij. Blasphemā est p̄ctm̄
 in sp̄m̄ sanctuz: qñ aliquis ex certa malicia p̄
 cōtemptū abijcit a remouet sp̄alem aliquē ef
 fectum spiritus sancti. s. illud qđ electionē pec
 cati p̄t impedire. a sic qđlibet p̄ctm̄ in sp̄m̄ s̄a
 ctum uidetur fieri cū cōtemptu. Quid aut sit cō
 temptus dictū ē s̄. v. Et sūt sex species p̄cti

De peccatis
De peccatis

pm
p. 1
21

in spm scum. prima desperatio: no q ibi mise
 ricordia no credat: s qz otemnt. de hoc vide in
 fra c. viij. s. ij. iii. a. xxv. Secda psumptio no q
 dei iusticia no credat s qz otemntur. Ista pre
 sumptio e qn quis presumit gloria adipisci sine
 meritis: vel rema sine pnia. No tn q peccare
 cum pposito pleuerandi in pcto sub spe reme
 e presuptio a auget pctm. sed peccare sub spe
 reme qnqz picipiende cu pposito abstinenti
 a pcto a penitendi de ipso: hoc non e presuptio
 omis: s diminuut pctm. qz p hoc videt hie vo
 luntate minus firmata ad peccandu. Tercia
 spes e impnia q e ppositu no penitendi. Quarta e
 obstinatio q e firmatio ppositi in pcto. Quinta
 impugnatio veritatis agniti: qn. s. aliqs veri
 tate fidei impugt vt licenti peccet. Sexta inui
 dentia fraterne gre: puta qn aliqs non soluz
 inuidet p sone fratris aut bono ei: sed etiam
 inuidet de augmento ipsius gre dei in mundo
 crescente. Odire vero deu oim auctore ex delibe
 ratione inuenit in oi specie peccati in spm scum
 Ideo no inter sex species peccati in spm sandu
 oputat. vide hoc. c. viij. s. vi. a. x. Item c. v. s. viij
 Item c. viij. s. vi. Scisma e eade opmante atqz
 eode ritu colete q ceti solo ogregacois delectari
 dissidio. Scismatici dicunt q ppria sponte a mte
 coe se ab eccā sepant. vt q futee renuut pape

De peccatis

et q̄ mēbris ecclē ei subiectis coicātē tēculāt p
 tinaciter. q̄ precepta papē otemnūt a iudiciū
 eius subire renuūt. **Inobediētia** ē pprie otem
 ptus precepti supioris cui quis obedire tenet
 Si quis aut nō ppter precepti otemptuz facit
 aliquid otra preceptuz. sed ppter aliquid ali
 ud ptinet formaliter ad aliā speciē peccā Quid
 aut sit otempt⁹ a quō aliquid possit quodam
 mō otemni. v. irrōnabile a infructuosū reputa
 ri habes. c. ij. §. vj. a hic §. v. Grad⁹ hz mote
 dientia **Prim⁹** qn̄ deus otemnit in suapsona
 directe. sicut in odio dei vel blasphemia dicitur
 est **Secūdu** qn̄ otemnunt bona. p q̄ fit peccm
 i spūm scām. a sic ē peccm i spiritū scām vt diffi
 nitum ē **Tercū** qn̄ quis otemnit dei aliqd̄ pre
 ceptū. Et q̄tuz ē dei pceptū de meliori bono. tā
 to **inobediētia** ē peccm māius **Quart⁹** qn̄ otem
 nit homo precipiēs v. psona precipiētis. **Qui**
tus qn̄ otemnit eē preceptum hois. **Sext⁹** qn̄
 quis non ppter precepti otemptū facit aliqd̄
 contra preceptum; s̄ ppter aliquid aliud. S;̄
 talis **inobediētia** ptinet formaliter ad aliaz
 speciē peccā **Ca. ij. de manū glo.**

Oloia inanis seu vana vappetit⁹ vane
 glie ē mot⁹ mordmat⁹ ad laudez hūa
 nā. a ē p̄ma filia supbie atq̄ viciū ca
 pitale Pro cuius noticia sciendū q̄ gloria est

bu

Inobediētia

9. 2. 6. Inobediētia

9. 2. 1. Inobediētia

9. 2. 1. Inobediētia

frequēs de aliquo fama cū laude. vel est clara
 cū laude noticia. P ore multorum celebrata lau
 datio. Vnde gloria ē effect⁹ duoz. s. laudis et
 honoris. qz in hoc qz aliq̄s laudat vel honorat
 clarus reddit̄ in noticia aliorum Appetitus ḡ
 glorie ē quidaz effect⁹ clarificacōis seu mani
 festacōis talis boni spūalis vel temporalis qd a
 pud hoīes decoris videt̄. Appetit⁹ glorie non ē
 pccm. p̄mmo meritori⁹. qz tunc ē de vero bono
 gloria digno Primo qn̄ quis soluz bonū ppri
 um quod vere ē bonū cōsiderat a hoc approbat.
Secūdo quādo aliq̄s bona sua q̄ vere sūt bona
 vult ab alijs approbari Tercio si appetit̄ glo
 ria ista intencōe solum vt deus ab hoīe glori
 ficet̄ Quarto si appetit̄ illa intencōe vt hoīes
 proficiāt ex bono qd̄ in alio cognoscūt. Quin
 to si ista intencōe vt ipsemet homo ex bonis q̄
 in se cognoscit p̄ testimonium laudis aliene
 studeat in eis p̄seuerare a ad meliora p̄ficere.
Sexto si desiderat̄ p̄ euitacōe infamie ad bonū
 finem. Sed gloria vana appetitus vane seu
 inanis glorie semp est pccm. qz vane seu ina
 ne idem ē vel pene siue falsum Pro quo nōn
 dum qz fm alexan. de hall. in tertia pte qz ap
 petit⁹ glorie ē velle laudari vel honorari hūa
 na aut laus quīntuplici ratione quidv anissi
 mū est. p̄mo qz sanctus ans. dicit̄ Ois creatura

qd̄ appetit⁹ glorie non
 p̄mmo

qd̄ vana glorie
 p̄mmo

10
in q̄tum talis h̄z solum ex se q̄ ē ex nihilo sed
laus ē creatura Secūdo q̄ vana laus h̄z malū
finem ā in debitū. ideo eē vanū quid ē. q̄ vanū
est quod non sortit̄ debitū finem. Tercio ex
pte eoz̄ q̄ laudant h̄z vanitate. q̄ hominū iu
diciū est instabile. nunc rectū nunc curvū. Q̄
to ex pte materie de q̄ laus ē. q̄ sunt verba a p
oñs vent⁹ fractus vel aer. Quinto ex pte ei⁹ de
quo ē laus. quod aliqui iudicat̄ ab vno bonū
econūso ab alio. Ergo q̄ delectant̄ i vana glo
ria delectantur in re vanissima Est aut̄ appe
titus vane glorie quadruplex Prim⁹ q̄n quis
gloriam appetit de eo quod non ē. Secūdo q̄n
gloriam q̄rit de eo q̄d est. s̄ non ē gloria dig
num. vt de re fragilia caduca Tercio quando
q̄rit gloriam ab hoīe. cuius iudiciū non ē cer
tum Quarto q̄n gloriam nō refert in debitum
finem actu vel habitu. s̄. ad dei honorez vel pri
mi salutem D̄nt eē inanis gloria a supbia
sicut causa a effectu. q̄ supbia inordinate excel
lentiā appetit. s̄ inanis gloria appetit excellen
tie manifestacōem Vnde alexāder de hall. dicit
Non sūt idem formaliter supbia a inanis glo
ria. licet vnum otingat cū alio esse vt in pluri
bus Nam appetit⁹ laudis vt q̄s honoretur a
laudet̄ ab alijs verū ē inanis glorie si est i m
am vlyano. Appetere vero p̄esse a efferti

appet⁹ vane glorie est

ita supbia et
appetere

q^{uo}d dicitur gl'ia fit
p^{er} m^{er}it^o

supra alios e supbie Et q^{ui}s inanis gl'ia no
fit ex suo genere pecm mortale. fit tamen pec
catu mortale q^utuor modis. p^{ri}mo q^un q^{ui}s gloria
tur de aliquo falso quod strariat dⁱne reuerē
cie. vt si quis attribueret sibi q^uo esset de^us et si
mitia Secūdo q^un quis bonū t^{em}pale de quo glo
riat. puta fortitudinem diuicias a honores ac
h^umoī prefert deo. sicut de quibusdā principi
bus videt in euangelio ioh. eo q^uo preferebāt
testimoniū hoīs. dei testimonio v^{el} licet in x^pm
corde crederent. tamē eicerent de synagoga l
honorib⁹ t^{em}p^{or}alibus: non fatebant x^pristum
ore a operib⁹ Tercio q^un gl'ia est de peccō mor
tali deliterate. vt cū quis gloriat deliterato ai
mo oplacenter de luxurijs suis. vel alijs peccis
mortalib⁹ que fecit Quarto q^un quis nō curat
transgredi preceptū dei vel ecce ppter vanam
gloriam. sicut in torneamentatorib⁹ patet. a
de ornantibus se vt luxuriose appetant. sicut
infra de ornatibus dicit in fine huius capitu
li. Quinto q^un quis intentionem suaz refert ad
gloriam tanq^u ad vltimum finem. ad quem. s.
oia virtutum opa ordinet p quo osequendo
nō pretermittat facē eē ea q^uo sūt cōiū deū. alias
appetit⁹ in amis gl'e si nō repugnet caritati dei
aut p^{ri}mi q^untū ad id de quo e gl'a nec q^untū ad
intencō; gl'az q^uerentis tūc e solū veniale peccm

q^{uo}d dicitur gl'ia fit
ca. 7 veniale

Filie autē mavis glorie sūt septē viz; novita
 tū presūptio. moledientia iactancia. p. pocrif.
 otentio. ptinacia discordia Et nō q̄ fm alex
 andrū de hall. ffilie dicūt nō q̄ sint sp̄ eius dē
 sp̄i cū matre vel q̄ vna q̄q̄ denomietur vt ma
 ter. s̄ q̄ oformitatē h̄nt eq̄litas a qua immo
 diate nascunt̄ vel apte nate sunt nasci. Novita
 tum presūptio ē q̄n quis m̄tēdit manifestarō
 nem sue glorie p̄ facta vera habētia aliquā ad
 miracōez Quid autē sit presūptio habes in q̄te
 ta sp̄e supbie supra Inobediēcia non ē sp̄es m̄
 anis glorie seu supbie formaliter. s̄ nascit̄ ex
 ea. Inobediētia ei sumit̄. penes nolle fuisse
 voluntati alteri⁹ vel precepto. Supbia vero su
 mit̄ penes velle preesse dicit tñ scotus in. iij.
 circa di. 3. tres p̄posicōes Prima nullus tenet̄
 ab aliq̄d preceptum d̄ivmū nisi p̄ aliquē p̄dō
 neum autenticū sibi promulget̄ vel ex fama
 veridica a testimonio bonorū cui d̄z quilibet a
 rōnabiliter credere Et hoc inquit intellige de le
 ge positiva que non ē nota interi⁹ in corde. Se
 cūda p̄positio Nōnduz gnāliter q̄ pmulgacō
 facta de o filio d̄ino obligat ad nō otemnēduz
 Qui em̄ otemnit o filiū: otemnit o silentē in q̄n
 tum o silentez. Et ideo nolens servare o filiū di
 vinū euangelicū. a otemnens illud t̄q̄ irrōna
 bile a infructuosum. peccat mortaliter. Vnde
 b. iij.

3 filia h̄m̄ glie

T novita p̄supro

Inobediēcia

nō ista p̄ p̄p̄o
d̄ mot. d̄. supra

videat mortētes paup̄tatē euangelicā. ne forte si nolunt seruire. quia nō est necessariū nō otēnant. q̄ tales otēnūt xpm̄ q̄ hanc sua sit seruari tanq̄ meritoria a vtilē ad vitam eternā. vt de verborū significantiis li. vi.

Tercia p̄positio p̄mulgatio p̄ modū p̄cepti facta obligat non solū ad non otēnendū. s̄ et ad seruandū si est affirmatiuū: vel cauendū si est negatiuū. Hec dixi intelligendo de cōsilio et p̄cepto d̄ni: q̄ secus ē de hūano Et loquēdo de cōsilio vel p̄cepto h̄is superioris seu prelati. licet em̄ tam cōsiliū q̄ p̄ceptū alicui⁹ superioris otēnere. a irrōnabile a infructuosū iudicare. Sed nō licet p̄cepta prelati d̄ni prelati otēnere nō obsequando ea. Quia d̄i mathei. xxiij. Sup̄ cathedra moȳsi sede. scri. et pha. q̄ dixerit vob̄. facite. Istud aut̄ de otēptu cōsiliū vel p̄cepti superioris probat. q̄ non tenet̄ necessario h̄ie falsā opinionē de suo superiore. Nunc aut̄ cōsiliū eius vel p̄ceptū p̄t esse in se irrōnabile a infructuosū. a rōnabiliter a vtiliter tunc laborandū ē ad eius reuocandū a ad correptōez et amonitōez talis prelati fatue p̄cipiētis Non tū tenet̄ subdit⁹ repudiare p̄ceptū eius vel reputare t̄p̄ irrōnabile a infructuosū Sed p̄t oppositū reputare sicut ē. et sic otēnere non approbādo hoc factō. hec sco. nō

delectat a ad gl'am quandā tendit p iactāciā
a sic rōe finis ē filia mātis gl'e Iactantia infu
p aliqñ orit ex auaricia rōe finis Vñ aliq se
I ipsos iactant nō solū ppter gloriā. s' ppter lucy
q de seipf fingūt ea ex quib' lucral pnt. puta
q sint medici vel sapiētes vel dñi. Iactantia ē
pcēm mortale Vno mō qñ aliq's iactāter pro
fert id qd est vtra gl'az dei. vt dicēdo se deum
esse a similia Scd' mō si q's se iactat' de eo qd
esset vtra dilcōnez p'imi. vt pharise' qui ait
Non sū sicut ceteri hoim fures latrones. velut
ēc hic publican' Tercio modo si pcedat pñci
paliter ex fine qui est pcēm mortale. seu ex cā
que ē pcēm mortale: tunc ēc iactācia est pcēm
mortale. Exēpli grā Si iactācia pcedit ex sup
bia mortali. vel ex mām gloria mortali. vel ex
auaricia mortali principaliter Promia est
T viciū oppositum iactācie a ē mendaciuz quo
quis de se dicit aut fingit minora a veritate de
dñas. puta qñ aliquis de se asserit aliq'd vile
quod i se non recognoscit. vel negat de se ali
quod magnū qd tñ p'cipit i seipso esse Am
bicio ē appetit' mordinat' honoris Et omittit
tripliciter. pmo p h' q aliq's appetit testimo
niū de excellētia quā nō hz. Scd' q honorē sibi
cupit nō referēdo in deū auz tñ honor ois habe
at a deo non a nob' qz excellētia ois vera est

q^oo iactantia p^o p^o
mōle

ambicio

ambicio et q^oo
p^o p^o

quasi quoddam diuinum in homine Tercio per hoc quod
 appetit eius in ipso honore quiescit. non refe-
 rens honorem ad utilitatem aliorum Id enim in quo
 homo extollit. dat ei a deo ut ex eo alijs proficit
 Hypocritis fit quoniam quis simulat personam boni seu
 virtutem quamcumque quam non habet Intus enim malus
 est aut intentionem malam habet. sed exterior personam
 bonam ostendit Et sic in hypocritis duo sunt Vnus est
 defectus scientiam quam quis non curat habere. ali-
 ud est simulatio ipsius scientiam. sic quod solum curat
 sanctus apparere. et ad ista intentio hypocrite fer-
 tur Hypocrita enim dupliciter dicitur Vno modo ille
 cuius intentio fertur ad duo. videlicet ut non curet sci-
 entiam habere. sed solum scis apparere et sic proprie ca-
 pitur in scriptura. Secundo modo dicitur hypocrita ille qui inten-
 dit simulare scientiam a qua deficit Unde quoniam aliquis
 per bona opera que sunt ex suo genere ad dei seruicium per-
 tinentia non querit deo placere sed hominibus simi-
 lat ream intentionem quam non habet. et sic est hypocri-
 ta Item si quis ista intentione habitum scientiam
 religionis assumeret. ut se iustum ostendat quod
 tamen eo sciente iustus non est: talis esset hypocri-
 ta Non est autem hypocrita nec simulator qui ha-
 bitum sanctitatis assumit intendens se ad sta-
 tum perfectionis transferre: etiam si per imi-
 tationem deficiat a perfectione. Queritur quod
 sunt fructus vel signa per que hypocrita cognoscitur

ypocrit

Signa ypocrit

res. alexāder. iij. vij. fauor hūanus. questus tpa
lis. ⁊ laus hūana. q̄ cum q̄s osecut⁹ fuerit vel
eē si videat se non posse conseq̄: tunc cessat ab
opib⁹ exteriorib⁹. q̄ prefatis trib⁹ p̄pōcta p̄
cipaliter intēdit frui. Ideo sic cognoscit q̄s sit
pastor vel lupus. **P**rocris ē p̄cēm mortale
Primo q̄n quis non curat sc̄itatem salte que
est de necessitate salutis habē. ⁊ tñ similat eā
h̄ie tantū vt appareat **S**c̄d q̄n intentus finis
similacōis repugnat caritati dei vel primi. vt
q̄n quis similat sanctitatem. vt vel falsam do
ctrinā seminet. vel vt adipiscat ecclesiā dig
tatem indign⁹: vel quecūq̄ tpa bona i qui
bus finē ostituat. Si vero finis intent⁹ non re
pugnat caritati: ē veniale. Q̄n autē q̄s intēdit si
milare sc̄itatem a q̄ deficit p̄ p̄cēm mortale ta
lis q̄uis sit in p̄cō mortali. non tñ semp̄ ip̄a
similatio ē ei p̄cēm mortale. Contingit autē q̄n
q̄ q̄ ali q̄s similat p̄fectionē sc̄itatis q̄ non ē
de necessitate salutis Et talis simulatio nec semp̄
est p̄cēm mortale nec semp̄ cū p̄cō mōli Pre
tereā dicē cancella. Celare p̄cā sua non ē ex se
p̄pocris s̄ cautela prudens ⁊ debita. sec⁹ si fiat
hoc ex appetitu laudis false ā alterius malicie
p̄ncipaliter. P̄ si ad malū finē vltimate refera
tur. Secus eē si p̄ mendacia opm vel signorum
vel verborū talis absconso querat fieri quem

100
p̄pocris
p̄cēm

admobū si ad celandū peccā sue luxurie fingat
se aliq̄s ope signo aut verbo luxuriā maxime
detestari a castitate amplexari. cui sufficere de
beat vt illā non ostēdat Similacō vero pprie
sumpta ē quoddā mendatiū in exterioribus
figms factorū consistens. Et fit qñ aliq̄s p aliq̄
signa exteriora factorū vel rerum aliquid fig
ficat quod non ē Mendaciū vero pprie fit vto
a cordis sm̄ discordante. Non aut̄ est simila
tio si aliq̄s pretermittat si significare quod est
vt si ē peccōr vel nocens. Sicut ec̄ mendax non
est qñ tacet quod ē. quod aliqui licet Vtricius
addit q̄ cū aliquis similat sanctitatez quā nō
h̄z ppter hoc vt aliquid ei detur Sicut illi de q̄
bus dicit̄ math. xxij. Ve vobis scribe a pha
risei qui comeditis dom⁹ viduaz ac̄ peccatuz
mortale est Quia rapiūt quod debet̄ scō. q̄ qd
datur ei datur noie iusti. Idem qñ talem simi
lacionem facit ex insaciabili auaricia. Si aut̄
aliquis pro sua necessitate similat amplioze
indigentiā q̄ habeat. non ē hoc peccm̄ morta
le Sicut faciunt coiter trutam. q̄ ibi sm̄ criſ.
plus est culpa diuitum aliqñ q̄ pauperum.
Vtrum aut̄ aliquis similans sc̄itate ad ho
nozem dei a edificationē primoruz peccet. Re.
d. iij. p̄. de tar. distinguēdo q̄ duplex ē simila
cio. q̄bz fit ab aliquo vt im̄qtas sua palliē

Similario

Mendacium

Similatio

Similario

nō d' similitudine
rope

ptinacia
impollit
p' seueras

Adula^o et fit
in triplici

D' affabilitate

et ipse ab hoibus laudat et hostis reputat. et
sic ē peccm. Alia ē que fit ad honore dei primo
rum edificacōe; vt aliquis religiosus maiorē
religionem oñt coram secularib⁹ q̄ coraz suis
fratrib⁹ vt ipsi magis edificēt: iste nō peccat
s̄ meret̄ **Pertinacia** ē viciū quo q̄s plus q̄ oꝝ
pseuerat in p̄pria s̄nta: mollis aut̄ min⁹ q̄ oꝝ p
seuerat. Sed pseuerans dī qui otinuat s̄m q̄
oꝝ. **Pertinacia** vero in opim oib⁹ et adib⁹ p
prijs p quā quis non ē paratus corrigi dam
nabilis a vir sanabilis presumptio ē Et dum
in rectore aliorū aut apud religiosuz est cune
ta turbat a perdit **Contēcio** a **discordia** quid
sint dicit̄ in. c. v. p̄. xviii **Adulator** fit q̄s mul
tipliciter a peccat **Primo** qñ quis aliū laudat
in malis **Secdō** quādo alium laudat in incertis
p̄veris **Tercio** qñ quis laudat aliquē q̄ veri
similiter de hoc in inanē gl̄az cadet. vel i supbi
am. **Quarto** qñ laudat aliquē ec̄ de vero bono
vt placeat ei p̄pter inanē gl̄am **Quinto** qñ aliq̄s
vult placē alteri et ipsū laudat p̄pter hiecum
Virtus vero affabilitatis nulluz peccm est qñ
quis laudat aliū a intendit delectare eū **Primo**
qñ hoc facit vt ex hoc euz osolē in tribulacōi
bus ne deficiat **Secdō** si laudat aliquē vt in vir
tutib⁹ p̄ficiat vel p̄ficē in eis dē studeat. **Tercō**
si laudat a vult placere p̄t nutriēdā caritatē

et ut hō in alijs spūaliter placere possit. Adu-
 latio ē peccm mortale. Primo cū quis laudat
 alteri⁹ peccm graue. p̄sertim q̄ dei iusticie no-
 cet a primū scandalizat. Secūdo q̄n aliuz lau-
 dat fraudulenter vt. s. ei nōbilitate no ceat cor-
 poraliter l' spūaliter Tercio q̄n preter intēcōz
 adulatōis q̄s alteri est occasio peccādi graui-
 ter saltē. q̄ tunc est scandalū. a de eo sic de scā-
 dalisatibus est iudicandū De hoc h̄etur infra
 e. viij. f. viij. viij. a ix. Veniale vō peccm ē. p̄mo
 q̄n quis adulat ex sola auāditate delectādi ali-
 os Secūdo q̄n adulat ad euitandū malū Ter-
 cio q̄n adulat ad osequendū aliquis i necessi-
 tate. Curiositas ē viciū quo q̄s mordmate af-
 fectat virtutez aliquā m̄ḡrere. Et fit hoc peccm
 p sevel p accidēs. Primo quādo q̄s supbit de
 cognitōe veritatis Secūdo q̄n q̄s vtiē cognici-
 one veritatis ad peccandū Tercō quando q̄s
 studet sciām veritatis vt eximē supbiat Quar-
 to q̄n quis studet addiscere aliq̄d ad peccandū
 vt de supsticōe a hmōi Quinto quādo q̄s etiā
 circa sensibilia quo ad extēriores sensus stu-
 det inq̄tum cognitio sensibiliū non ordinat i
 aliquo d'vtilē. sed poti⁹ auertit hōiem ab aliq̄
 vtili cognitōe. vt videndo canes leporez m̄se q̄
 a similia. Siliter quādo q̄s p studiū min⁹ vti-
 le retrahit a studio q̄d ei ex necēitate incūbit

*q̄ adulat e p̄m
mōle*

*q̄ adulat e
p̄m vāle*

*q̄ curiositate
et quo dicit*

Sexto quā quis studet abbas esse ab eo aq̄ non li-
 cet vt a sup̄sticioso. l. meātatore veritatē furti-
 m̄q̄tere Septio quā quis appetit cognoscere ve-
 ritatē circa creaturas. nō referendo adu vel ha-
 bitu ad debitū finē. s. ad cognitiōez dei Octauo
 quādo q̄s ordīnat studiū suū circa sētibilia ex
 quib⁹ verisilz p̄cēm sequit̄. ut in inspēctōe mu-
 lierū aliq̄n. a. in inspēctōe ludoz aliq̄ruz. Nono
 quā aliquis studet ad inq̄rendū vicia. primoꝝ
 ad despiciēdum eū vel detrahendū ei. vel saltē
 inutiliter inquirēdo Licitū tñ est p̄quirē fac-
 tare vel act⁹ primoꝝ si sit bono aio Primo si sit
 ad utilitatē p̄riā. vt. s. hō ex bonis opib⁹ p̄ri-
 moꝝ puocet ad meli⁹ Secūdo si sit ad utilita-
 tem alteri⁹ vt. s. corrigat s̄m regulaz caritatis
 a. debituꝝ officij si aliquid ab eo agit viciose.
 Etā licitū ē si q̄s circa sētibilia affectet veri-
 tatē inquirē Primo si sit p̄pter necessitateꝝ na-
 ture sustentandā. Secūdo quā sit p̄pter studiū
 intelligēde veritatis. Ornat⁹ vestiū calceoz et
 exteriōꝝ rerū fit p̄cēm. p̄mo quā q̄s sine rōbili-
 tā alijs vesti. vt. q̄ hēat consuetudo eoz q̄b⁹ cō-
 uinūt di. sine rōbili tā. q̄ statiz exp̄met. s. p̄riū.
Secūdo quā q̄s ex sup̄fluo cultu glaz q̄rit Terco
 quā ex sup̄fluo cultu delicias q̄rit a nō s̄m q̄ ve-
 stis ordīnat ad corpis fomentū. Quarto si q̄s
 inmiā sollicitudinē appōnit ad vestiū cultū

q̄ lig p̄ q̄ facta
 et p̄moꝝ

q̄ ornat⁹ vesti
 s. p̄moꝝ

16

Quinto quoniam sine necessitate mulier vult esse veste
 viri vel e converso vir veste muliebri Sexto
 quoniam mulieres que viros non habent nec volunt habere
 in statu non habendi volunt placere viris per
 vestium ornatu ad concupiscendum. quod hoc est eis
 dare incentiuum ad peccandum. Item de viris et
 ga mulieres est dicendum. Unde quod tales por
 tant ornatu ad lasciuia puocandu est illicitu
 Est autem semper peccatum mortale quoniam mulieres que vi
 ros non habent nec volunt habere et sunt in statu
 non habendi se ornant ut viros puocent ad con
 cupiscentiam Si autem ex quadam leuitate vel et ex
 vanitate propter quandam iactantiam se ornant. non
 semper est mortale peccatum: sed quoniam quod veniale. Et eadem
 ratio est de viris. Sed de pretiositate vestiu et orna
 tus dicit vlti. est peccatum mortale cum est contra p
 fessione alicuius. sicut aliquae mulieres professe
 paupertate et seculi abrenuntiant ornat se ad
 mobu theatricaru mulierum. Tercio secundum eun
 dem. quoniam monachi abiecto habitu religionis
 sue deserunt habitum clericorum seculariu. Quar
 to secundum eundem. quoniam hoc procedit ex superbia dan
 nabili et ex superbia vel inani gloria que esset mor
 tale peccatum ut super patuit. Inexcusabiles sunt autem
 mulieres cum a viris prohibite. nihilominus se im
 moderate ornant. Per enim quod tunc hoc faciunt ex su
 perbia et ex libidine Porro mulieres se colorantes

*Similiter quod
 dicitur in hys
 vol. et in se ornat*

*de ornatu v. p. h.
 d. p. m. L. 1. c. 1.*

Prolo²ve aut²
49^{oo} 2 p^{ms}

vel alia signēta ad apparentē pulcritudinez
adhibētes a h^{mo}i faciētes sp peccāt. ad min⁹
tū venialiter qū fingūt pulcritudinem nō habi
tam Solūz aut p talia peccāt mortali ter. p^{mo}
qū ista sūt ppter lasciuiā. secūdo qū sūt in dei
contemptū Sz non peccāt qū solū occultant tur
pitudinē ex aliq̄ causa puenientē. puta egri
tudinē vel aliq̄ h^{mo}i. qv̄t a plus di. Que puta
m⁹ ignobiliora mēbra esse h^{is} honore abun
dantiorem circūdam⁹ Ornat⁹ vero vestiu l
preciositas eaz ā similitū. p̄t haberi sine peccō
P^{mo} rōe dignitatis officij dⁿⁱ. ppter sacm
em quis p̄t preciosiorib⁹ vti. ec̄ ad significāduz
excellentiā sui stat⁹ vel cultus dⁿⁱ Secūdo rōe
dignitatis alteri⁹ officij publici l nobilitatis ec̄
ppter excellentiā sui stat⁹ significand⁹ ā. t^{erco} rōe
cōsue. eoz cū quib⁹ viuūt Quarto rōe sollemp
nitatis m^urimonij mēūdi. vt sit ec̄a nupcias Qū
to rōe cōtinētie seu castitatis m^urimonial i alte
ro iungatoz cōsuāde Sic ei s^m aplm mlz pōt
studē vt placeat viro. Porro ornat⁹ def cūis sit
peccm. p^{mo} qū q̄s cōū cōsue. eoz q̄b⁹ viuūt ir
rōnabiliē vestes mutat Qd addit qz rōnabili
ter h^o s^{ci}el p̄t vt statū dicit⁹ r^{xxv}. secūdo qū q̄s
ita negligēs ē vt adhibeat studiū vel laborem
ad hoc qz exteriori cultū vtatur s^m qz oportet
vt qui non leuat vestes sed trahit per terram

qz cōt⁹ no 2
p^{ms}

qz s^{ci}el p̄t
p^{ms}

17

tercio qñ quis ipsum defectū extelōis cultus
 ad gloriā ordinat: vt ypocrite faciunt aliquñ
 Quarto qñ q̄sex auaricia vestes viles cōn sta
 tus sui decentiā portat. Rōnabiliter aut a sine
 p̄tō p̄t quis viles vestes portare. Primo rōe
 officij predicacōis vel fructus aiaz p̄citrandi
 illud p̄phete q̄dam fecisse legunt. Secundo rōe
 penitentie. vt religiosi vel alij. sicut rex in iue
 sacco se induit. Tercio rōe edomacōis carnis
 vel humiliandi spm̄ p̄rium sicut fecit alexis
 a heremite. multi etiā seculares.

*q̄p̄ viles vestes
 vob̄ p̄m̄*

De auaricia ca. iij.

Auaricia est fm̄ auḡ. immoderatus a
 mor hñdi pecunias. vel q̄d mensurari
 p̄t pecunia. a omittitur adibo interio
 rib⁹ tripliciter. Primo qñ q̄s immoderate di
 uitias amat q̄s h̄. Sec̄do qñ q̄s immoderate di
 uitias desiderat q̄s non habet. Tercio qñ im
 moderate in diuitijs hñtis delectatur. Exteriori
 bus etiā adibus omittitur dupl̄. Primo qñ
 quis plus debito pecunias acquirit: aut plus
 debito t̄palia cōseruat. Auaricia p̄t fieri mor
 tale p̄m̄. Primo. si q̄s tenetur dare pauperi
 bus in articulo necitatis. Sec̄do si habet super
 flua p̄sone status a honestatis. de hoc vide q̄
 viij. Vltimis duobus modis est p̄m̄ mōrle
 ex suo gñe. s̄ trib⁹ p̄m̄is modis nō ē mōrle.

q̄d d̄ auar̄?

quid p̄t auar̄?

quid p̄t auar̄?

quid auar̄? p̄m̄

nisi tantum cresceret q̄ preferretur caritati dei
aut primi vt. s. p̄pter diuitiarū amorē aliquis
nō vereat̄ facere ōtra amorē dei aut primi. sic
em̄ erit mōrle p̄tm̄. Si aut̄ mōrdatio amo
ris infra hec sistat. s. vt hō q̄uis sup̄flue diuiti
as amet. non tū preferet eaz̄ amorem amori
diuino. vt. s. p̄pter diuitias non velit facere ali
quid contra deum̄ p̄imum. sic ē v̄male pec
catum. Cancell. ponit breuius ista sic. Auari
cie obiectū ē immoderata possessio Q̄d ex ge
nere suo non videt̄ esse mōrle v̄t̄: sed in mōrle
transit. Primo dū ex deliberatōe efficaciq̄ ab
soluta appetunt̄ vel queruntur vel rapiuntur
aut retinent̄ aliena inuitis dominis q̄licunq̄
mō fiet clam vel palaz̄ vel fraude ōstio vel au
xilij presertim si res sit notabilis detrimēti
Secū dū appetitū suffocante rōem̄ a dei ser
uicio penitus impediēte etiā licita vel p̄pria
bona nimia libidine. sollicitudine appetunt̄.
queruntur seu retinent̄ quasi in eis spes totū
auxilij velut in deo ponētur; mōrle ē. Quā aua
ricie speciem ap̄ls ob hoc appellauit ydolorū
seruitutem Ex quibus p̄; cum auaricia sit im
moderatus amor hūdi q̄ hoc fieri p̄t tripl̄.
vt dicit autor opendij thome viz in appetēdo.
in acq̄rendo. a in retinendo. Si p̄mo mō tunc
est p̄tm̄ mōrle tripl̄. Primo q̄n̄ q̄s appetit

*De aua et p̄mi
per p̄mi mōrle*

*quod aua
appetendo acq̄
do et d̄m̄*

*quod aua
appetendo*

aliena appetitū cōpleto q̄ p̄cederet in opus si
eēt facultas. Scđo qñ q̄s appetit illicita volun-
tate cōpleta. vt si aliq̄s indigno conatur benefi-
cium eccāsticum adipisci. si tñ appeteret talia
siue aliena siue illicita cū voluntate cōdiciōna-
ta. s. si posset h̄ie sine offensa dei. vel iniuria p-
rimi: tunc ē nullū vel veniale p̄c̄m siue cōdiciō
a dūaliter siue h̄itūaliter addatur. Tercio qñ
q̄s simpliciter appetit sup̄flua: a hoc appetitu
suffocante mentē a a cōsideracōe sui a cōsiderati-
one diuinorum; Si tñ sup̄fluo amore inhereret

tp̄alibus infra dei amorem ē veniale p̄c̄m.
Si aut̄ auaricia cōsistit in scđo. s. in acquirendo
est mortale p̄c̄m. Vno mō si acq̄rit res inius-
te quo cūq̄ modo. Scđo si acq̄rit res p̄ tale
opus aut artē vel officiū qđ p̄ se mōile p̄c̄m
est: si etiā esset sine lucro vt in p̄curantib⁹ ad
venerea extra matrimoniu a similib⁹. Si autē
acq̄reretur res p̄ ea q̄ solū venialia sunt vt cū
aliquis verba iocosa cōponit ad lucy salua tñ
honestate veniale est. Tercio si aliquis p̄pter
delectatiōē dissolucōis totaliter se talib⁹ pre-
fatis iocosis daret. Dico aut̄ p̄pter delectacōē
q̄ si aliquis p̄pter necitatem p̄ talia sustenta-
tionem sibi cōquireret: qñ aliam artē lucro-
sam nesciret non eum reputarem in statu dā-
natorum. Si autem auaricia cōsistit in tercio

*Dauid. Paraphras
et p̄. 100. et p̄. 100.*

Dauid. Paraphras

*De avaritia
et q^{da} p^{ri}m^o*

¶ An retinendo sit mortale. Primo qñ qñs reti-
net scienter aio retinendi ea q̄ restitue tenet
Sec^{do} qñ qñs retinet supflua respectu p̄sone et
suoꝝ q̄ respectu cōseruacōis status sui a suoꝝ q̄
hoc tpe extreme necitatis alic⁹. Tercio si reti-
net superflua etiā circa extremā necitatem ex
insatiabili cupiditate. cuius precipuū signū ē
q̄ qñs poti⁹ res putrescere sinit ap^d se: q̄ alijs
dispenset. Si qñs aut retinet supflua q̄bā ex m^o
ordinato amore t̄p̄alium p̄ q̄ modici deficit
a medio largitatis: saluo tñ statu v̄tutis sic ē
veniale p̄c̄m̄. Nullū vero p̄c̄m̄ est qñ qñs reti-
net ea q̄ ad necitatem p̄tinent suam et suoꝝ.
vel ad cōseruacōem status sui a suoꝝ s̄m q̄ de-
cet suam dignitatem Sunt autem nouem spe-
cies auaricie etiam s̄m p̄b̄m̄. iij. et h̄. s̄m qñs
diuersi auari denoiantur. Primus dicitur p̄-
cis: qui. s̄. m̄m̄is pay dat. Sec^{do} s̄ tenax qui m̄-
hil dat; Tercius chimibilis q̄ cū magna dif-
ficultate dat. de p̄uis magnam vim faciens.
Quartus illiberales opationes operantes. a
sunt qui turpia lucrant vel v̄m̄uersalia vel ser-
uilia opa exercent. Quintus de meretricio pa-
sci: qui aliq̄ de v̄icōis actibus lucrantur vt de
meretricibus a huiusmodi aliquo. Sextus v̄-
surarij q̄ lucrant de eo q̄d oꝝ gratis cōcedere. l̄
q̄ lucrant p̄ua cum magno labore a multo.

2^a p̄c̄m̄ auaricie

Septimus latrones qui lucrantur aliq̄ iniuf
 tevim vi inferendo. Octauus mortuorum spolia
 tores filivim inferunt. Non aleatores q̄ iniuf
 te lucrantur aliq̄ ab inimicis. Prodigalitas
 est vitium quo q̄s typhalia dat vel ofumit mori
 nata opponit auaricie. Iniusticia etiam hic
 cōprehenditur q̄ est vitium gn̄ale quo q̄s in
 fert alteri nocumentum cōtra ius. a ē ex gn̄e
 pat̄m mortale Ille tñ qui in p̄uis facit iniuf
 tiam: deficit a p̄fecta ratione eius q̄d est iniu
 ftū facere: inq̄ntum p̄t reputari non eē oīo cō
 trawoluntate eius q̄ hoc patit̄: puta si aufeāt
 aliquis alicui vnum pomū vel aliq̄d tale. de q̄
 pbabile fit q̄ ille inde non ledatur: nec ei dis
 plieat. Iniusticia autē est duplex. Vna ille
 gatis sp̄ale vitium inq̄ntum respicit bonū cō
 q̄d ofumit: sed gn̄ale q̄ntum ad intencōem.
 q̄ p̄ ofumptum boni vis pōt rō ad oīa p̄cā de
 duci. Alia p̄ticularis q̄ fit fm̄ inequalitatem
 ad alterum: put. s. homo vult plus habere de
 diuitijs a honorib⁹ a minus de malis puta la
 boribus a damnis. Prima opponit iusticie le
 gali. sed a p̄ticulari iusticie. Sub iniusticia cō
 tinent̄ quinq̄ iniusticie: viz carentia hituum
 regnatiue. s. politice simplicis. Regitiue siue p
 conomice a militaris debite in eē alicui. Istie
 auaricie sunt septē. s. obduratio. inquietudo.

2^a Duplex

3^a quinq̄

4° p̄fecta

de filial^{is} iniusticia

Obduratio

De opibus misericordie

*quod tenent ad opera
nunc de proprio*

violentia. fallacia. periurium. fraus. p̄bitio.
Prima. Obduratio est cōtra misericordiam a
fit q̄n̄ quis nimis t̄palia retinet. a cor ē misē
ricordia non emollit vt de diuīt̄is suis subue
niat miseris Ad sciendum aut̄ q̄ opa misēi
cordie sint necēria Notandū q̄. vi. sunt opa
misericordie corporalia. iuxta illud. Vestio. ci
bo. potō. dō tēdū. visitō. solio. Spūalia sūt to
tidē. iuxta illud Confule. castiga. remitte. sola
re. fer. ora. Nōndum q̄ ad talia opa misēi
cordie exhibenda quis tenet̄ sub p̄cepto. pu
ta diues ad dandū eīam. medicus ad p̄stan
dum medicinā. aduōtus seu p̄ionus ad oīu
lendū. a sic de alijs multis obditionibus viz se
quentibus simul occurrentibus. Primo quā
do locus adest. non enim tenetur quis p̄ mun
dum currere ad q̄rendum egentes sed sufficit
si eis quā sibi occurrunt misericordie opus im
pendat. Secundo etiam quando t̄ps occurr̄t
q̄ non tenet̄ homo future necessitati alterius
p̄uidere sed sufficit si presēti necessitati succur
rat. Tercio cōsideret̄ q̄s si egens sit ei coniu
ctus quacūq̄ necessitudīne. q̄ talibus max
ime curā quis debet impendere suoz viz a ma
xime domesticoz s̄m aplm. vt sunt p̄ntes. p̄
lati. pueri b̄nifici. a sic de alijs h̄ijs occurrenti
bus. Quarto videndū an aliq̄s tantā necēitate

parat qd nō in p̄mpto appareat quō ei possit
 aliter subueniri. et in tali casu teneat ei op̄ m̄
 sericordie impendere. Si aut̄ in p̄mpto appaē
 at quō ei aliter subueniri possit: vel p̄ seip̄m
 vel p̄ aliā p̄sonā magis diuictā aut maiore;
 facultatē h̄ntem: nō teneat tunc ex necitate in
 digenti subuenire ita qd nō faciēdo peccet. vñ
 cancel. dicit. Nemo de necarijs suis simpl̄r te
 neat elargiri: immo nec de necarijs s̄m statum
 Sed nec de sup̄fluis suis: vt sua sunt sub pena
 p̄cā mōrlis nisi vbi grauis necessitas circa al
 ter̄ immineret: ipso p̄sumere d̄ntē qd ali⁹ nō
 succurret. Necitas em̄ extrema p̄xim̄ p̄feren
 da ē soli decentie p̄prij status: q̄nto magis su
 p̄fluitas. Preterea scienter dimittē sup̄flua
 sua nō biliter vsuri p̄ putrefactionē. ā alias
 pot̄ q̄ in vsus pios ipsa largiant̄: vix a cul
 pa mōrlis aut nunq̄ p̄nt excusari. Insuper no
 tand̄ qd thesaurizare de se non ē illicitū sed p̄
 uidū q̄uis ex circūstantijs possit fieri c̄mina
 le: vt si fiat ex alieno ā despando de d̄mo auxi
 lio. ā in ḡnde p̄iudiciū reip̄ublice. ā si alijs
 peuntib⁹ nō succurret. hec cancel. Sec̄da filia
 ē inq̄etudo quā. s̄. q̄s immā h̄z sollicitudinē et
 curas sup̄fluas in acq̄rendo diuitias. Est aut̄
 sollicitudo studiū qd̄ dam adhibitū ad aliq̄d
 oseq̄ndum. Et si ē circa sp̄ualia ē laudabilis

*Sup̄fluitas nō ē
 peccata*

De q̄nto p̄ filia

qd̄ sollicitudo

1° coll. nudo f^r
1°

si sit discreta. Circa temporalia vero fit p^rim^o. V
no mō ex pte eius. de quo q̄s sollicitatur. Si
s. tpalia tanq̄ finem q̄rit. Sed mō ppter sup
fluuz studiu qd̄ apponitur ad tpalia. siue sit
ppter vidū necērium. siue ppter opa pietatis
supflua ppter q̄ homo retrahit a spūalibus.
q̄bus pncipaliter inservire d̄. Tercio ex pte
timoris supflui: qū. s. aliq̄s timet ne faciendo
qd̄ d̄: necēria sibi sufficiant. Q̄to si supflua

q̄rit ultra pntis vite necētatem. Necētatez dico
nāe. p̄sone. stat⁹ a honestatis. Quinto si tps
sollicitudinis q̄s p̄occupat. Sufficit em̄ d̄ci
malicia sua v̄ afflictio sollicitudinis. vt si q̄s
tpe estatis iam cogitaret de v̄m̄demia actuali
et similib⁹ Tercia filia est violentia qua. s.

quis in acquirendo bona aliena vi vitur vt in
rapina q̄ est rei aliene notabilis v̄ violenta ac
ceptio. Similiter si quis rem nōbilis reputati
onis inuentam q̄ in alicuius dominio fuit nō
habita pro derelicta retinnerit: animo nō re

stituendi d̄no rapinam omittit. Quarta fi
lia est fallacia q̄n. s. quis ad acquirenduz tem
poralia vitur dolo p̄ verba simplicia. Quin
ta filia est periurium quando quis in acq̄ren
do temporalia vitur dolo p̄ verba que confir
mat iuramento. de quo infra ca. p̄. ij. Sēx

filia ē fraus q̄n q̄s in acq̄rendo tpalia vitur dolo

Violentia

Fallacia

De periurio

De fraude

lo q̄ntum ad res in opere . vt in furto quod ē
occulta et dolosa rei aliene acceptō Septima
est p̄ditio: q̄n̄ q̄s in acquirendo t̄p̄ali vtitur
dolo in ope quantum ad p̄sonas dicit autē
cancel. q̄ non debet aliquis dici tenē rem ali
enā inuito domino q̄uis nescienti: q̄n̄ domi
nus presumitur rōnabiliter cōsensurus ex fai
liaritate vel aliunde dum scuerit: vel si iuxta
dicta men recte rōnis deberet cōsentire. Sub fu
ribus vel sacrilegis vel raptoribus op̄rehen
duntē quo ad criminis eq̄litate quicq̄d sit i
restitutione facienda ipsius a duocati fouētis
cām quā credere debet iniustā. aut p̄ culpā p̄
dentis iustā a medici infidelis a iudicis mali.
Et prelati q̄ p̄ficiunt officijs p̄b̄licis a beneficijs
presertim curatis illos quos scire d̄ esse rapto
res a aiar destructores bonis sp̄retis. Illi proz
fus cōsiliarij d̄norum ad tallias iniustas. Et
gn̄aliter q̄ talia agunt aut etiam cōsentiunt
agentibz Nec cancel. Addit idē retinē tributa
a subsidia rōnabiliter introducta peius ē fur
to simplici in subditis. exigere vero violenter
a fraudulenter subsidia m̄debita a subditis
p̄ principem. rapina d̄anata ē. Rū aut hoc est
a q̄n̄ non gn̄ali regula tradi nequit. Idē. fur
a raptor tenet restituē ablata. a nō solū hec.
Sed et d̄ana m̄de seq̄ntia: oibus rite cōpensatis

Ex d̄norum A. filius

o

studio voluntas emendi aliqđ spūale vel an
 nexū spūali. q̄ ē de gñe suo p̄ctm̄ mōre plus ā
 minus. pprie vel impprie. iuxta nām eius qđ
 s̄ spūale. vt d̄t cancel. Et fm̄ th̄o. om̄itt̄i p̄t̄ m̄
 multis viz circa sac̄ra. circa spūales act̄⁹ a cir
 ca munera. In sac̄ris a circa hos modos viz
 circa baptismū. missam. cōfessionē. absolucōz
 ab excoicatione. ep̄orum cōsecratiōe. abbatū
 bened̄cōe. ordimb⁹ clericorū. crismate. oleo sc̄o
 bened̄cōe nuptiarū. remōcōe obstaculoz ad
 ep̄atum a similibus. Circa spūales act̄⁹ om̄itt̄
 ti p̄t. vt circa orōem. laudes diuinas. predica
 cōem. p̄cessiones. annuersaria. corrēcōes. vi
 sitacōes. dispensacōes. ingressus religiois. vi
 cariatū. corrēcōnū dimissioes. doctrinā an
 nexā beneficio a similib⁹. Circa annexa spūa
 lib⁹ om̄itti p̄t. vt circa vasa cōsecrata. sepultu
 ras. iusp̄onatus decimarū. ius beneficiorū.
 fec̄is ret̄cōsa p̄latis. collacōes beneficiorū a
 filia. Circa munera p̄t̄ea om̄itti p̄t. vt si d̄t
 tur p̄ obsequio seu seruiicio inhonesto. p̄ ob
 sequio ad carnalia ordinato. vt p̄ famulis cō
 sanguineorū vel p̄ im̄onij alic⁹ ep̄i a hm̄ōbi.
 Item qñ q̄s dat beneficiū alicui hoc pacto a
 hac intencōe vt exinde suis cōsanguineis pui
 deat Itē qñ aliq̄s prelatus preces p̄ indigno
 exaudit. Itē qui p̄ indigno petit p̄ncipalem

no q̄ p̄t̄i sum̄ia

*no q̄ dat beneficiū p̄
p̄nd̄ ut d̄t alij*

usura

intencōem hñs ad fauorem humanū. Itē q̄
p se petit beneficiū curatum. q̄ eo ipso indig
nus ē. hec de tho. ij. ij. Usura ɔtinetur sub. vi.
specie auaricie. Est at̄ usura pprie deā: q̄ d̄iūno
et nālī iuri cōtrariatur: a de se mōrem culpā
h̄z: q̄n̄ v̄ aliq̄d recipitur ex pacto vltra sortē
Cancel. Sortē vero est imā appellatū: ius q̄d
h̄etur in re p venditiōē aut emptionē aut a
lium modū fm quē transit d̄m̄um rei in emē
tem vt in sua. Venditiō fit pctm̄ fm tho. p̄mo
q̄n̄ quis vendit rem plus q̄ valere debeat. Se
cūdo q̄n̄ q̄s vendit rem defectuosā tanti sicut
non defectuosā. Tercio q̄n̄ quis celat defectū
non patentē rei vendēte. a non defalcās de pre
cio q̄ntum defectus ē malus. Emens etiā rem
preciosā p modico precio scienter: q̄n̄ eā ven
dens ex simplicitate putat vilem. Cancel. Sic
vendēs rem carius q̄ empta est si nō bilis sit
excessus in lucro. oibus piculis a m̄dustrijs
h̄m̄ende ɔpensatis est regulariter de se malū
a peius q̄ si ppter indigentiam p̄mi hoc fiat
a si res vendita ex sua m̄dustria meliorē ɔbiti
onem nullā adeptā est: nec in se nec in ext̄āse
ca consideratione. vt quia p̄p̄m̄ quior a ad v̄sū
facilior a similia. Defectus etiam re vendē
daz q̄s quilibet ad extra presumit̄ ignoscē
defacili: sic nec abscondēdi sūt fallacibz cautel

sic nec eos dicit necesse est: presertim quo ad fo
 di extrinseci iudiciū a quo ad deū etiā si precij
 q̄ntitas p̄portionabiliter ad defectū minuat.
 Preterea dāna q̄ aliq̄s nō ex culpa & negligē
 tia sua mercādo incurrit: p̄t vendēdo deduce
 re: presertim si damnū sit p̄tinens de se: & q̄si re
 gulariter ad mercaturā. alio q̄n non oz. vt si
 demerito p̄ merces ignis fortuitus absūp̄sit.
 Secus preterea vbi ex culpa vel sponte aliq̄s
 merces defectuosas obduxerit. vt in eq̄s & mu
 lis fieri solet. Sed nō h̄z vt vendat p̄ integris
 neq̄ deus irridet deceptōmb̄. Ultra mediū iu
 sti precij tractū iūctū leges exterminant. In
 alijs vero casib̄ etiā si peccent vendētes res su
 as enormiter t̄n̄ restituē nō tenent̄ ementib̄
 q̄ntum regulr̄ occurrit iudicandū. hec ille.
 Paruificentia ē sp̄ale vitū quo. s. q̄s cū tristi
 tia vel tarditate expensās maḡs facit p̄ mag
 no ope. Sicut q̄n quis intendit min⁹ expēdere
 q̄ntum dignitas opis magni req̄rat. Banau
 fia vero seu cōsumptio est vitū quo q̄s plūs ex
 pendit q̄ sit magno opi p̄portionatū. Sed
 Magnificētia est v̄tus tenens mediū. vñ p̄u
 ficus diligenter rōciñs intendit: inordinate
 timens bonoz suo & cōsumptōez etiā in mini
 mis. Sacrilegiū cōmittit q̄n aliq̄b̄ sit q̄d
 ad irreuerentiā sacraz rez p̄tinet. Vnde qui

Tuo

Sp̄u f̄ctia

de sacrilegio

in pmo dōe ad dignitates. Alio mō in exercitiōe
iudicij. Tercio mō in exhibitiōe hōis. vñ sim
tho. Acceptio psonē omittit cū aliqd psonē
attribuit ptes pportione dignitatis ipsi. Et fit
qñ aliqs alteri ofert aliqd bonū qd d; dāe de
bitō iusticie. nō respiciendo eam q faciat reci
pientē dignū recipere illud bonū sed respiciēdo
psonā aut quācumq; obicōnē nō facientē ad
eā ppter quā fit qd digno certo dono. vt q p
moueret aliū ad prelatōem vel m grūm qz di
ues. aut qz cō sanguine q similia. Vnde ille q
iniuste vel ex inuidia impediūt aliū ab adēp
tōe alic; spūalis beneficij tenet ad restitutiōez
Cancel. dicit. psonaz acceptio in gubernatiōe
reipublice gūaliter apud oēm iudicē q prim
cipem de se illicita est: nunc mōlitter: nunc ve
maliter ex circūstātijs a obiecto: q est policie
cuiuslibet maxime turbatiua. Nō ē aut accep
tō psonaz n; vbi debitū ē q paritas vtrobiq;
qz in gratijs faciendis vnū cape aliū dimittē
nō ē acceptio psonaz. Aut si res nō sint pes
Scūs tho. Et q restitūē est aliquē; iterato in
possessiōe vel dñiū suū statuē. Nō dimitti
tur aut dicit aug; pēt m; nisi restituat ablatū
vñ fm cancella. nisi voluntas efficax restitūēdi
assit dū possibilitas a oportunitas accesserit
put sapiēs psertim ofessor; plat; defmiabit.

T q; qñ psonam

T

T no

T

T

90. no h. am. vti bo
nis alio qo puto

vt q'aris dñis si supsunt à suis heredibus à
si fieri neqant qe non sunt . aut ignorant . in
pios vsus referant ablata Vbi etiã aduertens
q' nemini de bonis alteri' ipso inuito h; ducẽ
statũ ultra pcam necitatem sua suoz marie
vbi poss; laborare à etiã in casu medicare . pp̃
hoc bonoz oim cessionẽ p finali remedio iurã
ostituunt . De luxuria ca. iij.

De luxuria

Luxuria ẽ libidinosose volũtatis appetit' .
vel concupiscẽtia nimia expiende volupta
tis . vel ẽ adus venere' quo nõ intendit
gnatio hũana sed delectatio . a fit hmõĩ pãm
in . vij . gnaliter peccati materijs . viz cũ pollu
cõem in somnis . circa adus voluntatis . circa
species exterioris actõis . circa fomẽta libidinis .
circa circũstantias vicinas etiã aliqñ circa a
ctũ m̃rimonij . a circa filias luxurie . Pollutio
q̃ fit in somnis h; nõ fit de se pãm : est tñ sig
nũ aliqñ pcc̃i precedẽtis licet non sp . Põt em̃
fieri sine pãm precedẽti . Primo cum nãliter
in aliquo supabundat semẽ sine precedẽti ex
cessu in cibo a potu a imaginationib; preujs .
Secundo qñ aliqñ fit resolutio hmõdi p cale
factionem notabilem corpis . vel p quãcũq;
omotionem sine peccatis preujs Tercio qñ
seqt̃ ex cogitacõẽ pure speculatiã in vigilia p̃
cedẽti de venẽis . Quarto qñ ex cogitacõẽ pcc̃ate

90. no h. am. vti bo
nis alio qo puto

De pollutio

90. no h. am. vti bo
nis alio qo puto

25
in vigilia hīta q̄ licet non fuerit pure specula
tua: facta tñ est cum horrore seu cū affectōne
affectōe horroris & displicentia. Quinto qñ
debita precedēte diligentia: dyabolica solū fit
illusione. est aut̄ signū peccā precedentis. Pri^o
qñ fit ex negligētia prepan̄di se cōm te in tēp
tacōem demōnis in vigilia: ne q̄s illudat̄ a de
mone. Secūdo fit ex sup̄fluitate tibi inordinatē
sumpti. Tercio qñ fit ex potus immoderātia.
Quarto qñ fit ex cogitacōe in vigilia precedēte
cum affectōne aliq̄ vel delectatione seu occupatōe
vel sine horrore prebitis dum tñ nec cōsen
sus in opus: nec in delectationē morosā pre
cesserit. Quinto qñ fit ex cōsensu prebitō siue
in delectationē morosā de fornicatōe siue ex cō
sensu in opus si facultas adesset Sexto qñ fit
ex fomentis prebitis luxurie cum consensu in
opus vt sunt oscula. tact⁹. verba. amplex⁹ &
similia Septimo qñ fit ex coitus precedētis p
petracōe illicita. primis. iiii. modis ē venialis
peccā signū ipsa pollutio. vltimis vero tribus
ē ex mortali cāta. Circa actus interiores mē
tis in peccō luxurie p̄t esse talis p̄gressus. Pri
mo ex visu. auditu. ex imaginacōe. ex somite.
vel ex instinctu demōnis. Contigit qñq; aliq̄
de seia aliena cogitare aliq̄d veniū sine oī cul
pa precedēte. & tunc ad h̄mōi sequit̄ nāliter

ppollu^o fit p̄r-3
et h̄s. 7. p̄m

Aliguid quod p̄r-3
et h̄s. 7. p̄m

in appetitu sensitivo concupiscentia quodam respe-
ctu eiusdem femine. que concupiscentia dicitur per
motum seu passionem. Et quoniam talis precedit
omnem actum rationis nullum est peccatum. quia non est in potestate
nostra quod talibus visis ut dicit Augustinus. non tangamur
libere ea respicere aut acceptare. Sed si non re-
spicitur seipsum prefatum desiderium sensitivum seu mo-
tus ad eam ratio illum motum percipit aliquiter
nec voluntas respicit statim: tunc voluntas mo-
uetur motu delectationis: delectando appetitum
sensitivum: homini est veniale peccatum. quia non vigi-
lant ratio: vel negligens fuit ad expellendum per
liberum arbitrium. Tercio si non resistit: sequitur
motus desiderii: sensus surrepticii ad prosequen-
dum illud in opus. et hic est terminus peccati
venialis invidie. Dicit Henricus. de generatione in quaestione
11. Quarto si non resistit sequitur sensus interpretati-
vus in delectatione moralis cogitationis de fornicatione
Qui sensus interpretativus oriri potest: quoniam ex delecta-
tione voluntatis interioris absorbetur ratio ut non possit
interferere iudicio: et negligit voluntas movere ratio-
nem ad iudicandum: et permittit transire tempus quo de-
liberare posset. Quod cum pertransierit et si non vere
consentit: tamen interpretative. et est mortale peccatum Unde
S. Thomas. quod de veritate. Antequam ratio delectationem
perpendat a non cum tamen ipsi non habet interpretatum

consensu etiam si non resistat Sed quoniam iam prope dicitur
 de delectatione insurgente de no cumento dicitur
 ut puta cum percipit homo totaliter se per huiusmodi de
 lectionem in partem indiarum. et in partes rueret nisi
 expresse resistat videtur consentire. et tunc partem
 ad rationem transferatur ut patet. quod agere et non
 agere cum quibusdam agere ad generis actus reducuntur
 secundum quod partem obmissionis ad partem ad reducitur
 tur. Ad idem est bona ventura. ij. dicens. Tunc
 inducit mora temporis in consensum interpretatum quoniam
 homo aduertens vel debet aduertere periculum de
 lectionis venere retente: negligit eam repemere. h.
 autem non est absque perceptu salutis proprie pro eo quod dis
 criminem se exponit Delectatio enim sic suspens intrat
 et nisi resistat venere diffundit per quam spiritus rationa
 lis incurrit mortem culpe. Sicut ergo salutem suam cor
 palem negliget qui serpentem iuxta se scientem col
 locaret: ita in tali delectatione aduertens periculum
 vel debens aduertere voluntarie vsatur et exponit
 se discrimini quoniam negligit repellere. Quid autem sit
 interpretatum consensu etiam in alijs materijs dicitur
 cancel. Interpretatum consensum tunc esse dicimus
 dum habuit rationem sufficiens tempus deliberandi et efu
 giendi ea circa quam vitanda esse pugil tenebat
 Qualiter dicit lex forensis. Qui tacet consentire
 videtur dum vii repugnare daret Quinto se quod potest
 tritium vel quantum pro dicitur alio gradus consensu

no

pro 29119 univ. 9

videtur dicitur
quod sit peccatum

si verus in delectationem cogitationis de fornicatione. Vere enim sentitur post iudicium vel sententiam. Unde dicitur in theologia ubi prius dicitur. Simpliciter dicitur de sensum in delectatione fornicationis: vel alterius mortalis esse peccatum mortale. Ex quo etiam sequitur inquit: quod quicquid homo agit ex consensu talis delectationis ad hoc ut homini delectationem nutriat vel teneat. sicut sunt turpes tactus. adus vel libidinosi oscula vel aliquid homini totum est peccatum mortale. Et bona veniens ubi prius. Mora tunc tunc occasionaliter inducit consensum: quoniam de venereis libido crescit ad hoc ut homo velit omnino in interiori delectatione persistere et morari. Unde cancella. Consensus in delectationem luxurie circa obiectum sibi prohibitum. scilicet sub pena peccati mortalis est mortale peccatum: siue sit in cogitatione. siue in verbis. aut in visu. aut tactu. aut nutibus. Sexto sequitur consensus in actu seu opus peccati mortalis. ut in fornicationem stuprum: et homini. et est peccatum mortale etiam si opus non perficitur. quod voluntas apud deum per factum computatur. Septimo sequitur ipsum opus si facultas assistit. Igitur circa exteriores actus venereorum et luxurie sunt. vii. species que recipiuntur secundum diversas personarum in quibus est coitus. et iste species se ut sequuntur gradatim in malicia excedunt. Prima est simplex fornicatio. secunda adulterium. tertia stuprum.

De speciebus luxurie

Quarta raptus aggrauas n̄ prefatas duas .
 q̄ si ē raptus v̄gims est grauius p̄dm̄ q̄ stu
 p̄z simplex. Si aut̄ ē alteri⁹ cōiugis ē graui⁹
 q̄ simplex adulteriū. Quinta ē incestus. Sex
 sacrilegiū omnes prefatas species aggruans
 Septima ē vitij contra n̄am fornicatio sim
 plex ē vagus & cubitus preter m̄rimoniū cuꝫ
 aliqua corrupta . vt cum meretrice: vel alias
 corrupta seu & cubina. Vel est vt & allexāder
 luxuria qua solutus solutam n̄am vsu cogno
 scit. Et intelligit solutus a soluta a v̄culo cō
 iugij. & sanguinitatis . affinitatis . ordinis & re
 ligionis vel voti continentie. N̄alis vsus intelligi
 tur ad d̄iam illi⁹ vsus q̄ est cōn̄ n̄am. Dicitur
 aut̄ simplex nō q̄ fornicatio sit puum p̄dm̄:
 sed opatione ad alias species peiores. Immo
 quadruplici de cā fornicatio ē certis respectib⁹
 maximum p̄dm̄. Primo rōne libidinosi ardo
 ris s̄m̄ queꝫ nobilissima aīe potentia. s̄. rō ag
 glutinat̄ vltime potentie eius a vilissimo cor
 porū. n̄a p̄ ḡnatiuā potentiam q̄ ē infima et p̄
 ma & vbi fit p̄n̄. Sc̄da ē ascendēdo nutritiua.
 tertia vero appetitiua sensitua vbi fit rō s̄ua
 corporis. Sc̄do rōe ḡnalityatis. q̄ p̄ hoc vitium
 plures subdunt̄ dyabolo q̄ p̄ alia. & p̄ illis ve
 lut sagena fit demoni p̄latoy & s̄bditoꝝ. q̄ ea
 rapiunt̄. Tercio rōe seditatis in quo excedit.

fornicatio sim?

q̄d solutus nō soluta

q̄d vsus n̄alis rōm

q̄d s̄. sic fornicatio

T 1° q̄d s̄. sic fornicatio

T 2°

T 2°

T 3°

6. iij.

alia vitia. Unde non tñ templū dei in anima
verum etiā templū dei in corpore violatur: s̄m
ap̄lm. Nā corpus extra inq̄nat. a aim̄ intus
inq̄nat adeo vt luxuriosi min⁹ q̄ alij sūt apti
ad virginis filiū in eucaristia sumendū Q̄to
rōe duplicis temptacōis. q̄ hostis tempta
i bi ē a carnis. Sec̄da species est adulteriū lux
uria. s̄. q̄ cōiugal̄is thorus violatur. s̄ fit enim
qñ libidinis inst̄m̄du vel aliene ofensu cū al
tero altera cōtra padū cōiugale cumbit. Et fit
vno mō qñ vir m̄rimonio iūnd⁹: accedit ad
alterius vxorē. Sec̄do qñ maritus alic⁹ accedit
ad quācunq; aliā virgīnē vel non virginem.
Si accedit ad virgīnē h̄ rōnem stupri. si ali
quā rapit h̄ rōnem raptus. Si ex pte viri s̄p
h̄ rōnem adulteriij. Tercio quodam mō ad
ulter ē q̄ est solutus. a alic⁹ vxorē cognoscit.

De adulterio

De stupro

De rapto

Tercia species est stupr⁹ vix luxuria q̄ virgi
nalis incorruptio dissipatur. vel ē illicitus cō
cubitus quo deflorat̄ alienav̄go volūtariē vel
involūtariē. Quarta species ē raptus qui est
actus venereus qñ q̄s. s̄. de domo parentū seu
tutor⁹ violenter recipit virgīnē: vel alic⁹ vxo
rem vel viduā vel corruptā sibi nō desponsatā
volūtariā vel involūtariā cognoscēdo Vel
vt allep. di. rapt⁹ omittit qñ puella violenē
a domo p̄is abducit vt corrupta i vxorē h̄at

28
sive puellae solūmō sive pntibus tm̄ sive vtrū
q̄ vis illata ostiterit. vide infra. c. xiiij. §. xij. et
agguat vt. s. §. r. dictum ē. Quinta species ē
incestus q̄ est coitus cōi sanguinitatem vel
affinitatē vel op̄mitatem vel spūalem cogna
tionem omissus. a ē tanto grauius q̄nto p̄so
ne sibi p̄p̄inquit̄ cōiuncte sunt in gradib⁹ p̄re
fatis. s. affinitatis. o sanguinitatis vel op̄aterni
tatis. & hoc infra c. xiiij. §. ij. Itē c. xiiij. §. iij. r.
c. xv. Sex species ē sacrilegiū put est abusus
veneris femine ad diuinū cultū voto appli
cate. Vñt alexan. dicit q̄uis sacrilegius sit
cōe ad le sione; cuiuslibet rei sacre; hic tñ acci
pitur p̄ le sione p̄sone sacre a taliter. s. p̄ vitū
luxurie. Vñ sacrilega luxuria meli⁹ d̄. h̄mōi
aut est coitus o tra votum o tinentie vt q̄n q̄s
violatur vel in se. vt cum clericus in sacris or
dibus o stitutus vel religiosus peccat cū ali
q̄ soluta. vel in altero. vt cū q̄s peccat cum sc̄i
moniali vel aliq̄ cum sacerdote. vel cum quis
peccat cum aliq̄ deo p̄ simplex votum cōtinen
tie astricta. Pōt autē hoc sacrilegiū ocurrere
cum speciebus diuersis luxurie. Exēpli gratia.
Si q̄s abutitur p̄sone cōiuncta sibi s̄m spūa
lem cognacōm: o mittit sacrilegiū p̄ modū in
cest⁹ Si abutit̄ v̄gine deo sacrata in q̄ntū ē sp̄o
sa p̄p̄i ē sacrilegiū p̄ modū adulterij In q̄ntū

T de incestu

T de sacrilegio

T. de luxuria q. 1. 1. 1.

vero est sub spūalis pūis aīra cōstituta: erit
q̄dam spūale stupr. Et si violentia inferat:
erit spūalis raptus. Septima species ē vitū
contra naturam. luxuria viz qua natūalis vsus
coēdi maris a femine puertit. a ē in oī adu
venereo ex quo gnatio sequi nō p̄t. Et q̄uis
hoc vitium sit pessimū inter species luxurie: cō
mittitur tñ multis modis. a dīuersos h̄z gra
dus viz quinq. quoz posterior sp̄ peior ē pri
ore Primus est qñ absq; oī cubitu causa de
lectacōis venereę paratur pollutio Et vocatur
p̄c̄m̄ immundicie vel mollicie. q̄ cōsistit in
sola obmissione cubitus ad alter. Secūds ē
qñ seruaf̄ debitum vas a m̄str̄m debitum: sed
nō seruatur nālis modus cubendi cum feia
Alij aut̄ modi menstruosi vel bestiales cubē
di fiunt. qui tanto peiores sunt: q̄nto p̄ eos mi
nus nata ē sequi cōceptio fetus. Quoz. iij. po
nit alb. m. iij. Primus qñ cognoscit laterali
ter. Secūds peior qñ cognoscit sedendo. Tertius
peior sedō qñ cognoscit stādo. pessimus vero
est q̄rtus qñ cognoscitur velut bestia tergote
nus. Et quintus etiā inter prefatos simplici
ter quarto pessimus ē ille: qñ mulier sup gre
dit viz. vnde infra. c. xvij. §. viij. vsq; ad. xiiij.
Tercio gradus vitij cōñ nām ē qñ nō seruaf̄
vas debitū seu m̄str̄m: licet seruet̄ sex⁹ debit⁹

Quartus qñ nō seruat sexus: sed spēs vt masculu cū masulo: feia cu; feia. qđ vocat̃ 3o dōmici. Quintus qñ nec species seruat. vt hois cū bestia: qđ vocat̃ bestialitas. Nunc de fomētis libidīs q̃ impudicia vocant̃ fm apl̃m. Nōndum qđ fm alexandry libido nō d̃r quicunq; artor luxurie: s̃ q̃ discurret per turpitudines. Turpitudines aut̃ dicunt̃ qñ mdebito mō p̃ q̃l cunq; ptes corpis q̃s luxuriat̃: nō tñ cū re aliā otra nām. s̃ sit aut̃ fomentū luxus p̃ q̃tuor. s̃. visus. alloqum. tactū. osculū. Visus ē rei distantis. alloqum magis p̃mque. tactus est cōiunctio aliquor̃ mēbroꝝ. osculum vero oris que oia p̃nt fieri mortalia. vt tactum ē de consensu in delectacōem luxurie. Et fm tho. om̃ia hmōi prefata et̃iā amplexus et̃ verba sūt peccata mōtia qñ fiunt p̃pter delectacōem libidinosam. vel ad cōsentien dū delectatiōm luxuriose extra thoꝝ legitimū qñ aut̃ fierent hmōi sine libidine p̃nt sine p̃cō fieri. Vno modo p̃pter cōsuetudinē patrie. Alio mō p̃pter aliquā neccitatē. vel p̃pter aliquā rōnabilem cām. Oia aut̃ taliaviz visus. alloquium. tactus. amplexus. oscula et̃ similia dicunt̃ impudicia. Sub alloqo cōtinetur vitū scurrilitatis et̃ turpiloqui: p̃prie tñ scurrilia ṽba sunt q̃ leuiter et̃ ex mconsideacōe dicunt̃ Turpiloqum aut̃

*S' fōmētis luxurie
 et q̃. apl̃m dicit̃*

*q̃ tactus osculū mō
 p̃prie mōtia*

*scurrilitas
 p̃piloq̃*

*De turpiloquio
p. 100 - 101 - 102*

*De turpiloquio
Plato mobile*

*De auditu
Cicero*

De turpiloquio

Ludicra

fit qñ cor luxuriosi est plenū turpib⁹ & cupis
centijs. Pñt g̃ vt dicit alexan turpia verba
pcedere ex quadā lubricitate lingue: a impe
tu irascibilis vel cupisabilis: a obrepcoe rō
nis vel pñt pcedere ex deliberacōe rōis a mala
ofuetudine lingue a puerla affectōe siue ma
ligna cupisabilis a irascibilis. Et fm hoc re
torq̃bit vel ad libidmē mōalem seu ad venia
lem tanq̃ ad radicē. a fm hoc erunt vel mōli
a vel venalia pctā. Dicuntur tñ eē mōlia qñ
sunt in prelato Sed quid de auditorib⁹ tali
um verborū non displicentiā. oñdentium. Res
duplex est auditio. Vna illoꝝ q̃ sustentant
turpiloquos a purant vt fiant turpiloqa a
taliū est maior pctm̃ q̃ turpiloqñtiū: qz au
tores magis sunt in culpa q̃ ministri eoz. Ex
maiori em̃ libidmē pcedit. Est aut̃ alia audi
tio casualis: cum tñ offerē placet. a hñ min⁹
creduntur peccare q̃ turpiloqñtes. Stultilo
quiū quis omittit qñ suis verbis p̃fert delectā
tiones quas appetit quibuscūq; alijs rebus
Ludicra verba sunt: qñ q̃s verba ad delectatio
nem ord̃mat. De circūstantijs aut̃ coitus q̃ a
liqñ vitiant etiā coitū in m̃rimonio nālem. a
qñ adus coniugalis sit meritorius pctm̃ mōle
vel veniale. aut qñ quis ibi obedire teneatur
vel non. habes c. xvi. p totum Postremo

de filiabus luxurie ponit greg. viij. Vna e' ecci
 tas mentis qua' q's ppter vehementes delecta
 ones no' apprehedit in agibilib' fine: vt bonu
 de q' etiã infra. c. viij. rvi. Secda e' precipitatio
 q' in agibilib' subtrahit consiliatio ppter veleni
 tia' delectaco'is. de qua infra c. viij. rxiij. a. xiiij.
 Tercia e' inconsideratio q' ppter velenientia' de
 lectaco'is de agendis q's no' iudicat. de quov i
 de infra c. viij. rxiij. Quarta e' inconstancia qn' q's
 ppter velenientia' delectaco'is impedit ne exeq
 tur illud qd' decreuit esse benefaciendũ. de quo
 vide infra. c. viij. rxiij. Quinta e' amor sui: qn'
 q's ppter delectaco'em se nimis diligit a quoda
 mo' velut fine. Sexta e' odiũ dei qn' quis h'z dis
 plicientia' de deo qui philet delectaco'em concupi
 tam. Septima e' affectus pntis seculi quo ali
 quis vult frui voluptate. Octava e' desperatio
 siue horror futuri seculi qn' quis fastidiens spi
 rituales delectaco'es non curat de eis. nimis de
 tentus in carnalibus.

filias luxurie
 p' r'ental' met'

precipitatio

inconsideratio

inconstancia

amor sui

odiũ dei

affectus pntis seculi

desperatio

De iracundia. cap. v.

Iracundia directe opponit mansuetudini q' e'
 excessus ire. a' e' aliud capitale vitium. a' vocatur
 ira p' vitium. Diffinit' q' e' appetit' inordinatus
 seu irrõnabilis motus vmbõẽ sub rõe bo
 ni vel iusti. Eius em' motus e' appetit' vmbõide
 qua' a solo deo vel eius iudice appetere deberet

De iracundia

*pro in d. iudicia
et p. no. p. m. m. o. s.
et p. v. d. l. e.*

Ira autē quāq; est meritoria. quāq; nullū p̄ctm̄:
s̄ passio. quāq; mōle p̄ctm̄. quāq; veniale. Me-
ritoria ē ira q̄ vocatur p̄ zelū. a est rōnabilis
appetitus v̄ndicte; puta quā q̄s irascitur culpe
pprie p̄ otricōem p̄ quā sumit v̄ndictā de se.
Vel irascitur aliene culpe nō p̄sone quā cul-
pā vult v̄ndicari p̄ eū ad quē p̄tinet puta de-
um vel suum iudicē cum alijs circūstātijs de-
bitis. Ira igit̄ p̄ zelū q̄ est de malo culpe dicit̄
ex se laudabilis; sed ex mō p̄sequendi p̄t fieri
vitupabilis; dum nec tpus; nec locū; nec mo-
dum nouit obseruare: p̄st̄ tim quā p̄tinacie
iuncta ē: a turbationū ac seditionū magis
adductiua q̄ sedatiua. Ira p̄fecta q̄ ē motus
ocitatus ad inferendū v̄ndictā; p̄ malo sibi
vere illato si sit s̄m ordinē iuris nō est de se vi-
tupabilis; s̄ reducit̄ ad iram zeli. vt in iudicē
vel p̄ iudicē. Secus si ex libid̄me pprie v̄ndicē
p̄ncipaliter. vel iniuria nō sit vere facta s̄ leui-
t̄ra irrōnabiliter estimat Ira talis p̄ zelum
sequit̄ dictamen rōis; non p̄cedit. In ea em̄
p̄mo q̄s deliberat de v̄ndicā iuste inferenda. de
m̄te impat̄ ire vt ereq̄tur s̄m rōis de cāmē. pas-
sio em̄ coopat̄ ad iōm; vt sit efficacior. vt; in
tello iusto. in correōe fratna. a in adib; iusti-
cie. D̄nt igitur ira p̄ zelum. quia tali irasci-
mur vitio. a ira p̄ vitū quo irascimur p̄sone

*De ira p̄ zelū
et p̄ v̄ndicē*

Dicit alexander Quisq; ira est nalis passio vt
 in melancolicis a colericis. a sic diffinit a da
 masceno Est feruor eius q; circa cor est sangui
 nis ex euaporaco e sellis: vel p returbaco nem
 fiens. Quisq; ira e primus motus. vt si appetit
 vmdc de iniuria illata solū appa renter prece
 dat tam subito a pueniat rōem. q; rō nec acce
 ptet: nec negligat qn pōt repmere quin repri
 mat. a sic itez non e pctm. Quisq; ira e sola im
 pacia absq; appetitu vltioris vmdc Quisq; re
 frigeratio qdam caritatis erga primuz citra
 odiū. In quib; casib; ira aut nullū e de se. aut
 veniale pctm. Sed ira q; e appetitus deliberat
 vmdc pprie preel aut con iuris ordmē ex se. a
 vt sic e mōile pctm. presertim si vmdcā sit nō
 bilis detrūenti. Pro quoz latiori declarati
 one nōndum fm tho. q; ira sex modis fit pec
 catū. Primo qn q; appetit puniri eum q; nō
 meruit. Secūdo qn q; appetit puniri eū q; penaz
 meruit: sed appetit eū puniri vltra q; meruit.
Tercio qn quis appetit puniri eū q; meruit: s;
 appetit hoc fieri nō fm legitimū ordmē: puta
 sine autoritate supioris a debito pcessu Quar
 to qn quis appetit puniri reū sed nō debita in
 tentōe. s; ppter dei honorem. cor rōem rei: vel a
 lioz vt timeant: sed libidine vmdc pprie. Qu
 to qn aliquis etiam nullo predictoz modoz

Quia p d p m m d d

pro p d p m m d d p r

excedit: sed tñ motum ire intra non seuiat In
ordiate vero feruescit iram non opescendo ubi
p̄t. Sexto qñ ira etiam nimis in exterioribus
feruescit p̄ manifesta exteriora ire signa Ira
ḡ seu appetitus mordiatuſ videte e peccatum
mõrle fm suum gen⁹ primis quatuor modis.
si est ex cõsensu rationis deliberate: a in no ci
mento notabili facto vel verbo inferibili Vlti
mis vero duobus modis ex genere non e pec
catum mortale sed p̄t fieri mõrle. puta si ex ve
hementia ire interioris vel exterioris aliquos
excidat a dilectione dei aut p̄imi. sed veniale
p̄tm̄ est quatuor primis mod. Primo si ira
est actus imp̄fectus iudiciũ rõnis p̄ueniens
Secũdũ si q̄s in aliquo modico se appetit vidica
re qd qñ nihil e reputandũ. ita qd etiã si actu
inferretur non eẽt peccatum mõrle. puta si ali
quis paz trahat aliquem puez p̄ capillos.
vel aliqd huiusmodi. Est etiam veniale pec
catum duobus vltimis modis nisi quis exci
deret p̄ eos a dilectione dei a p̄imi. Nõ pre
terea qd crudelitas seu seuiacia speciale vitium e
quo quis excedit mensuram invidicando. Vi
tium etiam est: qñ quis nimis remissus e in
pũmento. Vindicatio in sup e vitũ qñ q̄s
p̄ penam quam infert nõ intendit emendati
onem peccantis. vel cohibitiõem eius a q̄ete

S̄. d. l. t. d. seuiacia

Vindicta

alioꝝ iusticieqꝫ p̄seruaçõe ma dei honorẽ. Vi
 de de hoc infra c. xv. §. p̄. **Seueritas** vel feritas
 est vitium quo q̄s in p̄nis hoim p̄pter se dele
 datur etiam sine cã non respiciendo culpam
 rei: sed soluz in hoim delectando cruciatu. Et il
 lud p̄prehendit̄ sub bestialitate. **Cruelitas**
 vero est vitium quo q̄s causã h̄z puniendi
 sed modum nõ h̄z. a sic attendit talis culpã
 in eo qui punitur: sed modũ excedit. **Remis**
sio aut̄ est vitium quo quis pretermittit ordi
 nem iusticie: qñ aliq̄s deberet puniri p̄pter cul
 pam. a d̄ etiam impunitio. **Species tres sũt**
ire. Prima fellea seu acutoꝝ eoz qui nimis ci
 to irascunt̄ ex qualibet leui cã. **Secũda amara**
 seu maniseoz in quibus ira nimis diu p̄seue
 rat: in quoz. s. memoria nimis diu manet in
 iuria illata. Vñ p̄pter diutinã tristitiã cõcep
 tam sib̄ipsis sũt graues a amari. Et tales q̄
 nõ p̄cipunt in exteriora iracũdie signa: non
 p̄nt p̄suaderi ab alijs. nec ex seips̄ recedũt ab
 ira: nõ put̄ diũt̄itate t̄pis tristitiã aboleũt̄. Et il
 la sc̄da sp̄s in re ẽ obũũt̄ dicit alexander. q̄
 ira crescit in obũũt̄ q̄d ẽ ira inueterata. de quo
 odio hes. s. c. iij. §. xvi. **Tercia species ẽ diffic**
lis seu grauis vel furor dictus. a ẽ eoz qui ob
 stinato appetitu v̄mdeãm q̄runt. qui nõ dimitt
 unt iram nisi quousqꝫ puniãt. Que libet etiã

Seueritas et feritas

Cruelitas et remissio

Remissio punitio

Species tres sunt

ire

ira q̄ est appetitus v̄m̄b̄ c̄ h̄ie p̄t tres gradus

Primus est cū in corde accipitur. Secūds cum si-
gno exteriori ostenditur anteq̄ prumpat q̄s in
lesione p̄imi. Tercius cū quis prumpit in v̄-
bavel facta lesiua p̄imi. **F**ilie ire sunt sex.

Prima ē indignatio q̄ est ira cordis p̄ quam
quīs v̄tra p̄imum irascitur quem reputat i-
dignū vt sibi tale quid fecerit. vel ē voluntas
qua alios p̄ signa molestie v̄tristare desideā-
mus. ideo eis subtrahimus locucōem a socie-
tate. Indignatio aut̄ illo mō ex ira nascit̄ sed

alio mō ex supbia vel inani gloria. a tunc in-
dignatio est q̄n quis reputat alios sua socie-
tate vel locucōe a aspectu indignos. a est ideo
q̄d sp̄s supbie q̄ appellatur plus oibus siue
v̄temptus quo reputant̄ p̄imi viles.

Secūda filia ē tumor mentis q̄n quis ex ira excogi-
tat diuersas vias v̄m̄dicte: a talibus cogita-
tionib̄ animū suum replet. a sic tumor mētis
est dispositio ad illacōm v̄m̄dicte inordmata
diffinitur em̄ sic. Tumor mentis est voluntas
v̄m̄dicandi in iniuriā facti p̄cedens. Nō acci-
pit̄ aut̄ hic tumor mētis p̄ supbia: sed p̄ quo-
dā conatu siue audacia hois mētantis v̄di-
ctā.

Tercia filia ē clamor: q̄n q̄s irā suā on̄t
inordmato mō loquendi. Est em̄ clamor inor-
dmata a confusa locutio p̄ exaltationem vocis

filie d' H' p̄
Indignatio

tumor mētis

clamor

vt ab alijs cognoscatur a iniuriā illius oīra
 quē q̄s irascit̄. Quarta filia ē blasphem̄ia cū
 ex ira fit cōtra deum vel sc̄os locutio inord̄mata
 Videns enī iracundus q̄ deo aut sc̄is eius no
 tere non p̄t ope: maledicit ore. vel res ei conse
 cratas a apportatas deturpat vel dissipat. Po
 nit aut̄ p̄s̄. blasphem̄iā filiam sup̄bie p̄pter
 annexā ei maximā sup̄biam sine qua nunq̄
 est blasphem̄ia: qua. s. sup̄bia erigitur cōtra
 creatorem ad pugnandū put̄ p̄t. Immedia
 tus tñ exitus blasphem̄ie ē ex ira vt alexan
 dicit. Vide de istis supra m. iiii. specie sup̄bie
 ca. p̄ri. Quinta filia est otumelia q̄ fit oīra p̄
 rimū qū quis turpia verba pfert oīra iniuri
 antē. de quo infra s̄. xxiiij. Sexta est rixa q̄ ē
 libido vindicandi a iniuriā facti p̄cedens Et
 p̄ rixam intelliguntur oīa nocumēta q̄ factis
 p̄mo inferunt̄ ex ira de rixa habes infra s̄.
 xxiiij. Sunt p̄terea multa alia vitia q̄ p̄nt ex
 ira nasci q̄ sequuntur viz. Impaciā qua q̄s p̄
 aduersa quecumq̄ tristitiā inferentiā a bono
 virtutis recedit. Inlonganimitas qū q̄s non
 h̄z animū tenendi paciētiā in longinquū.
 cum bonū qd speratur differt. Impseuerātia
 seu mollicies q̄ q̄s in virtutib⁹ dūturmitatez
 non sustinet put̄ necē est. Et illud p̄prie vocat̄
 mollicies. q̄ mollicies est q̄ aliquis de facili

T blasphem̄ia

T otumelia

T rixa

T impac̄ia

T inlonganimitas

T impseuerātia

Injustitia

Audacia

Invidiositas

non humanus mundanus

non fuit qd dicitur

recedat a bono virtutis propter aliqua difficulta
q̄ sustinere non potest. Mollis enim proprie dicitur qui re
cedit a bono virtutis propter tristitias caritas ex
defectu delectationum. Inconstancia est vitium
quo quis non firmiter persistit in bono contra
difficultatem quam puenit ex quibuscunq; exterio
ribus impeditentis. Audacia est tunc vitium
quoniam caret modo rationis: et ante consilium rationis quod con
de fieri deberet insurgit. Intimiditas aliquando est
vitium caritatis ex defectu amoris debiti ad se
ad alia. aliquando ex elatione. aliquando ex stolidita
te. primo modo et secundo modo spiritus est peccatum
sed tercio modo non: quoniam causatur a stoliditate in
vincibili. Timor humanus siue mundanus pro
prie est quo quis mundo immititur tanquam fini. ut
quoniam quis aliquid amans et timens perdere illud: po
tius recedit a iusticia et perdit deum eum in suis pre
ceptis relinquando vel contemnendo. Si enim est re
spectu persone est humanus. si respectu reorum est mun
danus. Timor fructus timoris est quo quis convertitur
ad deum et dimittit peccatum. deo quod imberet propter ti
morem pene. Et in isto timore pena formidat et
principale malum. Timor ergo tunc est peccatum quoniam appe
titus alie fugit mala que fini rationem non sunt fu
gienda. Est autem timor peccati mortale quoniam quis prope
periculum mortis et quodcumque aliud malum temporale
sic dispositus est ut faciat aliquid prohibitum per

p̄ceptum. vel p̄mittit aliqd qd̄ ē p̄cep-
 tum in lege d̄iua: alio q̄n erit veniale q̄n̄ ē fu-
 git aliqd qd̄ non ē fm̄ rōem fugiens. Timor
 etiā qui reuocat hōiem a p̄f̄cōe v̄siliij euāgeli-
 ci q̄nq̄ veniale p̄c̄m̄ est. q̄nq̄ nullū. puta cū
 aliq̄s h̄z rōnabilem cām timoris Aliq̄n timor
 etiā nullum p̄c̄m̄ est: puta q̄n nāle est hōiem
 timere. vt terremotū. inundationes aquarū.
 Sic etiam ois timor de malo tali cui q̄s resistē
 non p̄t. ⁊ ex cuius sustinentia nihil boni pue-
 nit hōi. q̄ recta ratio dicat talia esse fugiēda.
 Sic preterea mors p̄t timeri: ⁊ quicqd̄ aliud
 ab hōie p̄t inferri in q̄ntum p̄ hoc p̄t hōmo im-
 p̄diri ab opibus virtuosis: vel q̄ntum ad se
 vel q̄ntum ad p̄f̄ctū quē in alijs facit. Inue-
 recūdia ē int̄m̄ditas de turpi adu q̄n. s. quis
 non timet de aliquo turpi qd̄ ē exprobrabi-
 le seu turpe. Discordia ē disgregatio q̄dam
 volūtatū in q̄ntum volūtas vnus stat in vno ⁊
 volūtas alteri⁹ in alio. Et fit dupl̄r. Quedā p̄
 se. vt si aliquis scienter ⁊ ex intencōe dissentit
 a bono p̄ximī in quo deberet v̄sentire. ⁊ sic est
 p̄c̄m̄ mōrle ex suo ḡne. Alia p̄ accidēs ⁊ p̄f̄
 intencōm. vt q̄n intencō aliquorū ē ad aliq̄d
 bonū qd̄ p̄tinet ad honorē dei vel ad vtilitatē in-
 p̄ximī. sed vnus existimat hoc eē bonum. ali⁹
 aut̄ habet v̄trariā opimōnez: tunc hoc nō est

Inuendia

Discordia

Discordia p̄. d̄m̄

Contentio

q^o q^o p^o p^o p^o
m^ozle

q^o p^o p^o p^o
venale

litigiu

p^oam nisi q^o h^om^oi discordia fit vel cu^o errore
circa ea q^o sunt de necessitate salutis seu p^oina
cia adhibeat. Et differt discordia a rixa. q^o rix
a e^o in ope. discordia in voluntate. Contentio q^on
dam contrarietate importat in locutione. sic dictu^o
e^o de discordia in voluntate. Est em^o contentio impug
natio veritatis cum confidentia amoris. Et viti
atur intentione mala vel modo loquendi. Con
tentio est p^oam m^ozle. vno modo quando quis
impugnat veritatem ex intentione. et p^o m^ozdia
tum modum. qui nec negocio suavit nec p^oso
ne. Alio modo q^on quis impugnat falsitatem
cu^o tali m^ozdmato modo q^o ex eo g^oatur scan
dalu^o et subuersio fidelium. et sic etiam videt esse
m^ozle p^oam. Contentio p^ot esse p^oam veniale
q^on q^os impugnat falsitatem cum m^ozdmato
modo sine hoc q^o inde scandalu^o generet. Qua
do etiam quis non intendit impugnare verita
tem s^om q^o sibi vix videtur: hoc t^on facit cu^o m^o
zdmata intentione. sicut discipuli contendebat
de quo non erat contendendum. s. de primatu. et
illud est etiam peccatum ac. Litigiu^o est q^on
quis m^ozdmate verbis alterius contradicte
ratione persone quam quis contristare in
tendit: seu contristare no^o veretur. Unde sic abu
lato^o intendit placere: ita litigans contristare
vbi no^o d^oz: q^on no^o d^oz. et sic de alijs circumstantijs

Si vero aliquis verbis alterius condictit ppter
 psonam dicentis. cui condictens o sentire refu-
 tat ppter defectu amoris aios ymentis sic no e
 ppe litigiu sed discordia. de qua supra Deri-
ho seu illusio fit qn defectus presertim peccati
 lois alterius pro ludu vel risu accipitur: puta
 qndo aliquis dicit de aliquo turpia. defectus
 vel mala. mcedens ponere eum in erubescenti
 amp quanda ofusione. a est quasi id subfa-
 nation. Sed derisio fit ore v verbo: vel cachin-
 nis. subsanatio at naso rugato. Derisio seu il-
 lusio est pami mortale tunc qn malu alterius
 accipitur quasi puum roe psone. sicut defais
 pueroy a stultoy paz ponderare solem. Sic
 aliqne illudere vel irridere est eu aio puipende-
 re: a eu tam vilem estimare vt de e? malo non
 fit curandū: sed fit quasi p ludu hndus. Et hz
 illa derisio pccā mōlis gradus fm q psona
 q irridetur plus reuereri debet Primus e cu
 irridet deus vel ea q dei sunt. Sed s cu irrident
 pntes. Terci? cum irridentur iusti hoies Ve-
māle vero pami fit irrisio qn malu alterius ac-
 cipitur vt puum fm se. vt cu aliqs alteri? per-
 sone malu vel defectu in ludu vel risu ponit. qz
 fm se puum malu est a no accipitur qsi puu
 roe psone. a est veniale vel leue peccatum fm
 suū gen. Male dicere e malu alteri optare. L

Derisio illusio.

Derisio illusio

Derisio illusio

Derisio illusio

Male dicere

q^o m^o d^o d^o p^o
m^o d^o l^o

impare Et e p^o m^o m^o r^o l^o e s^o m^o s^o u^o g^o n^o q^o a^o
quis impat vel optat alteri malū m^o q^o tū ma
lum e q^o i^o ip^o s^o u^o malū m^o t^o e^o s^o . a^o tanto graui^o
e p^o t^o m^o : q^o t^o p^o s^o o^o n^o a^o cui maledic^o magis ama
re a^o reu^o e^o r^o i^o tenemur. Maledicere aut reb^o i^o r^o r^o
nabilib^o vel r^o nabilib^o m^o q^o t^o m^o sunt creatu
re d^o i^o e p^o t^o m^o blasphemie q^o r^o e^o d^o u^o d^o a^o t^o m^o creatorē

q^o m^o d^o d^o p^o
v^o e^o l^o e^o p^o m^o

Vemiale verop^o t^o m^o e^o t^o i^o n^o g^o i^o t^o maledicē p^o s^o o^o
Primo p^o p^o t^o e^o r^o p^o u^o i^o t^o e^o r^o malū q^o d^o q^o s^o alteri male
dicendo imprecat. Alio m^o p^o p^o t^o e^o r^o affectū eius
quī p^o f^o e^o r^o t^o male d^o e^o o^o i^o s^o v^o e^o r^o b^o a^o d^o u^o e^o r^o l^o e^o u^o i^o m^o t^o u^o . l^o
etiā e^o r^o l^o u^o d^o o^o aut e^o r^o s^o u^o r^o e^o p^o t^o e^o r^o e^o a^o l^o i^o q^o v^o e^o r^o b^o a^o p^o f^o e^o r^o t^o
Vnde aug^o . maledicōem m^o t^o e^o r^o v^o e^o m^o a^o l^o i^o a^o n^o n^o u^o a^o t^o
Maledicere vero creatuē irrōnali s^o m^o s^o e^o o^o f^o i^o e^o a^o
te e^o o^o c^o i^o o^o f^o i^o a^o v^o a^o n^o u^o a^o p^o o^o n^o s^o i^o l^o l^o i^o c^o i^o t^o u^o . maledicere
etiā q^o n^o q^o nullū p^o t^o m^o e^o . p^o u^o t^o a^o q^o n^o malū aliq^o d^o
S^o d^o e^o a^o l^o i^o o^o impando l^o optādo nō sub r^o e^o malū
sed sub r^o e^o bonū sic e^o l^o i^o c^o i^o t^o u^o : nec e^o maledicō p^o se
loq^o n^o d^o : sed p^o a^o c^o t^o u^o s^o . a^o fit q^o n^o q^o sub r^o e^o bonū i^o
l^o i^o . sicut iudex s^o m^o a^o n^o d^o maledicit latroni a^o etiā
exercitō Et p^o p^o h^o e^o sic fecerūt suā volūtatē deo cō
formando in malis futuris sup^o p^o t^o o^o r^o e^o s^o . Q^o n^o q^o
etiā fit sub r^o e^o v^o t^o i^o l^o i^o s^o . vt q^o n^o q^o s^o optat aliq^o u^o e^o
p^o t^o o^o r^o e^o m^o pati aliq^o u^o a^o egritūdinē aut impedi
mentū vt ip^o s^o e^o melior efficiat. vel vt saltē ab a
lioz^o no^o c^o u^o m^o e^o t^o cesset Cōtumelia e^o q^o n^o aliq^o s^o
id q^o d^o e^o o^o t^o r^o a^o h^o o^o r^o e^o m^o aliq^o d^o d^o e^o d^o u^o c^o i^o t^o potissime per

q^o m^o d^o d^o p^o
v^o e^o l^o e^o p^o m^o
et q^o s^o s^o i^o t^o s^o u^o b^o i^o ut v^o n^o t^o

Contumelia

verba in noticiā eius et aliorum. In factis etiam
 h; loci et dicitur ueniunt in aliquibus ista. co-
 tumelia. uiciū et impropertū. qz oia sunt in
 bis principaliter et p oia hmoi reputatur ali-
 qs defectus alicui in detrimentum hōis ipsius
 hmoi aut defectus sūt tres. Unus culpe qz te-
 putatur p uerba contumeliosa. Alius ē defectus
 gnaliter culpe et pene qz reputatur p uiciū
 qz uiciū consuevit dici non solum aie sed etia cor-
 pis. Vn si qs alicui iniuriōse dicat eū eē cecū:
 uiciū quidē est sed nō contumeliā. Si quis aut
 alteri dicat qz sit fur: nō solum uiciū: sed etia
 contumeliā infert. Alius ē defectus hōis. Unde
 qz imputat alicui defectū minoracōis siue in di-
 gētie qz etia derogat honori cōti quacūqz ex-
 cellētia; illud fit p uerbū impropertij. qd pprie
 ē qn quis iniuriōse alteri ad memoriā reducit
 auxilium qd contulit ei necessitatem patienti. Qn
 qz tūnum p alio reputatur. Contumelia au-
 tem uel uiciū est mōle p dīm qn intencō p-
 ferentis contumeliā ad hoc fertur: ut aliqs per
 uerba qz pferat honore alterius auferat. Aliqn
 etiam si aliqs uerbum uiciij uel contumelie alte-
 ri dixit: non tū aio de honozandis: sed forte ppē
 correctionē uel ppter aliqz hmoi. Si tunc ita
 ē graue uiciū qz p meautelā plati auferet;
 honore eius extra quē pferet: tunc etiam poss;

qz qz ut et qz qz ad
 uiciū qz qz qz
 p p p p

qz qz qz qz qz
 mōle

In gualia & p...
Scid

In gualia m...
pm

Ripa

Ho peccatē mōlīter! etiā si nō intēderet de hō
noratōne alteri? Sicut etiā si aliq̄s aliū mēati
te ex ludo pcutiens graūter lebat: culpa non
dēns eius dehonōratōne vbi graūter non de
hōratur hōpt ēē veniale puta si sit leue iūcū
non multū hōiem dehonōrans. & pferatur ex
amīi leuitate: vel ex leui ira absq̄ firmo ppo
sito aliū dehonōrandi. vt cum aliq̄s intēdit
aliquē p hōiū verbū leuiter d̄tristatē. sicut
fit aliq̄n ex ira vel ex leui subrepcōe. Qñ q̄ vō
verbū d̄tūmelie illatum preter intēcōem de
honōrandi nullū est p̄t̄m. vt in virtute eutē
pelie sit. ad quē p̄tinet bene nūciari s̄m p̄h̄m
& ad eutrapeliū p̄tinet dicere aliq̄s leue nūci
um nō ad dehonōratōne vel ad d̄tristatōem
eius in quem d̄r: sed magis eā delectacōis & iō
ci: & hoc fieri potest sine omni peccato si debite
circūstantie seruentur. Vide de hoc infra c.
vii. §. xi. **R**ipa est q̄sdam priuatum bellum
quod inter priuatas p̄sonas agitur nō ex ali
qua publica autoritate: sed magis ex mōdi
nata volūtate. Vnde sicut d̄tentiō importat cō
tradidione; in verbis: ita ripa in factis. Ripa
igitur est d̄tradiditō aliquoz vsq̄ ad facta p̄
ueniens: dum. s. aliq̄s alteri ledere nititur seu
molitur mōd̄mate: alio sciente & repugnāte

Et quicquid est rixa cum peccato veniali: quicquid cum mor-
tali secundum diversum motum animi aliter a diversum
modum se defendendi. Nam si quis animo vindi-
cte vel odii vel cum excessu debite moderatio-
nis se defendit: si peccatum est: sed veniale.
quoniam quis levis motus odii vel vindicte se immiscet. Et
cum non multum excedit moderatam defensionem
Mortale autem peccatum est: quoniam obfirmato animo in im-
pugnantem insurgit ad eum occidendum vel graui-
ter ledendum. Inferens igitur nobis nocum-
tum primo iniuste etiam opere manuali: non est
sine peccato mortali: sed in eo qui se defendit potest esse
sine peccato. Seditio est tumultus aliquorum secu-
lariu[m] presertim ad pugnam corporalem tendentium
a se preparentium: ut quoniam presertim multitudinis
inter se dissentientis excitantur ad tumultum con-
tra se vel aliam partem civitatis. Dicitur autem seditiosus non
solum ille qui discordiam seminat: sed etiam qui in
ordinate admixtione dissentiunt. Seditiosi dicuntur
Est igitur seditio secundum genus suum peccatum mortale. Et
gravior in seditioe sunt. quia qui procurant seditioem
maxime peccant mortaliter. Deinde qui tales se-
quuntur perturbantes bonum communitatis: etiam peccant mor-
taliter: sed minus quam primi. Qui vero bonum communitatis defen-
dunt reus resistentes non sunt seditiosi. Bellum fit
male. primo quoniam fit sine autoritate principis. Se-
cundo si fit absque causa iusta: ubi scilicet non fuit culpa

*peccatum peccatum
veniale et mortale*

Seditio

*quod seditio peccatum
mortale et peccatum*

bellum iniustum

fieri enim potest per patriam vel rebus damnificatis
Tercio si sit sine intentione recta que est ut bonum
promoveatur a malo evitetur Quarto si sit a per
sona in sacris ordinibus constituta Quinto si fiat
die festo sine necessitate Sexto si fieret in loco sa
cro.

De gula. ca. vi.

Gula patet esse vitium capitale est morbum
tus siue immoderatus appetitus comedendi
sive bibendi. Et vocatur alio modo castri
mergia et ingluvies ventris. Gula ex suo genere
non est peccatum mortale: nec delictio inde sequens: potest
tamen fieri mortale peccatum Uno modo quando delictio in
gule inhereat homini tanquam fini propter quam deum contem
nit: peccatus. scilicet contra preceptum dei agere ut delictiones
hominis assequatur Unde etiam secundum cancellum gula que
est immoderatus appetitus comedendi fit mortalis tri
pliciter. Primo modo si comestio est contra prohibi
tionem vel preceptum seu contra votum. siue hoc
sit ratione cibi seu temporis seu loci. Secundo quando ali
a que fieri precepta solent ob gulam scienter vereri
vel interpretative obmittuntur. vel perpetrantur
prohibita Tercio denique quando corpus aut ratio non
bilibi detrimento per gulam scienter vereri: vel inter
pretative pregravantur. In moralibus autem ille
dicitur interpretative scire aliquid: quando si adu sciens ne
gligit: scire tamen debet discrimen non semet obijcere

De gula

*1° gula q^o 2° p^o 3°
p^o sit p^o 3°*

*1° gula sit m^o 1°
p^o 3°*

Vocamus insup sciam non p demeritacionem
 sed p vehementer a pbabile diciturā. Notan
 dum tñ q̄ solus appetitus cibi nunq̄ ē p̄c̄m̄
 nec etiā delectatio cibū cōns ē p̄c̄m̄ m̄q̄ntum
 ordinaf̄ ōtra defectū sibi ōtrarium. q̄ hec sunt
 pure nātia in q̄bus nullū est meritum nec de
 meritū. Si aut̄ appetitui necitatis adiūḡit ap
 petitus delectacōis a voluptatis in cibo hoc est
 viciale Veniale etiā ē p̄c̄m̄ gula vt d̄t th̄o. q̄n̄
 q̄s nimis ōcupiscat delectacōes ciboz nō tñ ita
 q̄ p̄pter hoc aliq̄d faceret ōtra legē dei. Vtz
 aut̄ quantitas a q̄litas cibi sint in viciō an so
 lus appetitus. R̄nt allerā. nec substantia: nec
 q̄ntitas: nec q̄litas absolute accepta determi
 nant rōem illiciti: sed solū in relacōe ad appe
 titū vel appetitus in relacōe ad hoc. Vñ. ro. xi
 iij. Non ē regnū dei esca a potus. Glo. nō vsus
 ciboz s̄ ōcupia ē refrenanda. Nō em̄ interest
 q̄d oino alimentoz vel q̄ntum quis accipiat
 dum mō illud faciat pro ōgruentia hoim̄ cū q̄
 bus viuit: a p̄ psone sue a p̄ualitudis sue ne
 cessitate: sed q̄ facultate a serenitate animi h̄is
 valeat: a cum ōz etiā h̄is necē est carere vt
 dicere possit. Scio abundare a penuriā pati
 Querit̄ quid ē motū huius p̄c̄ia deceptiuuz
 aie. Res. idem. Apparens sufficientia cibi p̄ po
 tus. In multis tñ hominibus est ita q̄ illud

*prop. 1. q. 2. no
 p̄m̄ a. h̄o.*

h̄o. i. q. 2. p̄m̄

*q̄d d̄m̄m̄ q̄
 p̄m̄*

quod primo videbat eis esse superfluum. postmodum
ex prava consuetudine vix videtur esse sufficiens.
In multis etiam ipse appetit absorbet iudicium
rationis. ut si primo moueat eos sufficientia. post
modum autem ad ingurgitationem inclinat eorum rationem.
Querit cum necessitas tibi sumpta non sit peccatum
et voluptas que est peccatum sic se secundum Augustinum immisceat
atque nescit homo aliquando an necessitate querat an vo
luptate. utque ignorantia hoc excuset. Respondeo idem.
Concedimus quod non est scibile ibi spiritus perceptibili
ter quod sit licitum et illicitum: sic nec in aliis peccatis
utque in ira. Multoties enim homo credit irasci contra
vitium et irascit contra personam. nec defacili potest capi
pi. Ignorantia ergo ista est pena peccati originalis:
que ignorantia non fuit in Adam. In nobis autem
non oino excusat peccatum: cum tali peccato ubi
sic est illicitum non debetur nisi pena temporalis unde
de ipsa uindicta frequentius docet sanctos ut sciant di
scernere quid sit necessitas. et quid sit voluptas:
licet non de se ad hoc attentent. Querit cum in
multis approximent necessaria superfluis: adeo
ut non possit defacili discerni quid necessarium
sit et quid superfluum: queritur si iste que ignorat quod
necessarium et quid superfluum accipiat plus
quam necessarium sit: peccet. quod si esset certus quid
esset necessarium ultra non accipet. Respondeo idem.
Si gaudet talis quod ignorat: nihilominus peccat

an ignorat quod
peccat ut si non
an uult an volup
tas ob hoc

Sed si trāstatur: a sit ita q̄ nō possit discernere
 nisi p̄ grām datam. nec est sibi data: tunc di-
 cimus q̄ nō peccat. Gule spēs sunt q̄nq; s̄m
 illud Preprope laute. nimis ardentē studio
 se. Prima preprope & preuenire t̄pus debitu
 comedendi. Secda laute & nimis precios̄ vtē-
 do. Tercia nimis. s̄. m̄ q̄ntitate sumendo. Quarta
 ardentē. s̄. q̄n̄ q̄s non seruat modum debitu
 comedendi Quinta studiose & abis nimis ac-
 curate factis vtendo. Tendit aut̄ ad mōrle pec-
 catum ieiunij fractio ieiunij. s̄. quod est prece-
 ptum Primo q̄n̄ quis t̄ps comedendi sine iu-
 sta cā notabiliter preuenit. Dicit t̄n̄ can. Cari-
 tas frequenter cōcedit comestione alia illicita
 tam. q̄n̄q; p̄pter hospitem. q̄n̄q; p̄pter infirmi-
 & solationem. q̄n̄q; p̄pter obsequiū prestand̄
 vt̄ in seruitorib⁹ monachoz. & etiā principū.
 & in pregustantib⁹ cibum eoz̄ eius cōceditur
Sed̄ comedēdo carnes sine necitate in ieiunio
 eccl̄e. Tercio bis comedendo. De t̄rcia aut̄ cō-
 mestione p̄babile ē comedentē ter̄ in die ieu-
 nij sine cā non eē preuaricatorē precepti i ter-
 cia cōmestione sicut in sed̄a: q̄ q̄ oppositū tenē
 sit securi⁹ Quarto comedēdo in fraudē electua-
 ria in q̄ntitate magna vel filia. vel nimis inl-
 tum bitēdo. p̄ prefata em̄ s̄m aliq̄s ieiunium
 soluit. De cōmestionib⁹ t̄n̄ speciez & similibus

quod est peccatum

*quod fit per unum p̄
mōrle p̄m̄*

quod est peccatum

consuetudo teneatur: a delectationis nimia libido
vitetur. Quinto quoniam quod carnes contra luxuriam
domare ex precepto tenet: nec aliquo modo tali
vel simili peccato resistere potest sine ieiunio vel ab
stinencia. tunc enim cadere videtur sub precepto de
dilacione sui. Sexto quoniam quod ieiunium in sacramen
to panis sibi iniunctum seruare contemnit. Septimo
si sine necessitate vel dispensatione voto firmatum
ieiunium frangit. Similiter de ieiunio a prelato
vel regula sibi sub precepto iniuncto. Non tamen
quod preceptum de ieiunio ecclesie potest aliquando seruandum
contra deum in mortis gula committi. Sic in
multis dicendum est. Peccat etiam mortaliter qui si
ne necessitate scienter ieiunium nature frangit
et sic eucharistie sacramentum sumit. ut si bibet
quis aut comederet. Ad sciendum autem quoniam in
diminutione cibi et potus sit peccatum. Nota
dum quod in temperantia est vitium sed quo militat gula
Est autem in temperantia qua quod delectabilibus potibus
sine tactus et gustus aut aliorum sensibilibus vitium
tur vel ea appetit inordinate que sunt impedimenta
santitatis corporalis vel bone habitudinis cor
poralis etiam pro spiritualium exercitio debitis. Ad
uerendum preterea quod quod si omnes species insensibilitatis
noibus propriis carent. quod raro contingunt. Raro
enim modicum quod bibit. comedit. et sic de aliis.
Insensibilitas itaque est vitium quo quod pro loco

*De peccatis
multo*

*De peccatis
in modo*

et tpe. p se aut sm pgeuentia eoz quibz ui
 uit irconabiliter non vtitur sensibilibz. vel ea
 non appetit sensibilia delectabilia q sunt necari
 a huane saluti. coz pali vel bone hitu dimi coz
 pali qntum ad obseruacem indiuidui vel spe
 ciei Vnde in diminucōe cibi et potus pt qs pec
 ca re declinando a medio vtutis sm alex. pmo
 minus fumendo q necē sit ppter laudem hoim
 a sic reducat ad inanē gloria. sicut fecerūt p po
 crite ex terminantes facies suas : vt apparetent
 hoibz ieiunātes. Sed p t aliqs declinare a me
 dio vtutis bona intencōe a decipi suo iudicio:
 puerse iudicando in hoc q macerat carnē suā
 vltra q dēret. vt si nesciat qd sit necarium. a
 qd sit dimmutū: dicim⁹ q tunc peccet. Sed po
 nam⁹ inquit alex. aliqs dubitat. timet enim
 q si nimis abstineat q nō poterit vacare ope
 ribz debitis. Timet itez accipe eo q nō possz
 subijcere aut domare carnē suā peccat ne talis
 accipiendo minus q oporteat. Itē quid istoz
 magis expedit illi. Res. vnus ē timor spūalis
 qui dz esse in oī ope bono. de quo iob. ix Vere
 bar oia opa mea : sciens q non pceres delin
 qnti. Sed alius ē timor dubietatis in eligēdo
 de quo ē questio. a dicim⁹ q talis dz insistere
 securiori pti. Securior aut ps videt eē in absti
 nendo. q in hoc vitatur suū periculū. s. vt non

100 p. mag. d. m. oc
 ubi et potz

vult. qd rasi

*ut supra abstinere
ut supra prior videtur*

¶ Dñentur vitia Querit etiã an abstinentia in
mia peior sit voracitate a ebrietate. Rñt car.
Deterior atq; periculosior e abstinentia immo
derata q̄ voracitas aut ebrietas. si deã absti
nentiã vsq; ad turbationez cerebriã vsus rō
nis nō biliterã scienter vergatã abducãt.

*an prima dicitur
morsus spiritus liby*

¶ Querit an gula et pãã carnalia sint maiora
spũalib; Res. allex. q̄ simplr spũalia sint ma
iora: s̄ s̄m qd carnalia. Põr em̄ aia inclinat̄
ad pãã. a ex pprio defai ē in se vel ex fomite
q̄ e in carne p̄mo mō inclinat̄ ad spũalia. Se
cundo mō ad carnalia. Si ḡ maioritas atten
dit rōe fortioris inclinat̄ ad quã vsq; ma
iora grauior pugna cū h̄ sit inclinat̄io fomitis
sic quo ad hoc p̄t dici q̄ pãã carnalia sūt ma
iora. Vñ greg. sup illud mat. iiii. Cū ieiunat̄
set. xl. dieb; Nisi primū gula refrenet frustra
cōn alia vitia laborat̄. Et itero. Duo sunt vitia
ex oibus q̄ maxime hoies decipiūt suis volup
tatib; gula a libido. q̄ ponere est difficult; vit
vero eis est dulcius. Ebrietas e tm̄ morbiat̄
siue immoderat; appetitus bibendi id qd me
briare p̄t. Seneca sic diffinit dices. Nihil aliud
diffinitio ebrietatē q̄ insaniã voluntariã. a sic
sp̄ est pãã. Ebrietas aut̄ qñ capit̄ p̄ priuati
one vsus rōnis ex vmi sumpcōe pcedēte: tunc
nullum est pãã: qñ ebrius prius nesciuit

De Seneca

41
fortitudinē vini nec potū sciuit esse imoderatū
nec estimauit aut estimare debuit potū esse i
ebriare potentē. Sicut autē ebrietas mortale peccatū
quā quis sic ē disposit⁹ q̄ a vino defacili ledit⁹ a
tū sibi nō cauet. quā. s. auertit potū esse immo
deratū a mebriantē. a tū magis vult ebrieta
tem incurrē q̄ a potu abstinere. Vñ alexāder
dicit Cū quis accipit vltra mensurā quā cri
git nature necessitas sciēter a ex libidīne: pec
cat mortaliter. Nec oī inquit q̄ intendat mebrī
ari. s. q̄ intendat id ad qd sequit⁹ mebrīatio. a
sic velit delcārī in creatura supra deū. S; quid de
eo qui aliū mebrīat. Res. quā quis aliū mebrī
aret. a intenderet solū q̄ alter se ingurgitaret
presertim si inuitat ad potū vt intendat statu
mentis alteri⁹ euertere. et h̄o facit in eius no
cumentū tūc peccat mortaliter cū intendat e
uertere statu mentis. a sic ei magis aufert q̄
si auferret ei tpale aliqd. q̄ aufert ei vsq; rati
onis. Venialiter autē peccaret. p̄mo qui aliū in
ebriat. si inuitat aliū ad accipiendū supflūū
vt sic excitef tenuolentia l familiaritas. Sim
pliciter non ē peccatū quā quis aliū nescit esse di
spositū ad mebrīandū a ei dat vinū vel cū in
uitat ad bibendū si alter ebriet. vt dicit. s. tho
mas. Si vero sic fit q̄ credit eū esse vrecundū
et q̄ pre vrecundia non accipit necessitatem.

*p. obetap d. p.
ca. 7. m. 1. c.*

S. p. 2. m. 1. c. 4.

fuā: tunc si alter inuitat ipfū ad hoc vt ille acci-
piat necitate fua. non peccat inuitās. eē si ille
accipiat plus q̄ necesse fit. q̄ tñ peccabit ille.

T Sz veniale pccm eē p̄t ebrietas qñ q̄s immo-
derate fumat vñū s̄ nō estimat potū eē mebrū
are potētē. Item qñ vltra necessitatem q̄s ac-
cipit. fm mēsurā tñ pceptibilē est veniale pec-
catū Cancellari⁹ breuiter sic dicit Ebrietas mōr-
lis eā gnāliter oīs delectatio cibia pot⁹ qñ aliq̄s
tanta libidine comedit q̄ bibit. q̄ postponit de-
um. sic q̄ eē vbi dei pceptū vno mō vel alio
deberet violari: nihilomin⁹ a tali delectatione n̄
cessaret. Secus si delectat eē ex v̄sensu libero et
trā deū nō hoc factur⁹ si de⁹ phiteret. tunc em̄
nullū est vel tantū veniale delictū. Et h̄z h̄c re-
gula i multis alijs materijs vtilem locū hui⁹
T Inebriare em̄ aliū scienter. vt vsu careat rōis
in eius notabile detrimentū. pccm mortale ē.
Hec ille. Preterea notat alexander q̄ om̄s .v.
species versus Preprope. laute nimis ardētē
studiose spālia peccata faciūt circa vsū pot⁹
cuiuscūq̄ immoderātū. plus tñ circa mōrdia-
tum vsū vñū. s̄ filie gula sūt .v. vna est im-
mūdicia que ē mōrdinata emissio quarūcūq̄
supfluitatū. vt vrine vomit⁹ vel eē semis De q̄
supra de luxuria .c. iiii. s̄ xv. Se cūda ē multilo-
T quū: vbi ē multitudo locucōis cui supfluitate

filie gula sūt .v.

præter utilitatē aut necessitatē. Dicit alexan
 der a fm eundē aliud est pprie multiloquū a
 verbositas siue linguositas Nam verbositas si
 ue linguositas sonat in cōtemptum pueniētē
 ex consuetudine supflue a inordinate locutionis
 multiloquūz vero nō determinat tantū q̄tum
 linguositas sed stat i genere. Tercia filia est
ebetudo mentis vel sensus circa intelligibilia
 s. Et causantē precedētē a hec ymmo a sequen
 tes filie ex fumis ciborū vel potuū inordinate su
 ptuū caput turbantiū a gubernaculū p oīs
 racōis amouentib⁹ seu impediētib⁹ quo sub
 lato ebetat⁹ mens. lingua dissoluit⁹. et corp⁹
 armonia. Est igit̄ ebetudo sensus debilitas mē
 tis circa cōsideracōez spūalium bonorum. a orit̄
 ex gula Cecitas aut̄ mētis est oimoda p̄uacō
 cognicōis spūalium bonorū Quā talis sicut a e
 betudo sensus est voluntaria. Sicut patet i eo
 qui affectus circa carnalia de spiritalib⁹ s̄
 tiliē p̄uitere fastidit⁹ v̄ negligit tunc ē p̄cēm
 Et hec cecitas mentis est species luxurie Stulti
 cia vero est ebetudo quedā cordis aie a obtusi
 o sensuū intellectuāliū i respectu dei a altissimā
 rum causarū. puta cū homines p̄pter affectuz
 nimū ad terrena desipiūt eterna. a ē p̄cēm op
 positum sapie seu cōtemplacōi. Quarta est
inepta leticia q̄ oritur q̄n gubernaculū mentis

Ratio elata seu sopitur Quinta est saluti-
tas seu oculari tase ex eade radice. in ope tñ qz
tunc sic non p̄t cohiberi lingua: ita nec mēbē
alia cohibent. quin ad ridiculosos vel eē ad i-
honestos motus ferant Sub prefatis pluā
alia vicia continent. viz ludi excessus seu iocū in
verb vel factis Et dicit p̄t iocularitas. qz ibi est
viciū in multis casib⁹ Primo a p̄ncipaliter qñ
in ludo assumunt verba vel facta turpia Secūdo
si ibi assumunt v̄ba vel facta nocua p̄rio. vt
fit detrahēdo infamādo a hmōi Tercio qñ tōli-
ter in ludo gūitas ai resoluit in mēbris vel ar-
mōia aie Quarto qñ nō ōgruit ā p̄sone ā lo-
co aut tpi. a sic de alijs circūstācijs Quinto qñ
fit directe i doctrina sacra Secus si nō admisce-
ret ei s̄ interponeret distinde ab ea Lud⁹ a
iocus ē licit⁹ si p̄fata desūt. Quisqz ē p̄ccm venia-
le ludus supflu⁹. vt cū aliq̄s nō tm̄ afficit ad
ludum qz p̄pter hoc omittere vel velit omittere
aliquis ōtra dilcōnem dei vel p̄p̄rii. Mortale
p̄ccm potest fieri qñ aliquis causa ludi vtitur
turpib⁹ verb vel factis. Secūdo qñ vt̄ quis cau-
sa ludi verb aut factis nō biliter nociuis p̄rio
vel etiam quando talib⁹ vtitur q̄ vergūt i p̄p̄ri-
mo nocuentur q̄ de se sunt p̄ccā mortalia vt
qñ fit ad infamandū. furandū. decipiendū
aut luxuriandū Tercio p̄pter defectū debitaz

circūstanciā. puta cū aliqui vtiuntur ludis
 tēpib⁹ vel locis indebitis aut eē ppter ouenien
 ciā negocij seu psonē. Et hoc qui de qñq; pōt
 esse pccm mortale ppter vehēmentia affectus
 ad ludū cui⁹ delectatiōe preponit aliq̄s dīlctōm
 dei. ita q̄tra preceptū dei v̄l ecce talib⁹ ludis
 v̄t nō refugiat: vt de tōrneamētis videt̄ stin
 gere. Qñq; autē ē pccm veniale. vt cū aliq̄s nō
 tantū afficit ad ludū q̄ ppter hoc vellet cōtra
 deū omittere Agrestes autē dicunt p oppositū
 hñtes viciū quod alio noie dicitur duricies.
 et sūt qui a ludō licito deficiūt a ioco Tales ne
 q; sibi dicūt aliquod ridiculū. et dicentib⁹ mo
 lesti sūt. Choreisare s̄m alterū. v. v̄currentib⁹
 potest fieri sine pccō. Prīmū qñ fiat tpe debi
 to. I. gaudij sicut in nupcijs. vel tpe victorie &
 liberatiōis hoīs vel patrie. vel aduentu ami
 ci de terra longinqua Secūdu vt fiat cū hone
 stis de q̄b⁹ nō oriat̄ presūpcō mali nō cū lecca
 torib⁹ a cū leccatib⁹ Terciū q̄ fiat a secula
 rib⁹ psonis. q̄ de vicis mō chis a monialibus
 spūalib⁹ dedicatis talia illicita sūt. Quartū ē
 q̄ hōesto mō fiat. nō gesticulacōib⁹ nimis iho
 nestis & inordinatis Quintū q̄ cātus excitās in
 talib⁹ a musica nō sit de illicitis s; de morib⁹
 de deo: de melodia autē nō ē curādū Choree s̄m
 eundē sūt male tripli de eā. p̄ma ē p̄ncipal

*Scholasticus qñ nō ē
 v̄t*

est mala intencio. vt qñ sūt ad oñdēdā l' p'uo
 candā libidīnē: sic fere oēs mō exerceat. Alia
 eā est qñ nō fiunt suo tpe vt trīsticie. s. vñ peni
 tentib' ludi interdiciunt. Tercia ex p'sona vñ
 clericis vt sup' interdiciūt. Peccāt mortalitē
 choreisātes siue i festis siue i p'festis illicitas
 choreas ducētes s'm vol. si hoc faciūt causa m
 citandi se vel alios ad libidīnē. Secūdo si tunc
 choreas ducūt de cōsuetudine: licet hoc non fa
 ciāt corrupta intencōne. Si aut aliq' vel aliq's
 raro a sine corrupta intencōe se immisceat h'mōi
 choreis. q' sit mōrle nō audz dicē nec q' sit ve
 niale. Quia videt' approbare talis p'sona chore
 as tales. a suo exēplo dare exēpluz alijs simi
 lia faciēdi. Sed aduerte q' ille doctor videt' loq'
 de illicitis a nō de licitis choreis. Querit' an lice
 at histriomb' aliq'd dare. Res. alexā. Aut dat
 vt foueant' i vicio. s. qd non exerceat sine peccō
 mortali. a tunc ē mortale peccm. et magis dās
 q' histrio peccat. Vnde Cris. tres gradus po
 nit' Primū histri onem. secundū videntes. ter
 ciū dantem. Secund' plus peccat q' primus
 s'm eū. a tercius plus q' secund'. Aut dat eā i
 amis gloie ita q' nō intēdat ipsū fouere i vicio
 sic est veniale peccm. Aut dat solius eā necita
 tis. vt cū videt' ipsū summe indigentē. tunc da
 re est meritorū. Queritur vtrū licitū sit in

Distinctiones

49

spicere hystorica. s. que non sunt sine mortali
peccō. Res. s. m. eundē quedā inspectio ē transito
ria. que fit qñ inspiciunt hmoi causa curiosi
tatis. non intendēdo delectationē q̄ moueat ad
luxuriā. & hoc non ē mortale peccm. Alia ē inspe
ctio studiosa. q̄ fit vt inspiciendo moueat ad
luxuriā: & hoc ē mortale peccm. Reuelatio si
gilli secreti ex ebrietate aliquñ orit̄ Vbi ei ebri
etas ibi nullū secretū. Vnde puerb. vlti. nul
lum secretum ibi regnat ebrietas. Nunq̄ enī
& in nullo casu licet reuelare sigillū confessio
nis alia peccm est mortale. Sed reuelare sigillū se
creti tunc licitū est. qñ sunt talia q̄ p̄tinent ad
corruptōem multitudinis spūalem vel corpo
ralem. vel in ḡue damnū alicui⁹ p̄sone. vel si
quid aliud est hmoi quod q̄s p̄alare tenet̄
vel testificando & denunciādo. q̄ extra hoc debi
tum obligari non pōt quis p̄ secreti ommissio
nem. q̄ in hoc frangeret fidem quā alteri d̄z.
Recipiēs aut̄ sigillū secreti i talib⁹ que q̄s
prodere nō tenet̄. sic p̄ sigillū secreti ligatur q̄
nullo mō tenet̄ ea p̄dere eē ex precepto superi
oris. Quia seruare fidē est de iure naturali. h̄c
tho. Alexander dic. Reuelare peccm occultū alte
rius p̄t aliquñ bene fieri. qñ. s. fit non causa no
tendi. sed causa correptionis & ei qui prodesse
p̄t non obesse nisi esset occultū p̄ sacmētalem

oſſione a hoc nullo mō p̄t reuelari Similiter
ſi ſciat p̄ ſecreti omiſſionē. ſic enī reuelare nō
d̄z niſi forti⁹ vinculū ſup̄ueniat vt excoicacōis
vel precepti diſtricti Est ḡ triplex ſigillum.

Unū oſſionis. aliud ſecreti formaliter recep
ti ab alio Tercū qm̄ aliquis ab amico p̄cipit
vel audit quod verifimiliter credit aliu⁹ velle
habē ſub ſecreti ſigillo poſtremū ligat ſed mi
nus q̄ ſecūdū. p̄mū marie Et vt p̄ pa. xliij. di.
q̄dlibz illoꝝ ſigilloꝝ frāgēs p̄ccāt mōd̄liter n̄
vbi apire p̄t licite De iſto vltio ſigillo oſſio
nis nō. iij. ocluſiōes p̄. pa. i. iij. di. xxi. quō viz
tria gn̄a p̄ſonarū tenent ad ſigillū oſſionis
Est ḡ ocluſio p̄ma Sacerdos q̄ audit oſſionē
alicui⁹ tenet celare p̄ oibus rōe mateie q̄ ſibi
omittit ſub ſecreto a rāōe forme q̄ in ſac̄mē
to p̄mē Vnde ē reuelator oſſionis non ſolū
quī in ſp̄ali nominat crimen a criminoſū. ſed
et̄ qui in generali vel p̄ſonaz que ex hoc p̄t co
gnosci. vel crimen p̄ſone in gn̄ali. Sic quidā
ſac̄doſotra prophanū oquerentē q̄ negaret
ei eukariſtiā. dixit publice ſac̄doſ q̄ hoc facie
bat q̄ ille hēbat p̄ccm̄ a quo eum nō poterat
abſoluere. nec ille volebat ire ad ep̄iſcopum.

Secūda ocluſio q̄ ad celandū oſſionez te
net iſte ad quē oſſio p̄uenit ſiue licite ſiue
illicite mediate l̄ immediate Exemplū de licite

45
et immediate vt contingit de nō sac̄dote q̄ audit
cōfessionē in articulo necitatis de pecc̄is mortali
bus l' venialib'. similiter interpret̄ quem p se
adhibet. Sic q̄ casu audit. immo quicūq; audit
vel ad quēcūq; cōfessio puenit tenet ad celā
dū. Tercia cōclusio ille tenet celare q̄ aliqd
aliter audiuit q̄ in cōfessione. si t̄cepit q̄si in cō
fessione. sicut qn quis dicit alteri. Ego dico tibi
hoc quasi in cōfessione recipiēs tenet celare
non t̄q̄ ex cōfessione seu sac̄mento. q̄ nullum
ibi fuit: sed ex promisso Et q̄uis tam recipiēs
q̄ omittēs tale sigillū videat irreuerentiā facē
sacramento in eo quod nichil ē eq̄litter celan
dum ei quod in cōfessione scitur: tñ si q̄s recipit
tenet celare S; quereres Que sunt ista ad que
se extendit sigillū cōfessionis R̄nt idē p tres
cōclusiones Prima. illa ad que p̄mo a p̄ncipa
liter se extendit sigillū cōfessionis sūt pecc̄a cōf
sa a circūstātie inq̄tum h̄mōi Vnde et tertia
p̄sona cū qua quis pecc̄auit cadit sub illo sigil
lo si in cōfessione expressa ē. immo cū aliquis
dicit cōfessor. Ego audiui tale pecc̄m qd tñ nō
audiuit nisi in cōfessione cadit sub sigillo de ne
cessitate non tñ absolute. s; sub cōdicōe. s. si ex
prolatōe talium verborū posset per se l' p accūs
dite dē vel indirecte aliqua verecundia vel con
fusio vel suspitio generari mala vel aliud no

Tuimentū puenire ofitēi Sec̄da oduſio. Sub ſigillo ofeſſionis cadunt eē non peccā aliqui illa ſ. p que poſſet directe vl̄ indirecē peccm̄ pro di. Vnde ſi hō non p̄t ofiteri peccm̄ ppriū m̄ſi reuelat ofeſſionē. non d̄; ofiteri illud peccm̄ durate tali caſu. ſi ſufficit conteri. et habita oportunitate poſtmodū ofiteri. non reuelat ofeſſio. q̄ manus ē vinculum de nō reuelando q̄ de cōfite do. Tercia oduſio non peccata que poſſunt dici ſine reuelacōe peccōrum: nec directe nec im̄ directe cadunt ſub ſigillo ofeſſionis Vñ ea q̄ cōfiteſ interſeit i confessione q̄ non ſūt peccā nec circūſtantie. nec potētia deducere im̄ manifeſtacionez cōfiteſtis. vt q̄ i tali terra ſūt bona blada q̄ hmōi. ſi i dicēdo illa non det intelligē confessorī. q̄ velit ea celari: talia non cadunt ſub ſigillo m̄ſi de congruitate. ymmo dicēs ali quē audiſſe de peccatis ofeſſum noiando. non peccat Quia oīs homo mendax: v̄ peccator eſt Sed ſi diceret ſibi confeſſum. A. de magnis et multis peccatis. eſſet reuelator confessionis. ſmaliter regulam ponit idem dōtor q̄ qñ p locutionem de peccatis confeſſis poteſt deueniri per ſe vel per accidēs directe p quemcuq̄ modū im̄ aliquā cognicōez vel ſuſpicōem vl̄ o pimonē. vl̄ dubitacōem de cōfeſſo. vel in q̄tūz ſibi p hoc p̄t prouenire detrimentū in am̄a vel

corpore vel possessione aut fama vel amicis vel
 inquit tum per hoc potest in populo scandalum generari
 vel confessio magis obiosa seu minus dilecta. aut
 magis onerosa. vel minus preciosa reputari
 tunc raro vel nunquam potest contingere quod ex revelatione
 peccatorum in confessione auditorum per viam aliam
 non scitoz possit contingere aliquid de predicis
 inconvementibus quibus forte quibus nullum contingat
 Unde multum habet timere quod non dicat aut
 quod dicat

De invidia. Ca. vij.

Invidia est dolor seu tristitia de bono alieno inquit
 tum. scilicet estimat ut diminutum proprie glorie et ex
 cellencie. et inquit tum alter excedit ipsum in bonis
 Alexander dicit quod tria sunt in invidia. Unum est
 principale. scilicet displicentia visionis siue que est in
 visionem; dicente seneca. Quicquid mente fu
 gimus in gestu oculis inquit videmus. Quia sic ali
 quid placet amanti. ita aliquid displicet inviden
 ti Et hec displicentia dicitur non acceptatio; hec di
 splacencia est per visum interiore seu exterioris. Se
 cundum est consequens ad primum ut dolor vel odium
 Et per illum dolorem vel odium manifestatur pri
 mum principale invidie. scilicet illa displicentia visio
 nis. siue illa non acceptatio. Tercium vero est in
 quo invidia radicat. scilicet ira; quod ex ira mueterata
 nascitur odium a invidia. Quartum quod in
 invidia reperitur preter id quod est peccatum

est pena Vnde in diffiniciónē dī dolor seu tristitia
a. p. immo facit impressionē in corpore ipsa inuī
bia. a. inuīd? seipm prius q̄ inimicū punit. Et
q̄ tūm ad hoc q̄rtū; dī inuīdia maximū pccm
q̄ nullū aliud ita se punit Vñ glō gal. v. Ma
nifesta sunt opa carnis. emulacōes a inuīdie
Glosa dicit amb. Huic vultus tumax. toruus
aspectus. pallor i facie. i labijs tremor ē. est stri
dor i dentib?. v̄ba rabida a effrenata. ouitia a
man? ad violentiā p̄mpta. a si gladio interm
vacua. odio tñ furiate mētis ē armata Respic
at p̄riā excellentiā inuīd? aliter q̄ supb?. licz
in vtroq; vicio excellentiā sit motiuū. q̄ excel
lencia que ē supbie non ponit q̄ diminuat v̄l
aufert bonū in alio: s̄ excellentiā inuīdie hoc
ponit. In supbia enim ē amor excellentie v̄ ex
cellitudinis. a hec ē magnitudinis in potētia l
magnitudinis in aliquo alio bono S; non po
nit q̄ minuat v̄l aufert aliud in alio bono.
Vnde supbus vult excellere super alios. s̄ nō
appetit racōe superbie q̄ aliquis amittat ali
ud ne auferatur v̄l minuatur bonum suū.
sed appetit excellere sup ipsum. Sed excellen
tia in inuīdia dicit? o paratiue. q̄ inuīdia vult
sup alios excellere. et eorum excellentiam v̄l
bonū minui v̄l auferri Sed hoc ē quia appetit
excellentiā; singulariter. Vnde singularitas ē

ad iudicia sue excellentie. a tōe illi⁹ appetit bonuz
in alio minui vel auferri. et ideo eē inuidia di
cit de excellencia litigare. Ex quo eē patet qⁱ
uidus vt sic sp maiorē vel minorē se existimat
Inuidia eē in q^{tu} hmoi semp est respectu su
perioris in p^{nti} vel in futuro Superioris dico vl
simpliciter vl fm estimacōez inuidētis Vnde
inuidet parib⁹ nō q^z pares: sed ne fiant illi su
periores. Inuidet inferiorib⁹ nō q^z inferiores
sed ne fiāt ei pares. Dicit etiā emulatio a inu
dia soluz q^z primū est in exteriori effectu. secu
dū vero i corde Nec de alex. vide de hoc. §. ix. Dif
ferūt p^{terea} fm tho. inuidia a odiū. q^z inuidia
est qⁱ diffinita ē Sed odiū est appetitus vl desi
derium mali p^{xi}mi absolute vⁱ in q^{tu} mali
Sed inuidus appetit malum alteri⁹ p^{ter} ap
petitum glorie. Iratus autē appetit maluz alte
rius sub racōe iuste vⁱndicte. Odium vero dei
ex deliberacōe p^{ced}ēs est simpliciter maximū
oim p^{cc}ōrum. et p^{cc}m in spūm scūm. ac omīs
eiusdē. vi. species nesciēs de hoc habes supra
ca. §. xvi. Igit^r odiū p^{xi}mi dupliciter dmittit.
Vno modo quo ad naturā a est qⁿ aliq^s p^{xi}
mum ledere intendit. in manifesto vl in occul
to. Alio mō quo ad grām. a est qⁿ aliq^s p^{xi}
mū ledere intendit aut i manifesto a in occul
to quo ad grām Inuidia directe cōtrariat

precepto de dilectione proximi. De qua dilectione
dat cancella. v. regulas. Prima diligere proxi-
mum sicut seipsum est velle proximo ea omnia que
sibi rectam rationem homo vellet sibi proximum suum
velle. Hec autem sunt indispensabiliter bona carita-
tis et glorie. Secunda quod bonis fortune et natu-
re et gratie et gratis date possunt homines abuti
in proximum suum et aliorum: non quilibet tenet velle
illa cuiusque proximo suo. sed aliquando non vel-
le. Quia et sibi rectam rationem ita deberet homo vel-
le de seipso. Sic iudex cum amore proximi necat
ipsum. aut bonus spoliat. Sic ingenium et scien-
tia et divicie possunt desiderari isti vel illi proxi-
mo non adesse dum nocitura creduntur. Ter-
tia ab inimico paratum totaliter satisficere de
iniuria ego teneor satisfactionem suscipere vel
indulgere. tamen verbum meum aut societatem
solitam. aut alia dilectionis signa possum in-
terdicere ad mei et sui cautelam et non ad ranco-
rem. Quarta inimicum non paratum corrigi
diligere quantum sufficit ad salutem si ei nolo
malum damnationis neque damnum temporale
per iniusta media. Quinta inimico meo incor-
rigibili optare perhas habeo ut totaliter sibi sit
in anima vel in rebus. qualiter sufficit ad hoc
quod neque mihi neque rei publice alias iniuste da-
num possit inferre. Est invidia ex suo gene-

48

peccatum mortale. quod dicitur de contrariis bono primi vel divino. scilicet caritati que cogaudet veritati nec emulat. Aliquam invidia nullum est peccatum viz quando dolor de alieno bono est motus primo modo primus ex natura siue negligentia voluntatis veniens. sicut quidam naturaliter invidi fit Et illa non est in parte nostra quod provenit ex malicia aliquam melancholice. Veniale peccatum est invidia et tristitia de alieno bono quando est motus secundo modo primus et quando appetitus sine completa deliberatione tali passione afficitur. Cum autem dicitur quod invidia est tristitia de alienis bonis: notat sanctus thomas quod tristitia potest quatuor modis de bonis contingere. Uno modo quando aliquis dolet de bono alicuius in quantum ex eo timetur nocumentum vel sibi ipsi: vel esse alijs bonis. Et talis tristitia non est invidia: et potest esse sine peccato. Alio modo potest quis tristari de bono alterius non ex eo quod ipse habet bonum sed ex eo quod nobis deest bonum illud quod habet ipse. et hoc proprie est zelus secundum philosophum. Et si iste zelus sit circa bona honesta: laudabilis est secundum aristoteliem et corinthios. Emulamini spiritualia. Si autem sit de bonis temporalibus: potest esse cum peccato et sine peccato. Tercio modo aliquis tristatur de bono alterius in quantum ille cui accidit bonum est eo indignus que quidem tristitia non potest idem non debet sine peccato oriri

ex bonis honestis. ex quibus aliquis iustus efficitur
sicut dicit philosophus Sed de diuicijs a de talibus quae prae sunt pro
uenire dignis a indignis. a quae talia tunc eueniunt
et indignis ex iusta dei ordinatione seu disposi-
tione vel ad eorum correctionem vel ad eorum damnationem
Ideo talis tristitia prohibetur in precepto. Nolite
mulari in malignantibus Quarto modo aliquis tri-
stat de bono alterius in quantum tu; alter excedit ipsum in
bonis. Et hoc est et secundum philosophum pro se malum; quia dolet
de quo gaudere deberet. scilicet de bono primi. et est ex ge-
nere suo mortale: nisi quando est imperfectus motus appetitus
sensitivus. a quando est passio solus. sicut est in pueris
inueniunt de tristitia vero accidit eadem infra
c. viii. §. ij. Istae inuidie sunt. v. vna est odium de
quo dictum est. Alia exultatio in aduersis primi. ter-
tia est afflictio in prosperis primi De quibus duabus
est regula illa cancellarii. quod inuidia quae est dolor
de alieno bono. vel gaudium de alieno malo ex
genere suo mortale est quia contra caritatem. praesertim
si dolor fit de bonis spiritualibus. sed ex defectu delibe-
rationis. ut in primis motibus. vel ex malicia con-
plexionis melancholice potest non esse veniale pec-
catum. Quarta filia est detractio. Est autem detrac-
tio demeritio aliene fame per verba occulta. Et fit
vi. modis. Primo quando quis crimine falsum imponit al-
teri Secundo quando per eum alterius per verba ad auget
scienter. Tercio quando occultum aliquod reuelat

de filialibus inuidie

Quarto qñ id qđ est bonū dicit mala intēōe
 factū esse. Quinto qñ negat bonū alteri⁹. Sex
 to qñ maliciose bonū alteri⁹ tacet Et intellige i
 oibus predictis qñ talia fiunt in fame demigri
 onez. **Detractio** fit dupliciter pēcm mortale
Primo qñ quis de alio obloquit̄ seu detrahit
 alteri ista intēōe vt eius famā demigret. Scđo
 modo qñ quis dicit aliq̄ verba p̄ q̄ dīminuitur
 fama alicui⁹ nō hoc intēds. s̄ aliquid aliud
 et tñ verbū quod loquit̄ est a deo graue q̄ nō
 biliter famā alteri⁹ ledat. Et hoc precipue ē ve
 rum in hīs q̄ ptinent ad honestatē vite. Veni
 ale pēcm est qñ aliquis dicit aliqua verba p̄
 q̄ dīminuit̄ fama alteri⁹ in modico vel leui nō
 hoc intēds sed aliquid aliud. vt si pferat ex
 animi leuitate v̄l ppter aliqđ non necessariū
 Nullū vero pēcm est. qñ p verba alicui⁹ dīmi
 nuit̄ fama alteri⁹. vt cū loquens hoc non intē
 dit. s̄ pferat aliqđ bonū debitis circūstancis
 obseruatis. De talib⁹ a similib⁹ dat cancella.
 hanc regulaz. **Detractio** que ē dīminutio fame
 alteri⁹ occulta. vel diffamatio que ē publica t̄
 ostumelia a exprobratio que fiūt in facie eius
 qui ledit. sunt ex genere suo mortales si dam
 num vel dedecus sit notabile. Et si non trahan
 tur extra ppriaz rationem. vt si fiant ad caute
 lam aliorum ne seducantur. Aut pro bono rei

publice & civitatis alicuius. a p correctioe frater
 na Sed apud imperfectos ista bñ agere. s. ali
 os recte increpare. sicut a se digne laudatē dif
 ficilimuz ē de pfatis vide supra. c. v. §. ii. iii
 Sz qd de audiete detractorē. Res. q. fm tho. au
 diens detrahentē a q detractorē ad hoc inducit
 peccat tm̄ sicut detractor Qui vero detractorem
 libenter audit. a detraçtio ei placet ppter obñ
 eius cui detrahif. similiter peccat sic detractor
 pmo qñq magis. Quando aut detraçtio ali
 cui non placet s. ex timore vel negligētia vel ec
 verecundia quabā omittit repellē detrahentē
 peccat quide; sed multo min⁹ q̄ detrahens Et
 pt fieri in eo ec̄ cui detraçtio non placet. mōle
 peccm̄ tripliciter Vno mō qñ alicui ex officio
 incūbit detrahentē corrigē. Sedo ppter aliq̄
 piculum vñs detraçtoez Tercio ppter timorem
 hūanū dimittit qui ē aliqñ mortale peccm̄. vt
 habes supra. c. v. §. xv. a. xvi. Veniale pec
 catum ē audire detrahentē qñ alicui nō placet
 detraçtio. sed tm̄ corrigere dimittit ppter timo
 rem. verecundiā seu negligētiā p tūc talia nō
 sūt mortalia. Sz quō d; corrigē quis detrahen
 tem Res. si vñ dic detractor; dicat ei rebarguē
 do de hoc. q. peccat fratri detrahēdo & saltez oñ
 dēdo p tristitiā faciei q. ei detraçtio displiceat
 Si at detractor dic falsū. corrigat eū de falsitate

*audiel dicitur et
 in no placet illi qd
 qd pter mōle*

*quē dicitur corripere
 qd*

verbo Preterea qđ p̄fatis difficili⁹ ē. tenet qđ
ad restitucōz fame sicut ad t̄paliū verū restitu
cōem. Primo qñ quis abstulit fama; falsū di
cendo a iniuste ordmē. s. debitū nō seruādo. secu
do qñ abstulit famā verū dicēdo h̄ iniuste puta
qñ aliqđ p̄dit crimē alteri⁹ vtra ordmē debitū
De hoc vide tractatū quē collegi de manuali cō
fessoz i fine Quinta filia ē susurratio Est at
susurratio q̄ qđ p̄ occultā oblocucōez inter ai
cos seminare discordiā mitē a separe amicitia
Profert em̄ talis de primo q̄ p̄nt̄ omouē aim
audientis Et q̄ quis talis nō intēdat semp̄ sim
pliciter malū dicere. intēdit tñ dicere qđ aim
vnius possit p̄turbare vtra aliū etiā si sit sim
pliciter bonū; a tamen apparens malū in q̄tuor
displicet ei cui dī Dicit̄ ec̄ susurro biliguus qđ
idem est. qz susurro m̄t̄ur ex vtraq; p̄te amici
ciam rumpe Et ideo duab⁹ linguīs v̄t̄ur ad
duos. vni dicens malum de alio; alteri vero di
cens bonum Iudicium suspiciosum. qz sepe
extra ex inuidia oritur. Idcirco notandū fm̄
tho. qz iudicium est diffinitio vel determinatio
eius quod iustum est S̄fit autem iudicium
in genere tripliciter. Vno modo quādo est cō
tra rectitudinē; iusticie. et tale dicitur iniustū
vel peruersum seu temerarium. cum non sit de
bit⁹ v̄ditio v̄ditio ab illo qui habet potestātē

Suspiciōsus

Iusticie Secūdo mō qñ iudicat hō in hñsi quibz
non hz auctem. a dī iudiciū v̄surpatū. sumit
q̄ ex pte ipsi⁹ p̄ quē fit iudiciū. Alio mō dī p̄
Tumptuofū. q̄ presumit id qd ad se nō ptinet
puta qñ aliq̄s iudicat de intenōe cordis l̄ ali
is incertis Similiter qñ hō non hz iuris dōem
vel si hz nō extendit ad illam causā vel psonā
Vnde p̄c̄m ē iudicare de reb⁹ dīnis que sūt fu
pra nos que debem⁹ simplici corde credē non
scutari temerarie Sic nec secularis iudex dz iu
dicare de clerico vbi ei non subicit Tercio mō
qñ deest rectitudo rōis. puta qñ aliq̄s iudicat
de hñs que sūt dubia vel occulta ppter aliq̄s le
ues diecturas. a sic dī iudiciū suspitionis l̄ te
merarium Pro cuius intellectu notat alexā
Tder q̄ iudiciū ē sententia firmata. Suspicio
nō iudiciū sed ē opinio mali vt dicit thomas
ex leuib⁹ procedēs iudicijs. vel quod idē ē
vt alexander dicit acceptatio vnius ptis cum
formidine alteri⁹ Et de ista suspiciōe dicit alex
Tander q̄ prauum iudiciū ē ex errore proce
dens temeraria sententia. vel suspicio mali de
occultis aliorum. Et dicit sanctus thomas q̄
potest fieri tripliciter s̄m tres grad⁹ Primus
est quādo homo ex leuib⁹ iudicijs dē bonitate
alicuius dubitare incipit. et hoc est leue a ve
male p̄c̄m. Secundus ē cum aliquis p̄ certo

primus in d. 7. q. 3. p. 2.

51
maliciã alteri⁹ estimat ex leuibus⁹ iudicijs et si
hoc sit de aliquo gñi: e peccm mortale inq̃tum
nō est sine cōceptu p̃rimi. Sic eē dubia in p̃ei⁹
interp̃tando quo ad vitã p̃rimi in grauib⁹ de
terminãdo siue diffiniẽdo e simile peccm Canē.
addit zelotipia q̃ est vehemens amor suspici
onus non satis fidēs de re amata. et ille suspiti
ones maliole vt dum aliq̃s semp putat irri
deri a falli. vt quidã melãcolici. a quidã ex eli
giōis. tales facilliter cadūt si non reprimantē
S; si addat cōsensus liber. sūt vt plurimū mor
talia delicta aut mortaliū delictorū vehemēs cã
Tercia⁹ qñ aliquis iudex ex suspiciōe p̃cedit ad
aliquē cōdemnandū: a hoc eē est mortale peccm
Iudicare autē alterū t̃q̃ malum si fiat ex officio
iudicij a p̃ testes legitimos non e ex se ma
lum sed virtuosū. eē si p̃ cōfessionem aut aliter
sciret esse p̃ iudicem innocens nec aliud pate
ret effugiū; quin suo fungeretur officio. Sed
quereres ex qua suspiciōe potest dici iudicium
rectum a ex q̃ non Res. alexan. Est iudiciū; qđ
dam eorū que occulta sūt in corde. a e iudiciū;
aliud eorū que sūt in ope Quorundã p̃t esse
probatio. quo eundã non Occultorū ergo cor
dis a occultorū simpliciter operis non e faciē
dum iudiciū p̃ suspicionem. vt homo solis su
spiciōibus imitatur Vbi vero est opus qđ p̃

signa p̄bati p̄t: distinguendū ē Est ei suspiciō
 T similiter presūpcio triplex. temeraria. p̄babi
 lis. & violenta Temeraria q̄n̄ multa sūt signa
 boni & pauca mali. & tunc iudicare ex suspiciōe
 & condemnare ē p̄ccm̄ mortale si fiat cū delibera
 tōe. vt in s̄. xvij dicitū est. Si vero fuerit suspiti
 o probabilis. q̄n̄ multa sūt signa mali & pau
 ca boni. tunc iudicare ex h̄mōi p̄ccm̄ est: si nō
 ita graue. sed veniale dum stat in suspiciōe Si
 vero veniat ad assercōez firmā cū p̄tinacia: p̄
 sumit esse mortale Item ē suspicio violenta cū
 om̄ia signa mali apparent & nulla boni. & tunc
 non ē p̄ccm̄ Et de isto ec̄ dicit cancel. sic Iudica
 T re p̄pria estimatiōe aliū ex aptis signis exte
 riorib⁹ que non p̄nt bene fieri. non ē ex se pec
 catū mortale. h̄ cet q̄n̄q; sit curiositas venialis
 Q̄n̄q; mortalis dum homo ab alijs meliorib⁹
 aut debitis nimis impedit. aut dum p̄ hoc in
 supbiaz erigit. Querit de quib⁹ p̄sonis pos
 sit iudicium suspiciosū haberi & de quib⁹ non
 Res: idem per sex regulas. Prima de eo de quo
 T constat esse bonum non est iudicandum esse
 malum Et si iudicatur est p̄ccm̄: alias iniuria
 T fieret. primo Secūda de eo eonūso de quo con
 stat esse malū. si iudicatur v̄l dī esse bonū: ec̄ est
 p̄ccm̄: q̄ ē mendaciū. Tercia vbi vero non cō
 T stat de aliquo q̄ sit bon⁹. nec cōstat q̄ sit mal⁹

52
presumendum est ibi de quolibet iuxta regulam iuris quod sit bonus donec constet vel appareat contrarium et tunc potest contingere quod ille sit malus. Quarta non autem de quolibet presumendum est quod sit malus donec constet contrarium. Quia quibus in uno quoque sit aliquam preeminencia. dicente apostolo quod arbitramur alios superiores. Hoc intelligendum est ad imitationem eius humilitatis nostre. quod quantum bonum contulerit deus alij nescimus. Non tamen si constet de malicia actuali per tempus illud. debemus ipsum iudicare bonum. Et quod in quolibet instanti malus penitere potest. ideo si post actum peccati mortalis appareant in tali signa penitentiae. suspicandum est ipsius esse bonum. quibus est in bono aliter sit quam in malo. quod per uno malo de quo constat potest dici malus. Pro uno vero bono de quo constat. non potest propter hoc iudicari siue diffiniri bonus. Bonum enim est in uno modo. malum autem omnifarium secundum dicitur. Aliter autem est iudicandum de actibus quam de personis quod si potest sumus iudicare bonas presumendo quod contrariae sunt statim. Queritur cum dubia sint in meliorem partem interpretanda. cur hoc sit. Respondeo secundum thomam. Quia sic non fit iniuria primo. alias fieri posset. Alexander vero dicit idem quod secundum senecam ex humanitate sapiens quicquid accipit bonum illud interpretando lenuat et magnificat. quicquid dubium est ex humanitate inclinat in meliorem. Et si queritur quid

fit ista hūanitas Res. Est vīs infita hūane na-
ture a pncipio qz sic p sinderesim fit respectus
ab ppriā salute: sic p hūc habitum nature. fit
respectus ad ea q̄ sunt pximi Querit An de
ocultis cordis hō alīū iudicare possit. Res. So-
lius dei ē iudicare de occultis cordis iudicō cer-
titudinis Sz qz prou. xxvij. Sz Quō in aq̄ resp̄le
det vultus pspiciētis: sic corda hoim māifesta
sunt prudentib⁹. Et eccl. xix. Ex visu cognoscit
vir et ab occurfu faciei sensat⁹ Math. 23. vii.
A fructib⁹ eorū cognoscetis eos Ideo alexan-
ad primā auctem dicit sic. Illa manifestatio
qua corda dicunt esse manifesta prudentibus
non ē nisi quedā noticia fm diecuram. ppter
quā non d̄z homo pcedere ad iudiciū bonitatis
aut malicie fm certitudinē. Sz ex hoc p̄t oriri
q̄daz presūptio. Silit̄er dic̄ ad secūdā dicend⁹
eē. qz diectūā cātur ex iudicis extelōrib⁹ eorū q̄
latēt i corde Ad terciā v̄o dic̄ qz fructus dicunt
illa iudicia manifesta p̄ q̄ p̄t eē cognicō presū-
pōis nō certitudis. Vel si p fructus intelligunt
peccā tūc sūt ea q̄ sūt manifesta vt blasphemia
furta c̄. q̄ p illa iudicare pmitūē Queritur
An hō seip̄m de occultis cordis iudicare possit
iudicō diffinīōis Res. fm e undē p. v. conclusio
nes Prima loq̄ndo de psona q̄ de futuro etiā de
fragilitate sua. aut de p̄tinēte ad fragilitatem

33
fatis de se certā. quis potest pferre smiam. De
virtute aut sua vix aut nunq̄ pot de se ferre se
tenciā verā. potest tñ hō qui nō hz osiāam ma
li habē certitudinē osidencie de futuris a si nō
certitudinē iudicij. Vñ. Jo. iij. Si cor nostrū
non reprehēderit nos fiducia hēm⁹ ad deum q̄
quicqd̄ petierim⁹ accipiem⁹. Scda loq̄ndo de
facto p̄sone de actōe a de p̄nti: tunc hō pt de se
certam dare smiam quo ad gen⁹ opis boni vl
mali vel indūntis. Tercia loquēdo quo ad p̄so
nam. tunc de malo pot homo iudicare. si de bo
no nō. nisi fuerit ex sp̄ali gracia data a dño. si
cut qñ dixit ap̄lus. Certus sū q̄ nec mors q̄ē.
me sepabūt a caritate xpi. Potest tñ vt pri⁹
didū est haberi certitudo cōfidencie Quarta du
bia de p̄rijs factis in p̄tem deteriorē sūt interp̄
tanda quo ad suscep̄cōem p̄nie. Nec aut̄ inter
pretari nō ē affirmare l̄ iudicare simpliciter
s̄ se gerē circa dubiū. ac si deteri⁹ otigisset. Quā
ta. null⁹ in hac vita iudicābus est t̄p̄ dignus
inferno: q̄ sp̄s sanctus op̄atur subito. s̄ma
litter ḡ in alieno hoie vt plurimū facta. non p̄
sona sunt a nobis iudicanda

De accidia. Ca. viij.

Accidia s̄m tho. ē tristitia de sp̄ali bo
no inq̄tum ē binuz. ad qd̄ q̄s de neces
sitate tenet vt qñ ratio osentit i fugā

a horrore a detestacōe; boni diuini. carne oino
oīa spm̄ preualēte. Et ē ex suo gnē pccm̄ mor-
tale Vnde ec̄ damas. eā diffinens dicit Accidia
ē tristitia agguans q̄. s. ita dep̄mit̄ aim̄ hōis vt
nichil ei agere libeat boni spūalis ad qd̄ de ne-
cessitate tenet. Notat alex. q̄ spūale duplici
capit̄ Vno mō gnāliter p̄ oibus preceptis dei
a phibicōibus Scd̄ mō spūaliter put̄ solū re-
spicit illa opa q̄ ordināt̄ in deum p̄ se sicut sūt
orare. psallē. legere. a h̄mōi Et hoc mō spūale
laboriosū determinat specie; pcc̄i in accidia. p̄
mo em̄ modo nō Preterea notat q̄ accidia
est tristitia similiter inuidia S; dicit̄ q̄ inuidia
a ē tristitia aggrauās de alieno bono. Accidia
a ē tristitia agguans de bono pp̄rio spūali. qd̄
videt̄ in alū. q̄ laboriosū. Notat insup̄ q̄ tristi-
tia seculi put̄ disponit̄ ad mortē culpe non est
maximū pcc̄m̄. q̄ i multis accidit̄ q̄ sūt ad hoc
naturaliter dispositi. sicut in melancolicis Vñ
multo ciēs otingit̄ ex infirmitate melancolie
vel ec̄ alia Hec alexan. Cancellari⁹ sic dicit Ac-
cidia dicimus oē tediu; interm̄ Et hec ex gnē
suo venialis ē. q̄ contrariatur non caritati s; fer-
uori eius s̄fit aut̄ mortalis dum p̄ eam aut̄
ex ea mortale crimen incurrit̄. vt qñ redūdāt̄
in peccatū mortale. sicut est obmissio eorum
que sunt de necessitate salutis. aut̄ desperatio

de dño auxilio aut fupph⁹ mterfectio. primū
magnū. fm mai⁹. terciū maximū Subdit So
la negligētia mōlis ē p quā id qd sub pcep
to cadit obmittit q̄uis culpabilior m exercitijs
spūalib⁹ a ierarchicis vt i missa q̄ pphais de
hoc habes lati⁹ infra. r. vi. a. xx. Tediūz tñ to
m aliqñ solum ē mot⁹ naturalis. a sic nulluz ē
pcēm Aliqñ est appetit⁹ tristati de ope spūa
li laborioso. a sic ē veniale. ymmo ecē appetitus
ille si fit deliteratiū⁹ est veniale. q̄o sensus i ve
niale non ē nisi veniale pcēm. Preterea tediūz
boni pueniens ex difficultate opis aut ex ma
licia oplexionis absq̄ culpa plus in iohē q̄ i
petro auget meritū a laudez iohis. si a dū m ce
teris ipse cū petro eq̄līter opetur. Difficultas
vero m ope virtutis ex assuefactione vicioruz
pueniēs pl⁹ de p se diminuit rōez laudis glo
rie a meriti q̄ augeat. tñ male habituatus q̄
ex maiori conatu op⁹ si le ad bñ habituatus
p̄ficere neq̄t magis mde reddit incidet aliter cō
mēdand⁹ Caritas q̄ ogaudet veritati huic
vicio opponit Gaudiū siue leticia tō q̄ est fm
damascenū q̄ nō penitudmē infert nec altrū⁹
no cūnti ē gnātua. nec vltra excedit mēsurā
nec a studio sis opib⁹ suis nos abstrahit. a m
seruitutē redigit. Contra pceptū aut carita
tis ē deum nō diligere sup oia. Diligere at deū

sup oia ex toto corde ex tota aia ⁊ ex tota virtute
optum sufficit viatori ad salutē dicit canō.
est taliter affici ad deū actu vel habitu q̄ dei a
micitia cuiuslibet alteri⁹ rei dilectōi anteponat
sic q̄ p nulla dilectōne l sui alteri⁹ caritatē vel
let deserere p trāsgressiōne cuiuscunq̄ p̄cepti
dīm Est ec̄ vtra caritatē loq̄ndo de dilectōe pri
mia dei nō seruare ordinē eius. quī ē q̄ primo
deus p̄ omib⁹ diligat. Secūdo vt aiam ppriā ⁊
ei⁹ salutem p̄ cunctis creatis diligat Tercio ⁊
deinde primū fm aiam principaliter. Quarto
corp⁹ ppriū nisi quis p̄ republica id exponat.
Quinto corp⁹ ppriū. circa ppriū ec̄ dilectōem
diligantē ppriōres ⁊ meliores. plus ppriōri
bus malis. p̄mmo fm ambrosiū semp̄ boni do
mestici mal⁹ filijs sūt preferendi. Sub precep
to insup caritatis eabit diligē inimicū in corde
s. q̄tum ad naturā in vli. puta si aliquis dili
gens deū ⁊ primū. ab illa gnāitate dilectiōis
proximū non excludēdo. Secūdo habē aīm para
tum ad diligendū inimicū si necessitas occu
reret Tercio oñdere signa caritatis inimico q̄
coiter ab alijs oibus oñdi solent Quarto sub
uenire inimico i vltima necessitate. Dilectio ec̄ pri
mi. iij. ista habere d̄z. Sit serena vt diligat eū
propter deum. Sit iusta vt non cond̄scendat
proximo in aliquo malo. sed solum in bono

55

Sit verax nō ppter vtilitatē vel dilcōnem dili-
gat. s; qvult primo bonū; sicut sibi psvult.
Sit ec̄ recta seu ordmata vt plus sibi velit ma-
ius bonū. Primo. s. deum a beatitudine; a vir-
tutem aie. deinde scilicet sapiētiaz. deinde bona
corpis. postremo bona exteriora. Non ec̄ puer-
tat ordmem caritatis supratactum. s. l. In hac
em̄ dilectione vel creature bene vel male ordia-
tis quid ē pccm mortale quid veniale a qd nē-
lum vt habes in plogo p secundum notabile
Scandalum ec̄ ex accidia nōnunq̄ nasci solet
Est aut̄ scandalū actiūū fm ihero. dictū vel fac-
tum min⁹ redum prebens occasione ruine. Et
fit qn̄ aliquis dicit vel facit aliqd qd de se ta-
le ē: vt alterū aptum natū; sit inducere ad rui-
nam. Est aut̄ scandalū duplex. Vnū passiuū;
receptum. a illud est generale pccm nō spā-
le. in eo em̄ est q̄ scādalifac̄. Et est mortale pec-
catum qn̄ ex dicto vel facto alteri⁹ quis ruit in
aliquod mortale pccm. Aliud ē actiūū a da-
tum qd diffinitum est. a est in eo qui scandalif-
cat Et fit dupliciter. Vno mō p accidēs. puta
qn̄ fit preter intencōem agentis. qn̄. s. aliquis
suo verbo vel facto inordmato non intendit al-
teri dare occasionem ruine sed vult saluti sue
satisficere. a sic iterum non ē peccatum spāle
s; potest esse peccatū. Alio mō p se fit scandalū

quā. Aliquis suo inordinato dō vel fō intēdit
aliū trahē ad peccm. & sic ē spāle peccm. q̄ intē
dit spūale primi no tumentū de scādalo itaq̄
dat canō. iij. regulas Prima. null⁹ agēs bene
fm oēs circūstancias dicit b; dare scādalu; al
teri. q̄ tuncūq; scandalisat ali⁹. q̄ i via oīo re
cta si quis ceciderit: non ex scandalō vie s; ex p
prio defectu pueniet. Secūda solus ille scāda
lisat actiue qui aduertens ā aduertē delēs a
lios p̄iores esse ad peccandū; ex mō suo agē
di q̄ sibi non est i p̄cepto: nichilomin⁹ ipse o
perari nō desistit. Secus in casib⁹ hic exclusis
vbi malicia p̄pria est scādalu; gratis acceptū
vbi p̄terea nō est adūtentia nec esse deb; de
scandalo alteri⁹. & vbi q̄s ad illud opandū te
neret. Tercia. ille dī ex malicia sua peccare et
scandalu; accipe non ex actu alteri⁹ qui infor
matus sufficiēter de bonitate h̄mōi act⁹. nichil
omin⁹ cedit in ruinā. vt si ex voto religionis e
missio parentes post sufficiēter de religionis e
p̄fectu informacōez se scandalisari oquerant
Scandalum ē hoc nō iam pusillorū sed phari
seorū; acceptum. s. non datum Quarta quilibet
ab omni actu cui non est astrict⁹ aliū de tenet
desistere. q̄ timet ā timē det fm vehementem
coniecturam scandalum pusillorum quousq;
de isto compescendo diligentiam compleuerit

nisi forte p̄ cōiutilitate vñdō spūs sc̄i docet il
 lud tūc agendū. vt x̄ps fecit i publicacōe ve
 ritatis sac̄menti. Proinde sand⁹ thō. Scādaliū
 actiuū p̄ accūs est p̄c̄m mortale. Primo qñ
 quis omittit actū p̄c̄i mortalis. Scdō qñ quis
 omittit salutem pximi. vt p̄ ea cōseruāda nō
 pretermittat aliq̄s facere qd̄ sibi libuerit. Ve
 niale aut̄ p̄c̄m est dupliciter. Vno modo qñ
 quis actū p̄c̄i venialis omittit. Scdō mō qñ
 quis omittit actū qui non est fm̄ se p̄c̄m sed
 h̄z aliquaꝝ speciem mali cum aliq̄ leui iudiscre
 tione Scandalum vero p̄ se actiuū est peccatū
 mortale dupliciter. Primo quādo q̄s iñtēdic
 aliū iñducere ad peccandū mortaliter. Secun
 do qñ iñtēdit aliū iñducere ad peccandū ve
 nialiter p̄ actū p̄c̄i mortalis. Veniale p̄c̄m
 est qñ iñtēdit aliū iñducere ad peccandū ve
 nialiter p̄ actū p̄c̄i venialis. Accidia eē imp̄u
 dentiā causat: ideo de vicijis prudēcie oppositis
 est videndū. Pro quoz̄ intellectu fm̄ thō. nōn
 dū q̄ prudētia h̄z tres p̄tes iñ gnē. viz̄ primo
 cōsiliū fm̄ quod d̄r quis eubuliā habere. Scdō
 iudiciū seu s̄m̄am de cōsiliatis. Tercio p̄ceptū
 s̄. ad exequendū p̄cōsiliata q̄ s̄m̄ata. q̄ ad qd̄
 lilet hoz̄ vt bene fiat multa exigunt. Nā ad to
 mitatē cōsiliij seu eubulie. v. aut. vi. exigunt. vi
 delictet memoria. s̄. p̄teritoz̄ q̄ gestoz̄ q̄ similia

Intelligētia q̄ est p̄ntiū cōtingētū a necessari
orū Solercia q̄ est i cōsiderādis futuris euentib⁹
est em̄ facilis a p̄mptā cōiecturatio de inuenci
one mediū Ratio seu ratiocinatio q̄ cōfert vnū
alteri. Docilitas p̄ quā q̄s acq̄escit sententijs
maioris Eustochia vero ē q̄n q̄s ex seipō p̄mp
te cōiecturat de medio l̄ de quibuscūq̄ Que vi
sunt media in̄tre supremū aie q̄d ē ratio a m̄fi
mū hois q̄d ē opatio p̄ corp̄is exercitiū medi
a. Secūda p̄s prudēcie p̄ncipalis ē s̄ma seu
iudiciū. a h̄z duas p̄tes seu v̄tutes. vna ē sine
fis que ē b̄n iudicatiua de cōib⁹ regulis Alia ē
Gnomyn q̄ est b̄n iudicatiua de h̄is vbi ōz a
cōi lege recedē in p̄s p̄ncipal prudēcie ē p̄
ceptiua seu executiua. in h̄is p̄tes. p̄ma ē p̄u
dētia q̄ ordiat aliq̄d q̄d ē fini accomodu. secū
da ē circūspectō. p̄ quā id q̄d ordiat i fine q̄s
opat cū h̄is q̄ circūstāt: attēdit ei circūstāci
as negocij Tercia ē caucio q̄ vitat ipedimēta
p̄ eā ei q̄s sic accipit b̄o vt vitet mala. a cauet
ab h̄is q̄ ad v̄tutūz ipedire p̄nt. Cōtē pru
dentiā ḡ q̄ ē aurigav̄tutū plūā peccā fiūt. p̄ma
imprudētia seu temeritas ei opponit. Cōmittit
aut q̄n q̄s diūtit a regul̄ d̄m̄sputa q̄n q̄s q̄n
cōtemnēs a repudiās d̄ina documēta p̄cipitā
ter agit Vult ei talis actū imprudētie q̄ vult im
prudēter agere ōtra p̄tes prudentie viz cōsiliūz

59
iudiciū a preceptū. Nōndū preterea q̄ vicia
oia q̄ opponunt quibuscūq̄ virtutib⁹ otentis
sub prudētia. reducunt ad. iij. vicia. viz precipi
tationē. inconsiderationē. inconstanciā. a neg
ligentiā. Et sūt ista a gnālia a spālia vicia. sic
ē prudētia q̄ est recta ratio agibiliū ē virtus
gnālis a spālis. Precipitatio fit dupliciter.
Vno mō qñ quis p̄ impetū volūtatis vel passi
onis p̄trāsīt adus seu p̄tes oīliū. puta qñ q̄s
dimittit grad⁹ p̄fatos. s. memoriaz a c̄. Alio
mō qñ quis p̄fata p̄transit ex cōtemptu regu
le dirigētis. Et hoc p̄p̄ie vocat̄ temeritas. et p̄
uenit ex sup̄bia q̄ refugit subesse. Inconsidera
tio ē qñ quis deficit in recte iudicādo. ex hoc q̄
otemnit vel negligit attendere ea ex quib⁹ re
dum iudiciū p̄cedit. puta regulas cōes vel ca
sus vbi exorbitandū est ab eis de3. Inconstā
cia ē qñ quis rōne deficit in precipitādo ea q̄
sūt p̄reconsiliata a iudicata t̄q̄ bona. Et fit ali
qñ ex ira aut inuidia aut delectacōe a simili
presertim ex luxuria. Negligētia est defect⁹ de
bite sollicitudinis circa bona que q̄s facere d3.
Et p̄uenit ex quadam remissione volūtatis p̄
quā ottingit q̄ ratio non sollicitat̄ vt precipi
at ea q̄ d3. v̄leo modo quo d3. Et opponit solli
citudinē bone seu diligentie. Consistit q̄ in mte
riori adu poti⁹. Vnde et dicit̄ a ne qd̄ est non

a eligētia q̄si nō eligētia eozque sūt ad finem
Dignicia aut̄ importat tarditatē ad exequēdū
Tempor̄ vō remissionē quādam̄ in ipsa executōe
Obmissio eē ptinet ad exteriorē actū debitum
quēcūq; q̄ p̄mittit̄ Negligenti itaq; ē p̄cēm
mōrle. vno mō si illd̄ qd̄ p̄mittit̄ sit de neces
sitate salutis. siue ad̄ sit siue circūstācia a tūc
trahit̄ ad illud gen⁹ p̄cī maḡ manifestuz q̄
sit electio interior sola. Alio mō si volūtas int̄a
tum sit remissa ēca ea que sūt dei vt totaliter a
caritate dei deficiat. a hoc precipue ɔtingit q̄n
negligētia sequit̄ ex ɔtēptu. Itē si q̄s diligēt̄
deū solū amore nāli. tunc cāret negligētia q̄
est p̄cēm mortale Alioq̄n si negligētia ɔsistat
in pretermissione ad̄ alicui⁹ l̄ circūstācie q̄
nō sit de necessitate salutis ne hoc fiat ex ɔtēp
tu s̄ ex aliq̄ def̄cū feruoris caritatis. q̄ ipedit̄ a
liq̄n p̄ aliq̄d̄ v̄iale p̄cēm: tūc ē solū v̄iale que
aut̄ sit d̄iā negligēcie a ɔtēpt⁹ vide s̄. e. ij. p̄
vij. a. c. ij. v. Itē infra p̄nti. c. p̄. **Prudentia**
caris seu mūdi ē cura seu studiū. s̄m q̄ q̄s bō
caris h̄z a amat vt vltimū finē vite sue Et sic ē
mōrtale p̄cēm Aliq̄n aut̄ aliq̄s mōdiatē affici
tur ad aliq̄d̄ delectabile carnis absq; hoc q̄ aut̄
tat̄ a deo p̄ p̄cēm mortale Et si adhibeat studi
um ad h̄ac delectacōē eꝝ ɔndam. non ē miseria
le Si vero aliquis adū curam carnis referat in

58
finem honestū. puta cum quis studet comestio
ni pro sustentatione corporis tunc non est prudē
tia carnis. Et sic prudētia carnis tendit ad finē
non vere sed apparenter bonū. Astucia est sic pru
dencia carnis h3 cum prudencia vera similitudi
nem non at erūciam. Ignorācia est sepe fa
cit de qua ponit canō. vi. regulas. prima Quili
bet obligat scire illud absq3 cui9 noticia non
pōt evitare peccm Secūda culpabilis ignoran
cia iuris dñi nō cadit i facientē illud quod in
se ē. qm spūs scūs talem hoīem de necessarijs
ad salutē que vires suas excedūt immediate
docere patet ē. Tercia ignorācia mūncibil
excusat i eis presertim q3 sūt facti. non autē erat
saxel sup̄ma. q3 puenit ex negligētia sciēdi a
faciēdi quod i se ē. Dicit autē mūncibil nō qn
vinci possit. a q3 ex ea necesse sit tūc opari: s3
q3 opans sufficiēter s3m casus euentuū dili gē
tam nō apposuit sciēdi aliquod quod nescit
Quarta ignorācia iuris hūani sufficiēter p
mulgati nō liberat subditos a pena in foro ex
teriori. lic3 frequēter quo ad deū excuset a cul
pa quosdā ignorātes. vide de hoc supra. c. ij. §
vij. Quinta nō quilib3 tenet scire de quolibet
peccō mortali an sit tale lic3 expediat istud in q
rere a scire iur̄ vniuscuiusq3 vires a statu a pl9
ecclesiasticos q3 laycos. Et inter ecclesiasticos

prelati ex officio tenent q̄ sint pati oī poscēti
reddē rōez & ea q̄ i eis ē fide a spe. vi. Ne o vtes
rōe diu ab ignorātia p̄ncipiorū moraliz ex
cusat. forte em̄ morula ad cōsiderandū appo
nere fas ē Ex premissis p̄z. a ex scō thoma q̄
quāntuplex ignorācia ē p̄ccm Primo eorū q̄
fūt fide necessario tenenda Scdō eorū que fūt
sub precepto dei: presertim in decalogo facien
da. Tercio eorū que fūt a xp̄iano cōsiderāda si
cut eorū q̄ in orōe dñica cōtinent̄ Q̄to eorū que
preceptivim hñt ab ecclā cōiter pmulgata. v.
eorū que q̄libz p̄ suo statu necessario hz scire
Vñ negligēcia talia sciēdia ab discēdi affectō
taliam discēdi. a fuga a p̄dicatōe l̄ doctore vbi
taliam discēdi p̄t. fūt peccā sic dēz ē de negligēti
¶ vi Ingritudo eē sit obmissiōe a cōmissi
ōe. put si obmissiōe hz tres grad⁹. Prim⁹
qñ homo bñficiū nō retribuit p̄ loco a tpe s̄m
suā facultatez Scdōs p̄ior qñ q̄s p̄ bñficio non
laudat bñfactorez a grās agit. s̄ dissimilat q̄
si nō demōstrans se bñficiū accepisse Tercius
pessim⁹ qñ nō recognoscit bñficiū siue p̄ obli
uionē siue quocūq; alio mō. Isti tres gradus
fūt p̄ccm veniale qñ pueniūt ex negligētia q̄
dam ā ex aliq̄ indispōsitōe hoīs ad v̄tutē. p̄t
tē cōtingere q̄ eē talis in gratitudo sit peccatuz
mōle. vno mō p̄pter interiorē cōtēptū alio mō

59
Ppter obicōez eius que subtrahit quos ex ne-
cessitate debet beneficio vel simpliciter siue i a-
liquo necessitatis casu Ingratitudo ec fit com-
missione. vt qn quis nō solū pretermittit im-
plere gratitudinis debitū: s; ec contrariū agit. Et
in hoc ec tres sūt gradus Primus qn quis re-
tribuit mala p bonis. Secundus peior qn bene-
ficiū vitupat Tercius pessim⁹ qn beneficiū qua-
si maleficiū reputat Et hii gradus ec fm obiti-
onez ei⁹ quos agit qnq; sūt pccā mortalia qn
q; venialia. Correctionis fraterne obmissio
potest fieri tripliciter Vno mō meritorie sicut
dicit aug⁹ Si ppterea quisq; obiurgādis a cor-
ripiendis male agētibz pccat. qz oportuni⁹
tpus inquirat. vel eis dē ipsis metuit ne deteri-
ores ex hoc efficiantur vel ad bonā vitam a pijs
erudiendos impediant alios infirmos et pre-
mant atq; auertant a fide. non videt esse cupi-
ditatis obmissio: s; consilium caritatis Alio mō
pretermittit. a est pccm veniale qn timora cu-
piditas tardiores faciunt hōiem ad corrigē-
dum delicta fratris. nō tamen ita qz si ostaret
ei qz posset fratres a pccō retrahere ppter timo-
rem vel cupiditatē dimitteret. quib⁹ in aīo pre-
ponit caritatē fraternam. Et hoc mō viri sancti
quandoq; negligunt corrigere delinquentes.
Tercio modo pretermittit cum pccō mortali

quod. s. formidat. ut augustinus dicit Iudicium vulgi. a
carnis cruciatio vel pemptio. dum tamen hec ita
dissentur in animo quod fraterne caritati preponant
Et hoc videtur contingere quando aliquis presumit de
aliquo deliquente probabiliter quod possit eum a pec-
cato retrahere. et tamen propter timorem vel cupidita-
tem pretermittit. Voti fractio est peccatum est de
quo est talis conclusio. quod omnis voluntaria voti fra-
ctio est mortale peccatum. quod reddere est necessitatis et
tociens quotiens frangit: nisi dispensetur dimute-
tur aut ieritetur per eum ad quem spectat. Et sunt tri-
bus ibi. quod quando solemnissimum est per sacrum ordinem
ut castitas in sacris constituta. vel per approbata
religionis professionem. est maius peccatum si frangitur
quam in voto castitatis privato. Et in religione ap-
probata votum paupertatis est magnus. castita-
tis maius. sed maximum obedientie. Sic est in pri-
uatis votis votum castitatis pene vel in toto omnia
alia excedit vota. Quapropter solus papa in eo
dispensat. vide de hoc infra. c. xiiij. §. p. a. c. xiiij. §. in
Ite. c. xvi. §. xvij. Sic est vota terre sancte luminum a
papa et sancti iacobi reservant aliquando ut videtur pa-
pe qui ad dispensationem; Orationum est debitum obmis-
sio tendit ad peccatum mortale. Primo quando cadit sub
voto alicuius orationis Secundo quando obmittit horas cano-
nicas legitime non impeditur quod tenetur sub precepto.
Tercio quod orationes facere debent in prima sacro ministeria

quarto q̄ aliūde nō valens temptatōi tendēti
ad mortale resistere deum p̄ gracia nō inuocat
Quinto qui in festis vbi preceptū est deo fūi
re. aut non missam audit a deum nō diligit a
nō orat nisi esset aliūde legitime impedit⁹. **S**i
lie accidie s̄z greg. sūt. vi. p̄ma est malicia q̄n
quis ex tristitia de spūalibus impugnat ipsa
spūalia bona. in quoz detesta cōez aliqs indu
tiē. Malicia tñ aliter capitur q̄n dī q̄ quis ex
malicia peccat. v̄ quando p̄ccm puenit ex incli
nacione habit⁹. put viz ex malicia peccare di
stinguūt. cōtra peccare ex infirmitate vel igno
rantia. q̄ tunc ex malicia peccare. non ē spāle
p̄ccm. s̄ generalis quedāz odicio peccati ē. **S**e
cunda est rancor q̄n quis ex tristitia de spūa
libus impugnat hoīem qui ad bona spūalia
inducit. **T**ercia ē pusillanimitas q̄n sic fugit
ab quis tristancia: q̄ fugit ardua osiliorum
dei. De qua supra. c. i. §. x. **Q**uarta desperatō est
q̄n quis sic fugit tristancia q̄ recedit a fine
ultimo. De qua supra. §. ij. **I**tem. c. i. §. xv. **Q**uin
ta est torpor circa precepta. q̄n quis sic fugit
contristancia q̄ fugit dei precepta. de quo su
pra. §. xvi. **S**exta est vagatio mentis circa illi
cita. vt q̄n quis p̄pter tristitiā in spūalib⁹ ab
eis dem se transfert ad exteriora delectabilia.
Silie accidie s̄m p̄siditū sunt octo. **P**rima

amaritudo q̄ est quidā effect⁹ rācoris. de q̄ dī
ctum ē. Secda ē ociositas q̄n q̄s circa precepta
torpet sic q̄ oīo dīmittit ea Tercia ē somnolē
tia q̄n quis torpet circa precepta negligēter
ea implens Quarta ē importunitas mētis q̄n
mens sic euagat̄ circa illicita q̄ ipsa arx men
tis importune vult ad diuersa se dēfūdere Q̄n
ta ē inquietudo corp̄is q̄n ex eade; radice mēbra
mōrdīnate mouent̄ Sexta insēibilitas q̄n ex
prefata radice fit p̄ corp⁹ motio local̄; vel mu
tatio p̄positi mētis Septia curiositas quando
mens sic euagat̄ ad illicita q̄ quo ad cogniti
onem ad diuersa se vult diffundere ex tristitia
a de quo supra. c. ij. §. xix. Octaua ē reuolūtas
q̄n idē ab verba se diffundit. De quo supra
c. vi. §. xvi. aē.

De v. precep. ca. ix.

Quæ decalogus eēt multipliciē peccāre
ostingit. vbi p̄mū preceptū ē nō deos
alienos colē. eēt absq; institūōe yma
gīnū. falsos deos nō colē s̄b institūōe ymagi
nū. Nullā sup̄sticiō; exercere q̄ ibi ē auz demo
ne tacitū l̄ māifestū pactū Sup̄sticio autē ē
quedā religio sup̄ modū fuata. viciuz. s. quo
aliquis exhibet cultū dīnu; l̄ cui nō d; vel mō
quo non d;. Et h; species generales. Prima ē
q̄n dīuīn⁹ cultus exhibetur ei cui exhibend⁹
est. s. deo vero. sed modo in debito. sicut si aliq; s

tempore gratie vellet colere deum fm veteris le-
gis ritum: seruando. s. legalia Sic etiā hodie q̄
m eccā cultum exhiberet deo oīa modū; dīna
auctoritate ab eccā cōstitutū; i eccā cōsuetum
Secunda species est si dīnus cultus exhiberet̄
ei cui non deberet exhiberi. s. cuiunq; creature
Et hoc gen^o m multas species generales dīvi-
ditur fm dīuersos fines. viz m ydolatriā; dī-
uina cōem. a obseruationes humanorū; adu-
um Prima ḡ species est ydolatria que dīnam
reuerenciā; m debite exhibet creature. vt si q̄s
offert demoni. eum adorāt a similia. Secda est
dīnatio q̄ demones cōsulit p aliq̄ pacta cui eis
imta tacita vel expressa de expressis sūt. viij.
spēs: de tacitis. vi. spēs. Tercia ē obseruatio
nū; supsticio vt sunt ligature cō. Diuina cō-
itaq; ē quedā; prenūciacō; futuroꝝ. mō; m debi-
to facta seu ysurpata. qd additur. qz si q̄s pre-
nūciaret ea q̄ ex necessitate pueniūt; velut m plu-
ribus q̄ hūana racōe prenosci pnt. vel si q̄ fu-
tura cōtingētia dei aliq̄ reuelacōe cognoscunt
non ē dīnatio Vñ dīuīnare ē sibi m debito mō;
ysurpare prenūciacōez futuroꝝ euentū; cō-
silio l auxilio demonū;. Oīs aut dīnatio ex pte
demonū; puenit. Aut qz expresse demones m-
uocant ad futura manifestāda. Aut qz demo-
nes se mgerunt vanis mquiscōibus futuroꝝ

vt mētes hōim implicēt vāitate De primo
viz vbi demones expresse muocant sunt. viij.
spēs viz. prestigiū. somniū. nigromācia. diuī
natio p phitones. geomācia ybro. aeromāci
a. a pyromācia De scō vbi demones tacite
se ingerūt sūt. vi. Genes. auguriū. omen. cir
mancia spatulasmācia. a fors. Prestigiū fit
qñ prestigiosis quibusdā apparitiombus se
demones aspectū a auditū hōim ingerentes
ad pnūciandū futura illicita inducūt Som
niōū diuimatio illicita tūc fit. qñ opacōe de
monūz aliq̄ fantasie dormientib⁹ apparēt
ex quib⁹ quāq̄ aliq̄ futūā reuelant hīs qui cū
eis hñt pacta imita illicita Aut expressa. quia
ad hoc muocant. Aut tacita q̄ hōi diuima
tio extenditur ad quod nō potest se extendē
Si vero aliquis vtitur somnijs ad cognoscen
dum futura s̄m q̄ somnia procedunt ex reue
latione diuina vel angelica. vel s̄m q̄ pcedūt
ex causa naturali intrinseca. Sicut medici ex
somnia infirmitates iudicant. vel etiā s̄m q̄
pcedūt somnia ex eā naturali extrinseca. vt
qñ ymaginatio dormiētis immutat ab aere
ctinēti. l ex impressione celestis corpis. puta
qñ sic dormiēti aliq̄ fantasie apparent confor
mes celesti dispositioni. qui in q̄ vtitur somni
is ad cognoscendū futūā ex quacūq̄ p̄fatarū

causarum aliqua quod tunc se potest virtus talis cause
extendere. tunc non erit illicita divinatione. Ex quibus
bus per quod sunt cause somniorum viz. iiii. iam
recitate. Quinta similiter putant veniunt ex demo-
nis pacto tacito vel expresso aut ex illusione sua.

Nyromancia fit quando per mortuorum apparitionem
vel locutionem adhibito sanguine vel alio videtur
fiscitati mortui divinare. et ad interrogata re-
spondere. **Per phitones** divinatio fit quando futura
prenuntiant per heredes vivos. sic in arreptionibus per.
Quibus tamen demon prenuntiat futura per expressas
figuras vel signa que in rebus maiatis apparent.

Geomancia fit quando futura apparent in aliquo
corpore terrestri. puta vngue vel ferro vel lapide
polito. Ad idem pertinet pertractio punctorum ubi
fit aliquando divinatio sine expressa demonum muo-
tione. **Hydromancia** quando futura apparent in a-
qua suppositiose **Aeromancia** vero quando apparerit
in aere. **Piromancia** vero quando apparent in igne
In sequentibus autem sex speciebus divinationum non ex-
presse. sed tacite demon se immiscet ad predicen-
dum futura. Prima est genetica. Sunt autem genetica
que ex astris certitudinaliter futura predicere curant
in effectibus casualibus seu futuris contingebunt
de futuris operibus hominum ex libero arbitrio depen-
dentibus. Si autem genetica frequenter de talibus
rerum dicunt. hoc contingit. Aut quod multitudo

hoim sequit̄ corp̄m suor̄ passionē a nō rōez
Aut q̄ demones occulte se immiscēt geneati
corū d̄uimacōibus eē ip̄sis nescientib⁹ Secus
aut̄ ē de effectib⁹ necessarijs. vt de edip̄sib⁹ et
de effectib⁹ a corp̄ib⁹ celestib⁹ i inferiora corp̄a
agentib⁹ vt de pluuijs siccitate a hmōi Au
guriū fit q̄n p motū vel voces auū seu quocūq̄
bet aialium. siue p sternutacōes hoim vel mē
brorū saltis quis illicite futura p̄nūciat Et si
talia sūt ex visu auūm d̄i pp̄rie auspiciū. Q̄n
vero ex auditu auūm tunc d̄i auguriū quod eē
est nomen cōe ad oia p̄fata Nihil t̄n phibet
ex aialium motib⁹ vel vocib⁹ aliquib⁹ diectu
rare futura. q̄ ex influēcia celestiu a ex aere
p̄tinentē immutant̄ ad quedā ex quib⁹ comici
p̄nt futura. vt si cornix frequēter crocitet: pro
nūciat pluuiā futura prime. A m̄malia eē a
liq̄n p̄cipūt d̄uimos m̄st̄mctus. vt columba
sup x̄pm a in cere Ione Inst̄mctus pret̄rea a
m̄malium aliquando causant̄ a demonib⁹ qui
v̄tuntur hmōi opationib⁹ brutorum anima
tium ad implicanduz aias vanis opinionib⁹
Et tunc auguriū est. Omen fit circa verba ho
minū alia intencōe capta q̄ dicta sint. q̄ alius
retorquet ad futurū qd̄ vult prenoscere. Ver
ba em̄ hoim q̄ accipiunt̄ p̄ omne aliq̄n d̄ispo
nunt̄ s̄m demonū opationē Aliquādo v̄o s̄m

dinam prudentiā. primo modo ē illicitū s̄ secū
 to mō licitū si ex eis p̄nuncient futura: sic Ge
 deon fecit iudic. viij. a eleasar Gen. xxliij. Sed
 primo mō benedab regis serui fecerūt. 3. Res.
 ij. Cyromācia a sequētes due spēs sic se h̄nt
 q̄ i eis cōsiderant̄ alique figurarū disposiciōnes
 in aliquib⁹ corporib⁹ occurrentes visui Vnde
 cyromācia fit q̄ cōsiderant̄ disposiciōes aliq̄ ex
 lineamētis man⁹ a inde futura dicunt̄ Spa
 tulas mantia fit q̄ cōsiderant̄ disposiciōes spa
 tularū alicui⁹ aialis. a inde ex talib⁹ figuris p̄
 nunciant̄ futura. Sors fit q̄ aliqd̄ fit vt ei⁹
 euentu cōsideratō aliquid occultū innotescat.
 Sors igit̄ ē q̄ sine expressiōe demonū inuo
 catione fit diuinatione ex cōsideraciōe eoz que e
 ueniūt ex quibusdā que ab hoib⁹ seruo fiūt
 ad aliquid occulte inquirēdū. Et fit hoc mul
 tipliciter. Aliq̄n p̄ cōsideraciōez figurarū que p̄
 ueniūt ex plumbo liquefacto i aliquid p̄iecto
 Sed hęc ad geomanciaz p̄tinet. aut q̄n fit ex
 quibusdam cedulis scriptis vel non scriptis
 in occulto rep̄fitis dum cōsiderat quis quaz
 recipiat. Aliquando ex festucis inequalibus
 positis quis maiorem vel minorem accipiat Ali
 quando ex taxillorū p̄iectiōe quis plura p̄i
 cia p̄iciat Aliquando ēē dum cōsideratur quid
 aperiēti librum occurrat. Et hęc iij ad sorte

ptinet. Est autem triplex sortis. diuisoria. consul-
toria. et diuinatoria. Diuisoria est quam supra eam
iudicio sortium querunt. quod cui sit exhibitum siue
illud sit res possessa. siue sit honor siue dignitas
siue pena aut actio aliquid. Consultoria fit quam
inquirunt quod agere oporteat. Diuinatoria vero
quam querunt quid sit futurum. Est sortibus uti illicitum
in sex casibus. Primo quam quis in quacumque ma-
teria trium specierum ea intentione sortibus utitur quam
hominum actus humani que requirunt ad sortes secundum di-
spositionem stellarum sortiantur effectum. quod vana tunc
et falsa est opinio. non carens demonum iuuantia.
Secundo quam sortium iudicium expectat ex demoni-
bus. Exemplum ezechiel. xxi. de rege babilonis.
Tercio quam iudicium expectat a deo. et tunc non
est de se illicitum. ut dicitur propheti. xvi. Potest tamen in
hoc quadruplex peccatum incidere. Primo si quis absque
vlla necessitate ad sortes recurrat. quod per hoc
videtur deum temptare. Secundo si quis est in
necessitate absque reuerentia sortibus utatur. Ve-
rum mathias puera oratione et ceteris sanctorum collecto
electus est. Tercia si diuina oracula ad terrena
seu secularia negocia adverte huiusmodi vanitate que
conuertat ut aliquid faciunt in libris euangeliorum et
sacris. Quarto si in ecclesiasticis electionibus utantur
sortibus. Secus est in secularibus dignitatibus quo
ad electionem talium et etiam in temporalium rerum diuisione

64

Licitū in sup est qñ necitas imminet cū debita
reuerencia sortib⁹ diuinum iudiciū imploraēt vt
qñ dubium ē quis in p securōe circa oues pa
stor rematiē debeat. Et qñ aliqstpe famis ab
undaret a duo egentes eq̄liter essent in extre
ma necitate. nec vtriq̄ quo abūdat donū suf
ficeret. tunc eē iustissimū fm aug⁹. esset sorte
vti cui dandū esset. Obsuacōnes hūanorū ac
tuū illicite sūt vt p tertia spē gnāli supra reci
tatum ē in. viij. s. in acquisicōe scīarum i immu
taōe p sanitate corp̄m i vsu ymaginū in virtu
te lapidū. in expectatione fortuitorū euentū
in vsu verborū sacrorū. a in immutacōe mēsiū
a similitum Observatio artis notorie ē illici
ta a inefficax ac superstitiosa. qz obseruacōis
eius quis acquirere nitit̄ scienciā l̄ veritatez p
quedā pacta significatiōnū imita cū demonib⁹
sicut in inspectōe quarūdaꝝ figurarū a placōe
quorundā ignotoꝝ verborū a hūmōi alijs.
Observacōes ordinate ad corp̄m immutatio
nem puta ad sanitate a hūmōi tunc sūt supersti
ciose qñ naturaliter non pñt facere tales effe
ctus quales ab eis expectant. qz tales sūt solū
quasi signa. a sic p̄tinent ad pacta cū demoni
bus imita. Et sunt talia aliquando cū generi
bus lapidū. Aliquando cum herbis. aliqñ cū
lignis. aliqñ somis certis a vocib⁹ figuracōib⁹

ac figm̄s quibusdā. ā carminib⁹ & alijs ritib⁹
Et talib⁹ reb⁹ naturalib⁹ addunt caracteres a
liqui. vel aliqua noīa & alie que cū q̄vane ob
seruacōes q̄ manifestuz ē naturaliter efficacīā
non habē Imagines em̄ astronomice voca
te p̄tinet ad sup̄sticōez demonū arte & fidā. Et
falsū q̄ lapidib⁹ a aiātib⁹ ac somis certis vo
cib⁹ figuracōib⁹. aut figm̄s obfucatis in celi
p̄uersione. & motib⁹ siderū fabricent ab hoīb⁹
ptātes sideruz p̄donee ad varios effectos ere
quendos q̄si effectus magicaz artū ex virtu
te celestiu⁹ corp̄m pueniant. Crede eē hoīes
posse p̄ artem vere mutari i lupos & bestias et
h̄mōi falsuz ē a sup̄sticiosū. Obsuacōes eē
qua ordmant ab precognoscēda aliq̄ fortuita
vel infortuita sūt illicita a sup̄sticiosa; ac reli
quie p̄dolatrie Exēpli grā. Si membruz aliq̄
saherit Si miūcti ambulātib⁹ amicis lapis
aut canis aut puer medi⁹ interuenerit. limen
calcare cū aliquis ante domū suā transit. Redi
re ad lectū si quis dū se calceat Sternatuerit
Redire domū si p̄cedens offenderit cū vestis a
fortibus redditur. Obseruare dies faustos
v̄l infautos. verba pretere a diuina scripta su
spendere ab collum. aut secum portare prop
ter sanitatem vel prosperitatem. ac etiam p̄
ferre talia. tunc est illicitum et sup̄sticiosuz

primo quoniam continet aliquod ad invocacionem demonum pertinens. Secundo quoniam continent ignota nomina. Tercio quoniam continent aliqua falsa. Quarto quod cum divinis verbis ibi continentur aliquavanna. puta aliqui characteres in scriptis preter signum crucis. Aut si spes habeatur in modo scribendi aut ligandi. ad in quacumque homini vanitate que ad divinam reverentiam non pertinent. Quoniam autem nullum prefatorum sit tunc est licitum. puta quoniam profertur divina verba. aut invocatur nomen divinum seu scribitur seu portatur: a respectu habeatur ad sola in dei reverentiam et ad sacramenta ac ad omniam virtutum a qua expectatur effectus. In incantationibus etiam serpentium quorumcumque animalium. si solum talis aspectus habeatur iam dictus non est illicitum Unde licitum est tali respectu habere colligere medicinales cum simbolo divino a oratione divina. sic etiam ad sanandos infirmos licet aliqui sacramenta dicere. ut patrum noster. ave maria. vel quodlibet nomen dei invocare sedulis peccatis. iiii. malis. Maleficium dicitur quoniam quis superstitiosus observantibus alium demonis cooperatione occultave manifesta in amore alterius: vel odium inflamat. Deo enim permittente propter peccatum potest demon corpus hominis possidere. sicut in demoniacis: ledere sicut iob. occidere sicut viros virginis quam postea duxit thobias Infrigidare ne

moueatür ad coitum imaginacõem vñ imu-
tare vt sic odiat q̄s quã diligẽtẽret .a econũ
so de amore .vt de puella in legenda sã blasij
Et .ij. dyal . greḡ . de sc̄a mionali : voluntatez tñ
demon nunq̄ p̄t immutare . Gñaliter aut̄ p̄
sup̄sticioso reputat̄ . qđ q̄ntũ de se ẽ nõ p̄tinz
ad dei gloriã . neq̄ ad hoc qđ mens hois refera-
tur in deũ . aut qđ carnis occupacõie moderate
refrenent̄ . Aut etiã si fit preter eccẽ institucõz
vel extra consuetudinẽ vñ qđ fm auḡ . p̄ lege hñ
da ẽ . vel qđ nõ p̄t reduci in cãs nãles fm artẽ
medicĩne . phiea astronomie . vel qđ nõ p̄t re-
duci ad artificiales modos presertim licitos
Adiurare deones p̄ exorcismos licitos ẽ licitũ
a officũ exorcistaz a alioz licet nõ ex officio
Pctũ aut̄ ẽ adiurare demones ad discendũ
aliqđ ab eis . vel ad famulandũ sine sp̄ali dei
instinctu vel reuelacõie Pretea adiurare supe-
riore hoiem qđ volendo eũ necessitare ẽ peccatũ
licet tñ hoc ad inferiores . licitum etiã est supe-
riores adiurare nõ necessitare : sed p̄ diuina v̄
ba precando . Temptat deum aliq̄s qñ de ex-
cellentia aliqua diuina dubitat . vel presmit-
tit homo facere quod p̄t ad pericula euadẽda
respiciens solũ ad auxiliũ diuinum . Temp-
tat aut̄ deus triplicĩt . Vno mō verbis exp̄sse
qñ aliq̄s ex incertitudine fidei ea intencõie aqđ

a deo postulat ut exploret dei sciam. aut ptate
 aut bonitate. aut veritate dicti ei⁹. Secdo facit
 deus temptat⁹ et expresse. qm̄ quis ex incertitu
 dine fidei p ea q̄ facit intendit experimentu⁹ su
 mere diuine ptatis. pietatis. sapie aut verita
 tem dicti eius. Tercio temptat⁹ deus quasi int
 pretatiue qm̄ q̄s a si nō intendat experimentu⁹
 de deo sumere. Aliquid tñ petit vel facit ad m
 chyl aliud vtile: nisi ad pbandum dei ptatem
 vel bonitate. seu cognicōem vel veritate dī ei⁹
 demde etiā quasi interpretatiue qui ante orō
 nem suam aīaz suam nō prepat: dimittēdo si
 quid aduersū aliquē h̄z vel alias ad deo cōz
 se nō disponēdo Talis em̄ non facit qd̄ in se ē
 vt exaudiat. Qñ aut ppter aliquā instam ne
 cessitate; vel piam vtilitatem omittit se aliq̄s
 diuino auxilio in suis petitionib⁹ vel factis h̄o
 non ē deum temptare.

De. ij precepto a trib⁹ sequentib⁹ cāp.

Cōcepto phibet oē piuriū a ois
 blasphemia in deū. in scōs a in scā fiel
 atq; iurare phibet sine trib⁹ comitibus viz iu
 sticia a discretionē. iudicio a non leuiter: a ve
 ritate a non false. Jurare p deū qd̄ est eū teste
 veritatis adducere fit licite. immo meritorie
 dum veritas futeft a reuerentia comitatur. a
 pia necessitas ex hūana infirmitate surgēs

impellit. Jurare inuānū est p̄p̄rie deū in falsi-
tatem cuius esse testis nequit inuocare: imo-
dum ex deliberacōe fit sp̄ est mōrle. Perurium
enim est mendacium iuramento firmatum:
a est ex suo ḡne peccatum mōrle. ff̄itq̄ tripl̄r
Primo et principaliter fit p̄urium q̄ d̄est
veritas iuramento: put. s̄ est mendacium in
iuramento firmatum. Secundario fit p̄urium
q̄ iuramento d̄est iusticia. puta q̄ q̄s iurāt
illicitum se facturū: illud t̄n non faciendo nō
est p̄urus. Tercio q̄ d̄est iudiciū: puta q̄ n̄
aliq̄s in discrete iurat. q̄ ex hoc ip̄o periculose
omittit iniuriādo falsitate iurandi Sic qui
iurat se nō intraturū religionē vel nō daturū
elemosinā vel h̄mōi. Si t̄n talis postea fac̄ q̄d
melius ē: non efficit̄ p̄urus. q̄ malū sub iurā-
mēto cadē nō potuit. Sūt p̄terea alij ḡd̄ in p̄-
iurio. p̄m̄ si q̄s p̄ euāgelīū iurās p̄iuret. sc̄d̄s
si q̄s p̄ deū in coi s̄mone piurat. tercī si q̄s so-
lemmē iuret p̄ euanḡ. piurans. piur̄ ē a mōr-
le peccat q̄ nō iplet vbi p̄t q̄d coact̄ iurauit iu-
ramēto p̄missorio n̄ absoluat̄ auct̄e sup̄ior̄
p̄sertū q̄ coactio cadebat in ostentē vix tunc
disp̄sari p̄t p̄ sup̄iorē Quī piurat iocose auḡ
diuinā irreuēntiā peccat mōrliter Perur̄
est qui falsū iurat q̄d putat esse v̄x. S̄ plus
piurus est qui v̄x iurat q̄d putat eē falsum.

67
nam talis mentitur. Periuuus etiā est qui a
liq̄d putat eē falsū a iurat tanq̄ sit verū q̄d for
te verū est. Falsū testimoniū autē ferre in iu
dicio scienter sp̄ est p̄t̄m̄ mōrle. Sed si quis
ibi vel alias ex labilitate memorie humane ē
putet se certum eē de eo q̄d falsum ē. a tñ cū de
bita sollicitudine recogitans estimet se certū
esse de hoc q̄d falsum est: non peccat mōrleter
hoc asserens. qz nō dicit falsū testimoniū p se
a ex intencōe s̄ p accidens extra id q̄d intēdit.
Non etiā incurrit aliq̄s p̄iurium qñ aliq̄s iu
rat vel p̄mittit se factūz voluntatē alteri⁹ si al
ter cui iurat iuranti imponit illicita vel inhōne
sta vel importabile seu immoderatū. qz qñ ali
quis iurat vel p̄mittit se factūz voluntatē alii
us intelligenda ē debita cōditio: si. Illud q̄d
ei mandatur sit licitum a honestū a pōibile si
ue moderatū. Qui preterea fit de nouo cuius a
licuius ciuitatis non obligat q̄si iuramento
ad seruanda illa q̄ ciuitas se suaturā pri⁹ iu
rauit. Tenet tñ ex q̄dam fidelitate a ciuib⁹ vt
fiat p̄iceps onerū eoz. Canonicus etiā q̄ iu
rat se suaturā statuta edita in aliquo collegio
nō tenet ex iuramento ad seruandū futura sta
tuta q̄ de nouo fiunt n̄ intēderit se obligatē ad
oīa statuta p̄fita a futura. Tenet tñ suare
ea statuta ex vi statutoꝝ q̄ habent coadiuam

virtutem. Quicumque vero ex lapsu lingue fuit
iurat: si quidem aduertat se iurare a falsu esse
quod iurat: non excusatur a peccato mortali. Si
autem hoc non aduertat: non videtur habere intentionem
iurandi: ideo a crimine iurii excusatur.

De exigentibus vero iuramentum sciendum
quod si aliquis exigit iuramentum tanquam persona publica
sicut quod exigit ordo iuris ad petitionem alterius
non videtur esse in culpa: siue ipse iuramentum
exigat. siue sciat eum false iurare siue verum.
quod non videtur ille exigere: sed iste ad eam instantiam
exigit. Qui autem exigit iuramentum pro seipso propria
sponte et tanquam priuata persona: et nescit alium
iuraturu falsu et ideo dicit sibi. Iura mihi ut fides ei
sit: non est peccatum. Sic etiam quando pro se aliquis exigit
iuramentum: et tamen non seipsum scit alium iurare verum
vel falsu: sed quando dubitat de facto et credit eum
verum iuraturu. et tunc ad maiorem certitudinem
iuramentum exigit: non est peccatum. Si autem quis sciat
eum fecisse. contrarium eius quod iurat: et cogit eum
iurare hoc verum est. Postremo puerum iuramentum
est quando aliquis verum iurat pro falsis deos. De
praefata etiam materia exactioms iuramenti ponit
cancel. tres regulas. Prima. exigere iuramenta
ab hijs de quibus vehementior est presumptio quam de op
posito apud exigentes quam piurabunt. et ad hoc ex
deliberatione inducere: vix autem nunquam caret mortali de

68
hido nisi forsan quibus apud iudices quibus ex
officio sic exigere necesse est Secda. neque necesse est
neque utile et sepe criminofum exigere iuramentum ab
hijs qui questionant in iudicio exteriori ecclias
tico vel civili qui presumunt vehementerque vel
deurabunt. et qui eorum iuramento nullatenus
statit. Tercia de re penitus occulta que non potest
probari testibus duobus: neque rem publicam
scandalisat. Nullus in foro exteriori licite potest
ab alio multo iuramentum extorquere. Sabba
ti sanctificatio infringit. Primo pro eos qui tunc pec
cant mortaliter. scilicet die dominico vel festiuitate nobis
ti. Secdo pro eos qui faciunt opus corporale non
pertinens ad dei seruicium seu cultum. Aut quod non
pertinet ad exercitium spiritualis actus seu cultus di
uini. Aut non pertinentia ad ea que sunt necessaria si
bi vel suis aut non pertinentia ad salutem propriam vel
alienam corporis. aut non pertinentia ad vitandum im
minens damnum rei exterioris. De illo precepto
canonice ponit. v. regulas. Prima obseruatio sab
batismi que ad circumstantias temporis. modi et loci
pro maxima parte relicta est determinacioni prelatorum
que cognoscunt. tum ex eorum institutis. tum ex consuetu
dine pro eos legitime toleratis. Secda de opibus
seruilibus non excendis diebus dominicis et festiuis
pro ut frequenter definit consuetudo loci et personarum
a prelatibus tolerata que alia lex scripta. Tercia

Sabbati profane

consuetudo exercendi opa seruilia hec ab istis.
hec ab alijs in diebus festiuis tunc maxime est
dicenda corruptela: quoniam tollitur a seruitio dei
a cultu festorum: et maxime ab auditu missae re-
uerentia. Quoniam praeterea hec seruilia magis ex cupidi-
tate quam pia necessitate reipublice tractantur.

mo

Quarta iocum et aliarum recreacionum corporales apud
vulgum diebus festiuis quamquam sepius admixtas he-
ant malicias contra legem dei. non tamen per directum ecclesie
asticijs obuiant institutis. Quinta. opa hu-
ilia plebique fructuosius fierent si non ea prohibe-
ret ecclesia: quam illa quam vulgares in festis exercent. Pro-
pterea prelatorum interere attendere circa festiuu-
tatum multitudinem. Namque ista fiunt ad cumulandum
peccati potius quam ad cultum dei.

habet et hodie p[er]cipit

Preceptum de honore
parentum locum etiam habet de honorandis patri-
bus sanguineis. et ciuibus ac tenuotis patrie: im-
mo et magistris. Unde hoc preceptum includit du-
as virtutes. scilicet pietatem et obseruantiam. pietas
enim est deus ad prefatos omnes. quia pijs rationem habent.
Contra quod faciunt primo quod non honorant parentes qui
in defectu eis non subueniunt. Qui sanguineos
etiam non honorant. aut eis non subueniunt in neces-
sitate spiritualiter. Sicut parentes qui non thesaurisunt filijs
suis filijs. quia eis non solum ad horam: sed ad totam vitam
eis debent subuenire. Secundo qui patrie ubi na-
ti et nutriti sunt non honorem aut obsequium

62
prestant in necessitate presertim. Sicut qui concu-
ues sue patrie non honorat. aut eis non subue-
niunt. Tercio quod non honorant tenuolos presertim.

Observantie etiam virtus hic mandatur quod hono-
rare et obedientiam ac reparationem vicis exhibere
tenemur pro beneficiis. pro prelatibus propriis. tam eccle-
siasticis quam secularibus et magistris. Contra quod faci-
unt qui tales non honorant. non obedunt. aut vi-
tam pro beneficiis non impendunt. immo honorem
debitum honestatis alienis prelatibus debent. Con-
tra hoc etiam mandatum faciunt qui reverentiam
debitam non faciunt sanctis aut eorum reliquiis vir-
ginum beatissime et similibus. De isto precepto ca-
rel. tradit. iij. regulas. Prima ante religionis
ingressum teneor providere necessitati penam ex-
treme si possum dum non aliunde pro eis provisio:
nec excusaret me religionis ingressus quoniam peccare
intraudo et pro introitu pro fitendo Si tamen necessi-
tas illa non sit extrema: aut pro aliunde provisio
non teneor pro inuando exire religionem iam professam
Secunda superioribus nostris qui omnes dicit presertim
obediendum est de rigore in eis solis in quibus su-
piores sunt. magis autem ei est autoritas potior
est attentis circumstantiis. persone. temporis. republice et
utilitatis in istis. ut in decernentibus republicam
plurimum obediendum est principi quam patri Secunda in re do-
mestica pro rationabiliter de monacho et spiritu pape

a ep̄i a abbatib⁹ a principib⁹ t̄paliſ diſtinctio
locū h̄y. Tercia q̄nto plures dilectionis cāe
occurrunt circa aliquem p̄imum vt est h̄itu
do prelatōis a ſubiectōis adinūcem bonitatis
Et rō cognacōis beneficentie a ſortie patrie et
filium: tanto ceteris parib⁹ ille debet p̄ ama
ria preferri. T̄n obligatio legib⁹ cauta obser
uanda ē. Sub precepto. nō occides intelligit̄
phibitum oē nocumentum qd̄ p̄t m̄ ferri in
iuste p̄ſone. p̄imū vt occiſio p̄imi. mutilacō
exterlatio. incarceration vel in ſeruitute aliquē
redigē: vel arreſtare p̄ſonā iuris ordīne p̄eſ
miſſo in talib⁹. Qd̄ addit̄. qd̄ occiſio hoīs. mu
tilatio ac. p̄nt bene fieri trib⁹ occurrentib⁹.
Primo ſi ſubē cā p̄pter quā meruit mortē. Se
cūdo ſi ſeruāt ordō iuris. Tercio ſi ſit bono aīo
ſ. p̄pter iuſticie obſeruacōez ac. ſit aut̄ inſe
cūdo hoīs iniuſtavel p̄t̄m. ſit mutilacō a ſilī
a. xv. modis. Primo q̄n innocēs occidit̄. Secūdo
ſi ē nocens a occidit̄ q̄ tantā penā non meruit
ſ. mori. Tercio q̄ meruit mortē ſ p̄eſmittit̄ iu
ris ordō. Q̄rto ſi oīa p̄fata cauēt̄ a ſit t̄n liuo
revmōcē. Quinto q̄ occidit̄ aliū opulſus necē
tate t̄n euitabili q̄. ſ. fugere poſſet l̄ alios inuō
re: ſi ex verecūdia hoc facē renūit. Sexto q̄ dat
opā rei illicitē a quā euitare dēret: occidit̄ hoī
nē caſua p̄ter intencōez: vt in p̄cūtiendo im

Mo ſub om̄iſſo

72
pregnatā fieri p̄t. Septimo q̄ dat opam rei li-
cite; non tñ adhibet debitā diligentia vt de sa-
gittante puez. vel incidete arborē vt cadat.
Octauo q̄ solam voluntatē h3 boiem occidēdi
Nono qui iubet iniuste aliū occidi. 3 filiu dat
auxilium 7 hmōi q̄ 3tinentur in versu. Iussio
3 filium. 3 sensus ac Silē qui rogat aut optat
alteri mortem. vt ex odio fieri solet. Decimo
q̄ negligit a morte liberare alium qm̄ p̄t. 7 te
netur vt ex nte necessitate famis extrema vbi
alius verisimiliter nō subueniet. Omnia autē
premissa hnt etiam locuz de mutilacōe. in car-
ceracōe 7 hmōi iniuste inferendis. sic de inter-
ficiendo dictū ē. Undecimo qui prepediūt ab-
usuū luxurie modis. vel per venena sterilita-
tis ne feia cōcipiat. Duodecimo q̄ cānt culpa-
biliter abortis 3ceptus. Qd si fit ex culpa scā-
preter intencōem parandi abortū: p̄cān est
magnū. Sed maius si fit ex intencōe abortien-
di. 3 fit igitur fm̄ alb. abortus ex percussione. 7
ex casu ab alto. aut p̄ exercitiū corpale labori-
osuz. aut ex vehementi saltu. aut ex tristitia 7
timore. Qñ q̄ ex frīgore aeris supfluo vel sup-
flua caliditate. vñ etiā balnea longa impreg-
natis phibent et calida nimis. Qñ q̄ fit ex fa-
mea sit longa. 7 replecōe nimia 7 flebotomia.
Secus aut̄ est. 7 fit aliqñ sine p̄cā abortus ex

infirmirate aliq̄ m̄ impregnante aut debilitate fetus. aut ex frigore nimio aeris vel ex intepantia aeris alia. xiiij. si q̄s seip̄m̄ inficit
xiiij. q̄ sibi sciens et ex intencōe vitā sibi abbreviet mortē accelerat ut sit citius cū xp̄o q̄d
stultissimū ēa supbia plenū. xv. q̄ p̄ crapulā latio mō p̄ dissolutā vitā mortē sibi accelerat.
De. vi. precepto et sequentibus. ca. xi.

Mechia phibet̄ sexto precepto. et p̄ hoc intelligit̄ phibitum oē illud nocivum q̄d p̄t inferri p̄sone dūcte p̄ modū libidinis. de hoc hēs supra de luxuria et eius sp̄ibus c. iij. Nō furtū facere ē septimū preceptum in quo phiberi intelligit̄ oē damnū q̄d p̄t inferri primo in rebz exterioribz de hoc habes. s. c. iij. Non eē testē iniquū vel falsū octavo precepto phibet̄. et omne damnū q̄d p̄t inferri primo p̄vba. de quo s. c. de ira et acedia: immo et luxuria. Sz q̄ in iudicio publico plura p̄tā dmittunt̄ et circa testificacōem idcirco s̄m deā s̄i tho. dicendū ē de mendacōe negacōe veritatis. testificacōe. accusacōe. aduocacōe. defensione. p̄varicatione. tergiversacōe. pena talionis. iudicij s̄m a. et de appellatione q̄n male fiant. Mendaciū est falsacōis significatio cum intencōe fallendi. et ē triplex mendaciū. Jocosum q̄d sit causa ludii

no me habet

no fures furtu

no sibi testis

De mendacōe

71
vel placendi cupiditate. Officiosum qđ nulli
obest a pdest alicui. nam fit cā utilitatis. qđ in
tendit eo inuamentum alteri? vel remocō no
cument. aut fit ad cōseruationem pecuniarū
aut ad cōseruandā vitam corpalem. aut ad cō
seruandū honorē ne polluāt corpus alicuius
Perniciosum est qđ fit cā nocumēti alteri?
Et hoc hz tres grad⁹. Primus si intendit no
cumentū vni? a utilitas alteri? a hoc vni pdest
alteri aut obest Secūsus si est contra hominem
sive sola intencō e nocendi alicui. Et hoc nulli
pdest a obest alicui Tercius si ē cōn deū vt qñ
fit in doctrīna religionis Est aut mendacium
pnciosum pām mōrle p se. primo si contra
bonū dei fit i doctrīna fidei; a hoc ē grauissimū
Secū qñ fit circa aliquid cui⁹ cognitio p̄tinet
ad hois bonum. puta ad p̄fectionem scientie
a informacōm moy q̄ sunt de necessitate salu
tis. qđ infert damnum false opiniois. Tercio
qñ fit in nocumētum p̄rimi notabile. aut qñ
tum ad p̄sonas. aut qñtum ad diuitias. aut
qñtū ad famā. Quarto qñ qđ mētē in iudicō
vbi ex officio tenet dicere veritate Quinto qñ
quis mentitur docendo seu in doctrīna ad quā
ex officio tenet. Officiosū mendaciū ē pām
mōrle si p accidēs rōe scandalivēl cuiuscunq̄
damni cōsequētis notabilis dum. s. aliquis

non videtur propter scandalum publice metiri. Iocofum mendacium est patrum more per accidens: quoniam quis mendacium iocofum iuramento affirmat. quod purum est. Alias mendacium spiritus est peccatum veniale ad minus. Negando veritate scienter in iudicio quis peccat: etiam quando alius est reus. Accusatus enim tenetur iudicari veritate exponere quam ab eo secundum formam iuris exigat. Ideo si sic confiteri noluerit veritatem quam dicere tenetur vel si eam mendaciter negauerit: mortaliter peccat. Si vero hoc exquirat quod non potest secundum ordinem iuris: non tenetur ei accusatus respondere: sed potest vel per appellationem vel aliter licite subterfugere. mendacium tamen sibi non licet.

Testimonium ferre tenetur quis aliquando requisitus: aliquando non requisitus. Primo requisitus auctoritate superioris sui cui in hijs que ad iustitiam pertinent obedire tenetur. et in hijs in quibus secundum ordinem iuris ab eo testimonium exigatur puta in manifestis et in hijs de quibus infamia precessit. non autem de occultis. nec de quibus non est infamia. Secundo requisitus auctoritate alicuius non auctoritate superioris cui obedire tenetur: sed etiam tunc. scilicet quando requiritur testimonium ad liberandum hominem vel ab iniusta morte seu pena quocumque causa infamia vel etiam ab aliquo damno tenetur homo ad testificandum. Tercio si in istis casibus procedentibus

iam dicitis etiā nō requirunt testimoniu; ali
 cui tñ tenetur facere qđ in se est vt veritatem
 denunciaret alicui qđ ad hoc possit pdesse. Quare
 to sup hīs qđ ptinent ad odemnatione; alic
 non tenetur aliquis ferre testimoniu; nisi qñ
 a superiori compellit s̄m ordinē iuris licite. qđ dicitur
 ppter clericos qui ad hoc cogi non pnt. Tene
 tur pretea testis vix dicere: a veritas non est
 vendenda Sed testes aliqui aliquis accipere pos
 sunt non quasi pretiu; testimonij: sed quasi
 stipendiū laboris. expensas vel abvtraq; pte
 vel ab ea qua inducunt De hac materia etiā
 habes supra. c. x. §. iij. iij. v. vi. Accusare autē
 tenetur qđ qñ pctm̄ rei est tale qđ vergat i ml
 titudinis corruptelā corpalem seu spūalem a
 qñ probari p̄t sufficienter. Si autē nō vergat
 in nocumentū multitudinis. aut si pbare suf
 ficienter non p̄t non tenet. Potest etiam ac
 cusator tripliciter peccare viz calūmiatione. p
 uaricatione. a tergiversacōe. Calūmari ē fal
 sa crimina alicui ex intencōe in iudicio impo
 nere v. ex malicia. dolo. s. vel fraude. Qui autē
 falsū crimen alicui imponit non ex malicia: s̄
 ex animi leuitate ad accusationem pcedit. qz
 s. nimis facilliter credit qđ audiuit hoc est te
 meritas non calūmia. Preuaricari ē in iudicō
 vera crimina abscondere fraudulentē: ita qđ

fraudulenter abscondat ea de quib9 accusa
tionē pponit colludens cum reo p prias pbatō
nes dissimilando. tergiverfari est in vniuerso
ab accusatiōe in iudicio defistē oio. s. aim ac
cusādi deponendo nō q̄literamq; s; inordinate.
Secus si ordinate. vt si in accusatiōis p̄cessu co
gnouerit falsū eē id de quo accusauerat. a sic
pari consensu se absoluunt accusator a re9. Sicut
si princeps ad quē ptinet cura boni ois qd p
accusatiōem intendit accusatiōez abolet. pena
talionis tenet solvere ille q̄ accusauit aliū mē
dole intencōe nocendi. a in pbatōe deficit. Se
cus si ex ai leuitate accusauit. Aduocans p̄ eā
quā credit esse iniustā a dammificans sic aliū
tenet ad restitutiōez eius damni qd cōi iusti
ciā p̄ eius auxiliū altera ps incurrit. Si vero
ignoranter iniustā eām defendit excusat in to
to vel in nullo vel in tanto fm q̄ ignorātia fu
it varia. De ignorantia hēs. s. c. viij. §. p̄p. a
p̄p. Aduocatus at̄ recipiens pecuniā in p̄bita
te a immoderātia extorq̄ns peccat h; tñ p̄ioci
niū suū vendere. v. vsū scē q̄ est corpal. S; h̄
facē b; moderate accipiēdo cōsiderata cōdicōe p̄
sonaz a negotiū a laboris a cōsuetudis patrie
T̄c̄ dicendū de medico. Iudex non b; vendere
iustā smam: ideo de publico sūt iudicib; s; p̄p̄
dia dāda laboris. Iudicāē aliū in quib; p̄cīs

73
ep̄ntem non licet iudici q̄ publice in similib⁹
fordet. immo nō licet iudici q̄ in occulto in ḡ
uib⁹ peccis est alium q̄ publice in similib⁹
reus iudicare: nisi iudicet cū humilitate a t̄io
re. a cum necc̄itas imminet. Iudex preterea q̄
alias iuste iudicat: peccat t̄n si hoc facit nō ex
beniuolentia sed ex aī amaritudine Iudex pec
cat si iudicat non sibi subiectū. aut nō s̄m ve
ritatē quā nouit. aut sine accusatore vel infai
a. aut si penā relaxat sine consensu accusatoris l'
cū nocumento publice utilitatis defendere se
armis vel manu cōi iudicem q̄n quis cōdem
natus est ad mortē iuste coram iudice hoc nō
licet. sfugere t̄n potest talis de loco sic cōdemna
tus vt p̄ solam fugā se liberet. Tenetur etiā
nō resistē agenti quān patiat̄ q̄n iustū est q̄n
detinetur. Sicut etiam si aliquis sit cōdemnat⁹
vt fame moriat̄: nō peccat si cibum sibi ocul
te ministrare sinat q̄ tunc nō sumere eēt seip
sum occidere. Appellare cā afferende more ne
cōi aliquem iusta s̄mā p̄feratur est p̄ctm. q̄
hoc ē calumniose se defendere.

De septem sacramentis ca. xij.

Quia sacra q̄ sint necc̄aria ponit eān. re
gulas seq̄ntes viz. In oī sacramento
si d̄est intentio actualis vel h̄itualis
faciendi illud q̄d xp̄us instituit: a ecclesia in

tendit nihil agitur. Similit̄ si forma obmit̄
t̄ aut corumpit̄. aut materia debita. aut si
pdoneus minister defuerit. Ex hoc patet q̄ a
T h̄s scismaticus ē: vel hereticus vel precisus
excoicatus vel degradat⁹ nō reddī impotens
ad efficiendū vel offerendū sac̄menta n̄ deficit
aliunde vel pt̄s ordinis vel int̄tio debita. vel
materia vel forma Quis ex̄c̄ndo talia in casi
bus phibitis grauis delicti re⁹ fit. fiat sp̄ q̄
T meli⁹ erit de passioib⁹ dum circa sac̄mento
rum ministracōem dubitatio aliq̄ otigerit l̄
suppleat̄ caute id q̄ om̄ssum fuit a sub qua
dam cōditione si nō erit illud iterandū In cāu
dubio vehementer. An alijs sit vel nō sit bap
tismus. vt si sit expositus vel baptisat⁹ in noi
ne ih̄esu tm̄ Aut alio tali dubio itere⁹ bap
tismus sub hac cōditione. Si tu nō es baptisat⁹
ego te baptiso in noie p̄is a filij a sp̄s s̄cti
T Amen. Ea q̄ sunt de dec̄tia nōbili sac̄ramen
torū instituta et pmulgata ab ec̄c̄a: nec aboli
ta sunt p̄ nōvsum. a si nō sint de necessitate sa
c̄amenti ad faciendū id q̄ intendit̄: sunt tm̄
de nec̄itate precepti ad obligandū ne scienter
a negligent̄ absq̄ rōnali cā dimittant̄. s̄ for
T ma in oī sac̄cō p̄t corūpi aut p̄ addicōem vel
p̄ subtractōem seu variacōez. seu int̄rupcōem
nōbilem. q̄ modica nō impedit. s̄ l̄r additio.

74
subtrahio a variatio siue q̄ hanc formā ad se
sum aliū neq̄ intelligibile red dunt: h̄ autē in
discrete a culpabiliter fiant verba aliquā tñ sa
cramentū non s̄p annullāt. In baptismo hec
sunt de necessitate sacramenti. minister p̄ dō neus.
materia q̄ est aq̄ elementaris fluīda ad dīam
lutia aq̄q̄ q̄ sūt artificialis. Intētio actualis
vel hitualis faciendi q̄s ecclā intēdit. Intingē
dō nō subm̄gendo ex aq̄ illa baptisandū. aut
eius p̄tem p̄ncipalē nudā. Et q̄ aliq̄liter cō
sentiāt. s. actu vel hitu vel in p̄ntibus. dicēdo
s̄c̄ hanc formā ego baptiso te in. no. p. a. f. a.
s. s. amen. Confirmacōis sacramentum tenetur
q̄libet xp̄ianus h̄ns vs̄ sum rōis non cōtēnē.
presertim imminente periculo cōfessionis xp̄i
coram infidelib⁹ faciendē. De eucaristie sacra
mento sciendū q̄ discrimen noui p̄cā mōr
tis in celebrando vitatur si p̄ discussionem cō
scientie q̄ regulariter in talib⁹ haberi solet: et
celebraturus non habeat cōsciā fixā aut eq̄
firmā. sicut de opposito q̄ fit in p̄cō mortali.
vel alio legitimo impedimento. vt ē irregula
ritas. Et hec vocatur certitudo moralis vel ciuī
lis q̄ hō sufficiēt p̄batus ē Illi pueri sūt p̄ dō
nei suscipe eucaristiā. a ad hoc ligari vidētur
semel in anno qui s̄m leges cōsentūr abiles
ad nubendū. potest q̄ deuotio etate hanc

puenire. sicut in quibusdā etatē supplet mali
tia. Audire missam integrā ē de obseruacōne
sabbati hoc est dieꝝ festoꝝ pro tpe legis eu
angelice nisi p impedimentū legitimū aliquis
se tueat. tale vro impedimentū fm loca et tpa
et etatis et vsuetudines varie iudicat Confessi
onem sacramentalē post mōrle peccatū fieri
adū oꝝ in sex casibus. Primus ex institucōne
eccē semel in anno. Secūds in suscepcōne eucari
stie vel celebracōe et sacramentoꝝ alioꝝ susce
ptione fm quosdā. Tercius in periculo mor
tis verisimiliter imminentis. Quartus qñ scia di
ctat q̄ alias nō hēbitur oportunitas pctā offi
tendi. Quint⁹ si scia licet erronea sibi sibi mōr
li pctō dicat. Sextus qñ voluit. iuauit vel sibi
precipit iuste Circūstātie in aliud gen⁹ vel in
aliā spēm trahentes pctā mōrtis sunt necario
officende. Confitēs dꝝ regularit̄ in pctōꝝ suoz
explicacōe celare oplices suos nisi dū alie offite
ri nō p̄t. sic in incestu cū m̄re. Lyncea sorore. ā
n sic dicat et apd talē q̄ reuelatio deat p̄desse
nō obesse eis q̄ detegunt. Quo tñ casu nichilo
min⁹ magna cautela requirit apud offitentē et
fessore ne zelo pficiendi indiscreto fallant. de
hoc vide s. c. vi. ff. xij. xliij. xlix. q̄c. Oia ad con
fessionē pertinentia vt p̄ma inuicta et m̄roga
tōes facte et cetera nō inducētia ad malū sunt

75

de confessionis secreto propter quod peccant si eos non
excuset ignorantia illi qui penitentias suas et ea que sa-
cerdos eis dixit passim dicunt. et qui etiam super
hoc inquirunt. quoniam talia per directum causant ali-
quam irrisionem sacerdotis aut confessionis culpam.
Qui sedurit alios ad penitentiam: tenetur pro posse eos
postmodum ad viam veritatis reducere non mi-
nus quam de damno temporalis illato Sic de infamatio-
ne et similibus. Et ad hoc debet confessor inducere
confitentem. De qua materia habes in nostro ma-
nuali confessionis. Confessus volens penitentiam suam re-
uelari per confessorem petat illud extra confessionem
detegere. neque tamen adhuc est tutum confessori il-
lud onus assumere: si remedium possit aliter
in modum adhiberi Si confessor presumit veri-
fili sollicitate aut sollicitari ad penitentiam: ut puta
ad lubricitatem persona hoc timens debet ab isto
si sit suus curat petere licentiam alteri confiteri
quod non obiecta potest nihilominus alteri confiteri et
absolui Peccatori quibus non sufficienter peni-
tenti. ut quod propositum habet actuale peccandi in fu-
turo: utile est confiteri et abstinentias certas reci-
pere. Cum tamen confessor expresse iterum et iterum pro-
stetur quod neque absoluitur neque potest. neque peniten-
tie tales aut talis confessio eundem liberat quoniam ite-
rum eadem penitentiam confiteri teneatur. tutius est cum
pua penitentia que sponte suscipitur et verisimiliter

ab implebitur ducere confessos ad purgatoriu
q̄ ai magna nō implenda precipitare in infer
nū. Nulli multo iungēda est p̄ma publica
pro p̄cō secreto secus de publico. Si r̄ nu ll^o
p̄ castigacōem scandalisand^o publice pro
p̄cō occulto: secus p̄ publico: vbi si scandali
set̄ p̄cōr̄ scādalum illud nō imponēti sed sibi
qui meruit impate. Diuisio confessionis si ob
p̄p̄erissim aut p̄e nimio pudore fiat impedit
virtutē absolucōis. Secus vbi autoritas supe
rioris in casib^o reseruatis a bona fides simpli
um hęc faciunt a excusant. Aut vbi confess^o for
te presumere ē scandalizari ex p̄cō confessi a nō
hēretur p̄ tunc confess^o secretus cui abs q̄ p̄ba
bili scandalo p̄cā oīa reuelari possent: aliq̄
tū possent. Videat tū quilibet q̄ rōnabiliter
consciām scandali sibi fingit: dum nescit cōfi
tens de quibusdā adibus an fecerit illos a q̄
intencōe a quō fecit vt sepe contingit: dicat sub
obdione scrupulos suos. vt sic neq̄ mentiat̄
nec absolucōe defraudetur. Forma absolucō
nis ab excoicatione est ista a debet p̄mo fieri
Ego absoluo te a smā excoicacōis a restituo te
sac̄mentis ecclē in noīe p̄is a filij a sp̄ūsc̄i a
men. Deīn seq̄tur absolutio a pecc̄is si in excoi
cacōe p̄c̄m̄ indubiē necario cōfitendū sac̄ati
ter. Ego absoluo te a pecc̄is tuis in noīe p̄is

26
a filij a spūs sc̄i amen Tutiusq; ē istis formis
nihil immiscere. Confessio ficta reiterari debet
ex integro s̄m pbabiliorē opinionem: q̄uis
duriorē. Non est tñ fictio si p̄tōr dicat oīa
quoz actu recordatur: q̄uis non oīm recorde
tur. Sed est fictio dū scienter celat aliquid. ā
in p̄posito peccandi pseuerat. aut scit aut sciē
debet q̄ a tali non p̄t absolui. Vndio extrema
materiā formam in libris suis expressam. a
obligat non contemnere: dum finis vite s̄m p̄
bables cōiecturas p̄ infirmitatē expeditur.
Que preterea iterari p̄t simili causa rursus ve
niente. Extrema vndio rite suscep̄ debet remia
lia: immo videt̄ q̄ absoluit ab oī culpa: diuin
da peticōe recipientis. Videtur etiā q̄ ab oī
pena liberet. tum v̄tute sacramenti. tum q̄ pe
tit pie. pseuerant. pro se a iuste Matrimonium
strahens fictē in foro ecclē q̄ntumcunq; subse
quat carnalis copula: eadē fictione remanen
te non diiungit matrimonialr. Compellet̄ tñ
ab ecclā in foro exteriori. Cuius est v̄siliū vt
poti⁹ omnes sentētiās ecclē toleret q̄ p̄tōr cōse
tiat: potest tñ nouo cōsensu adhibito fidū ma
trimoniū si nichil aliud cōstitit in v̄z cōmu
tare. Votū simplex castitatis nō dirimit ma
trimoniū iam cōtractū. peccat tñ qui vult dū
p̄mo cōtrahendi v̄lūtate habuit voto cōtrariā

de v̄tute v̄tute

de v̄tute v̄tute

non aut postea dum reddat debitum ut est cor-
sua: sed negant petitionem posse fieri. Nullus
T uingū tenet reddere debitum in detrimentum; nō
bile a certum sui corporis vel fetus nascituri. Et
fm hoc cognoscitur qm leprosis vel pregnati-
bus aut menstruatīs aut furiosis aut epidi-
miacis a filiis casibus reddi vel non deat debi-
tum ad tps.

Que impediunt mrimoniū tractandū non
tractum ca. xiiij.

TAm de impedimentis mrimoniū lati⁹ tra-
ctare necesse est vbi maxima sunt picula.
Pro pñti tñ dicenda sunt tria sub open-
T dio. Primo q̄ impediunt mrimoniū cōsēndū
non tractū. Secūdo q̄ impediunt nō solū tra-
hendū sed etiā iam tractum. Tercio q̄ faciūt
vt fieri possit diuorciū. de quibus oibus p̄f. de
pa. super. iij. d. xiiij. recitat a declarat vsus. de
impedientibus em̄ solū cōsēndū sunt nouē &
Ecclē vetitum. necnō tps feriātū. Postieñ. ad-
dit alios viz Incestus. rapt⁹. sponsate mors
mulieris. Suscept⁹ pprie sobolis. mors p̄sbra-
lis. Vel si peniteat solēnter. aut monialē Ac-
cipiat: phibent hec uingū sociandū. Primū
T impedimentum ē ecclē vetitum ne viz clam. a si
ue vbi vsuetudo ē bannis fiant mrimonia. et
peccat mōrliter sponsus vel marit⁹ si añ bñdi

77
dionē nuptialem cogſcat ſponſā vel vxorē in
loco vbi de oſuetudine ſolemnitates obſuan
tur. Item ē de reddicōe debiti. vnde h̄ includit̄
interdictū ab eccā factū de clādeſtīmo m̄tīmo
mo qđ ē preceptū iuris. Et etiā interd̄ cūm per
miſiſt̄ eccē puta pro chialez ſacerdotē q̄ h̄
impedimēn̄ mat̄monij oſiderare. vel p̄ officia
lem ep̄i qui h̄ de talib⁹ iudicare. ſeu p̄ ep̄um
quī h̄ in talib⁹ diſpensare aliqñ ſit autem
clādeſtīma deſponſatio ſeu mat̄monij oſtrac
tus clādeſtīmus ſm̄ hoſ. vi. modis. Prim⁹ qñ
ſit ſine teſtibus. Scđs qñ oueniūt clādeſtīme
anteq̄ recipiant benedcōem nuptialem p̄ lo
co a tpe quo petere p̄nt̄ a obtinē. Qđ d̄. qđ ſi
ē terra interd̄cā non tenet̄ exire p̄ ea petēda
neq̄ vſq̄ ad ſeptenmū expectare q̄ntum forte
durabit. nec durante illo ibi p̄t fieri nec in fe
ſtis in quib⁹ ſolemnia celebrant̄. ſicut natal
paſcha. penthecoſtes. qđ tūc ſūt nuptie m̄t̄
dide. nec in feſto aſſumpcōis. qđ tūc etiā in
terd̄cē ſunt. Similiter ſi oſtraxit in vigilia. lxx.
per verba de p̄nti: non tenet̄ vſq̄ ad octauas
paſche expectare. Tercius qñ ſponſalib⁹ non
ſolutis ſed ſoluendis ſolū autoritate iudicis
epiſcopi vel qui de oſuetudine in cauſa mat̄ri
monij cognoſcit ſine cuiuſcūq̄ licētia coñhit
qđ ex quo nō eāt ſoluta. p̄miſſio adhuc ligat⁹

erat nisi forte a mortalitate excuset exceptio sibi
optens. sed hic accusat ecclesie prohibitio. **Q**
Tus quoniam contrahunt matrimonium ante pubertatem
sine iusta causa. sine licentia episcopi. ubi non est tamen
peccatum imputetur quod nesciunt quid faciunt si
cut amico et qui hoc procurant. Quintus contra
terdictum vel spirituale. sicut isti interdicitur ne contra
habet cum ista propter impedimentum iniunctum. seu
quod lite pendente non contrahat cum alia. vel generale
ut tempore feriatu. Sextus quoniam obmissis ban
nis ut superius in fine. et infra superius. v. Et quocumque istorum
modorum sit peccatum. matrimonium clandestinum con
hatur culpa mortalis est propter inobedientiam
Sed de benedictione totiens peccant: quoties con
nunt eam petere quoniam debent et possunt eam obtinere. sed
nihilominus nolunt interim continere. Clamdes
tina desponsatio etiam est hoc. quoniam dote non habita
nec petitione a parentibus et amicis facta conveniunt
carnaliter sine benedictione. Nam contrahere cum filia
vel filia familias inuitis parentibus vel in sciens
ledere ius patricie potestatis tam filio quam extero.
vnde raptor virginis dicitur non solum quod inuita sed etiam
quod inuitis parentibus vel in sciens ducit. de quo. superius. c.
iij. superius. xij. De banis autem unusquisque leges apud
cas arbitretur consuetudinem ecclesie sue. vnde cogitare
ante benedictionem nuptiarum vel oblationem solemnem
mortalis est. nec tenet redere ante non tamen totiens pec

caſe quotiens reddit. Sciendū tñ q̄ ſup clāde
ſtima deſponſacōe ſeu tractu clāde ſtino maſ
monij p̄t fieri diſpenſatio iuſte in. vi. caſib⁹.
Prim⁹ magnatib⁹. q̄ taliū matrimonia cum
magna delib̄racōe a p̄ amicos. a aliqui ſuper
impedimento ad papā mittendo ſolēt tracta
ri. Sec⁹ q̄ valde nobilis ignobilē ducit Ter
cius q̄ dīues paup̄em. Quartus cū ſenex iu
uenē. Quintus cū timent p̄ntes Sept⁹ cū dīu ſic
fuerūt. a hoc p̄pter verecundiā. Et iſta ſex p̄nt
reduci ad tres cās p̄pter q̄s iuſte diſpenſari p̄t
in obmiſſione bānoꝝ a bened̄cōe. nō q̄ nō fi
ant: ſed q̄ occulte fiant. Prim⁹ q̄ nō ē timor
de impedimento. q̄ tunc ceſſat cā vt inter emi
nentes p̄ſonas. Sec⁹ q̄ ē timor ne oppoſituꝝ
vel pius ſeq̄tur p̄pter inequalitateꝝ eoꝝ qui
nō līt ſe habere: aliter fornicabunt. a pentes
ſi ſc̄rent: vel inferiorē inefficerent: vel pot⁹ fal
ſos teſtes ſupponerent. ſic male impedirent. Si
aut ſciant ex toto celebratum: extunc q̄ non
ē remediū p̄ntes ſuſtinebunt. Tercius p̄pter
virecundiā ſenū vel q̄ dīu cohitauerunt. Et in
iſtis occulte inq̄rendū ē de impedimentis a ſi nō
ſunt: licētiari p̄nt p̄pter hoc q̄ non ē periculū.
vt in primo. vel q̄ ē periculū grau⁹ vt in ſecu
do. vel p̄pter ſcandalū. vt in terci o. Vñ nec de
lent ſenes cōtrahentes derideri. q̄ fit iniuria

sacramento. Non enim irritēdi sunt q̄ auto rita
te dei a ap̄loy ac ecclesie sac̄mentuz recipiūt
dispensare aut p̄t ep̄s vt prefata fiant nō in
ferior nisi ex sp̄ali om̄issione. Nec nō tps feria
tum & tps nuptiaz impedit celebratē eoz.
Sunt em̄ tria tpa eis interdeā. s. ab aduentu
vsq; ad octauas ephie. A septuagesima vsq;
ad octauas pasche. & a d̄nica ante ascēsiōez
vsq; ad octauas penthecostes. ✠. Aspiciens
veterem. circū. quasi. quis. benedicta. Aspici
ens designat primā d̄nicam aduentus cuius
primum r̄sorium incipit. aspiciens. Veterē
octauam ephie. cuius prima añ. in laudib;
incipit veterem. Circū d̄nicam in. lx̄. cuius in
trotus incipit circūdeerūt. Quasi d̄nicam in
albis cuius mtrotus incipit. quasi mō. Quis p̄
ma dies rogationū cuius euanḡ. incipit. q̄s
ex vobis hēbit amīcī. Benedcā d̄nicam trim̄
tatis in octaua penthecostes e' mtrotus inci
pit. benedicta sit scā trinitas. Prefatis dieb;
phibetur benedictio nuptialis. Item festum
coniugij nuptialis ppter lasciuas q̄ tunc fiunt
Et pari rōe videtur traductio solemnis: q̄ ali
qn̄ post nuptias fit de domo p̄ntum ad domū
viri in qua etiam multe insolentie fiūt aliqn̄
Item phibetur tunc extrahere p̄ verba de p̄nti
q̄ si nō tūc clādestina matrimonia eēt licita

tpa r̄dicta nuptiaz

39
Sed non philet cōtradius p̄ verba de futuro.
Hīs etiā tribo tpibus nuptias celebrare essz
p̄c̄m̄ mōrle p̄pter expressam phibicōem licet
nō eēt mōrle debitū petere a dūge pri⁹ rite bñ
dcā Incestus ē. iij. cū quis cū p̄m̄quav̄oris
scienter luxuriat. a tunc p̄dit peticōem debiti
Tenetur tñ red dēre. nec p̄t cōtrahere cū adulte
ra. q̄ affinis est: sed nec debet cū altera: sed v̄t
q̄ sit sine spe dūgij. Et econūso vxor scienter
cognita a p̄m̄quov̄iri p̄dit debitū ne exigat.
a spem dūgij. Incestus ḡ cū cōsanguinea car
nali vel affine impedit cōtractū fiendum: nec
refert v̄t sit incestus cū adulterio vel sine. S
econūso adulteriū non impedit sine incestu m̄
si m̄ tribus casibz dicēdis. Non aut̄ legit de m̄
cestu cum cognata legali vel spūali sed de pu
blice honestatis iusticia. Et intellige scienter.
sc̄e a adulteriū sc̄am rēq̄rit. vide de hoc seq̄nti
bus fm̄ J. a. c. xiiij. J. r. xv. De eo p̄fecta q̄ co
gnoscat cōsanguineā vxoris sue nō tres cōclufi
ones. Prima. qñ quis cognouit cōsanguineam
sponse sue: tunc sponsalia soluta sunt: nec tal
v̄ltra p̄t h̄ie sponsā m̄ dūgem obstante affi
nitate cōtracta. Nec econūso illam quā cogno
uit obstante publice honestatis iusticia nisi
papa dispensante. sed p̄t ducē terciā ep̄o dis
pensante p̄m̄a sibi de incestu imposta. Secda

conclusio est de illo qui cognouit sanguineam
uxoris sue matrimonio consummato sciēter. qz ma-
trimoniū tunc nō dissoluē. sed tenet redde-
re debitū petēti: nō autē pōt petere nisi secū apte co-
tinentie difficultate p ep̄m dispense. Tercia
conclusio ē de illo q̄ cognouit sanguineam uxoris
matrimonio nondū consummato. De quo uidet q̄
cū possit religione intrando debitū negare q̄
teneat intrare ne omittat incestū cognoscēdo
affinē suā. Nam matrimonio consummato ab ince-
stu reddēdo excusat. qz necessitatur nō hīs vi-
am negandi. S; sicut matrimonio consummato
pōt ep̄s cū eo dispensare in petēdo sic matrimo-
nio nō consummato pōt ep̄s cum eo dispensare
in nō reddēdo in seculo remanendo. Si autē cū
hoc velit petere debitū duplex dispēlatio necē-
ria est. Nota etiā hic qz nō est proprie incestus
cognoscē cognatam suā legalē vel spūalem.
seu ad quā est publice honestatis iusticia. qz
incestus non ē nisi cū vera cognata vel affine
Sed papa vel impator nō pōt facere qz sit cog-
natus vel affinis qui non ē. qz ista sūt iura sāg-
uimīs que mutari non pōt. Sed licet nō sit in-
cestus: est tñ spirituale peccatum. s. peccatū in
obediētie ad eccliam. Item pari ratione non
ē incestus nisi in gradu phibito lege natūe a
qua est sola sanguinitas vel affinitas vera.

Raptus est quartū impedimentum q̄. s. rapit
 sponsā alterius. vel q̄ rapit uxore alienā. Sec⁹
 si solutā rapiat virgine; vel corruptā. qz tunc
 p̄t otrahere cū ea si velit iure canonico. Uxorē
 aut suam h̄z rape de raptoribz cum cā. Vide
 de raptu supra c. iiii. §. xij. Sponsate mors mu-
 lieris ē quintū q̄. puta si q̄s interficit uxore;
 ppriam. secus si alienā nisi forte sit interfecto;
 iuuenis. a de incōtinentia timeat. Et hoc nisi
 in adulterio forte sponsata sit deprehensa. tunc
 em̄ non ē reus h̄z p̄ne; sit reus gehenne. qz
 in foro cōscie nullo mō h̄z viro ppria autoritate
 interficere uxore in adulterio deprehensam. dī
 ppria autoritate. qz vbi hodie eēt lex seu cōsue-
 tudo q̄ adultera accusata occidere sicut tēpe
 legis moyfi q̄ cum sit iudicialis non ligat. qz
 de⁹ pepit mulierī in adulterio deprehense; vbi
 tū eēt lex hodie talis vir zelo iusticie accusās
 nō peccaret. Pōt pretea q̄s uxore occidere tri-
 p̄r. Vno mō psequēdo mat̄mōnū: vt. s. o tra-
 hat cū adultera. a istud impedit otrahendū;
 a dirimit otradum: qñ. s. machinat in morte;
 eius cum effectu vt otraheret cum illa. a idem
 est econūso. Sec⁹ occidit quis uxore psequē-
 do culpam. puta in vindictam adulteri; a istud
 impedit otrahendum non post otradū. Et h̄z
 etiā facilius cū iuvene dispensat incōtinnente

Tercio occidit quis uxorem naturam persequendo. ut
quod exosa habet propter turpitudinem vel alium defectum
non culpabile. et istud crimen impedit non dicitur
nisi. Et istis duobus casibus filius impedit mulierem
et cohabitare si venenum dedit viro vel aliter mortem
eius procuravit. de hoc vide sequenti capitulo. v. Susceptus

propter sobolis est. vi. impedimentum quoniam quod in sub
stantia matrimonii propter filium de sacro fonte susce
pit ut possit procreare coniugem carni copula. Et debi
torum. de hoc sequenti capitulo. iiii. Mors peribialis est. vii
quod peccat in ministerium matrimonii. et ideo in eo pun
dus est. vel si peniteat solemniter est vii. s. tpe
prie. quod talis iugem dicitur: ideo cohabitare ei non licet.

Tunc autem moralis. s. accipiat in uxorem. s. de facto pro
pessam quod iniuriat matrimonium christi est. ix. impe
dimentum et talis est excoicatus pro nova iura. Quia
tunc autem ista crimina et forte alia alia impediunt
matrimonium contrahendum: solum tamen si adolescentes
sunt et timeant de incontinentia ipso propter dicitur eis occidi
licentia contrahendi. episcopus autem est dispensator in ta
libus. Et an sine licentia contrahentes peccent in q
libet casu moraliter opiniones sunt de hoc.

Que impediunt matrimonium contrahendum et dirimant
Am de impedientibus matrimonium contrahendum. c. xiiii
contrahendum et dirimentibus etiam propter contrahendum eo
quod in talibus essentialia non suant matrimonium
sunt visus. Erro. aditio. votum. cognatio. crimine.

Cultus disparitas. vis ordo ligamē honestas. Si
 sis affinis. si forte coire neq̄bis. Nec sociāda
 vntat̄ onubia iūcta retractāt. Sz intellige q̄ il
 la impedimēta impediūt a dirimūt q̄n pcedūt
 m̄rimoniū otractū. Sz si post otractū m̄rimo
 niū supueniūt: nūq̄ dirimūt iam otractū ma
 trimonium. nisi forte quo ad thoz vel ec̄ ad co
 habitacōz de aliq̄ vel aliq̄b⁹. vt infra patebit
 Que sic intelligunt. Primo error non ois s̄
 solum p̄sone et odictōis p̄sone. vt si iohes di
 cat se esse petrū. Ratio q̄ nullus ē ibi ōs̄sus.
 Duplex ei est error q̄ non ipedit. Vnus vt q̄n
 credit v̄go que ē corrupta. a sana q̄ est lepro
 sac̄. a tunc imputet sibi q̄ talem elegit. Ali⁹
 error ē diuiciarū. paup̄tatis. nobilitatis q̄ n̄
 si redūdet in errore; p̄sone Secūdo obitio v̄ ser
 uitus. q̄ nō h̄; talis potestate corp̄is sui suffi
 cientē. vt q̄n libera otrahit cu seruo: ignorāte
 ea seruitutē Secus si scit: vel si post otractū sci
 ens adhuc ōsentit iam factō. vel p̄ carnalem
 copulam. Ad hoc aut̄ q̄ seruitus dirimat ma
 trimoniū requirunt̄ tria ex pte illius qui vult
 dirimere. Primum ē libertas. quia seruus nō
 p̄t oqueri de ancilla. nec econuerso. q̄ verum
 matrimoniū otrahunt serui. sed non quādo
 ex parte tantum est seruitus. Est itaq̄ verum
 matrimoniū inter seruos siue vt r̄q̄ sit sciēs
 l. v.

siue uterq; ignarus siue vlt' alteri' obediōis vt si
seruus sup b' nollet strahere nisi cū nobili et
econūso libera nollet strahē nisi cū seruo vt re
neret primatū Sedd' requirit q' ignorauerit ser
uitutē is q' pdamat q' scienti dolus nō infert.
Vnde o3 q' sit liber a ignarus seruitutis alteri
us Tercō requirit q' ignorācia durz. Nā si post
q' cognouit obediōez ei' consentit vto vlt' facto pe
tendo debitiū vel reddēdo sibi preiudicat. Si in
q' h3 pbabilem opimionē de seruitute alteri'
ex tunc sibi preiudicat. Secus si leuem a teme
rariā suspicōez cui credi non dz. Votum ē. iij.
viz solemnis factū p' suscepōem ordinis sacri p'
professionē approbate religionis siue tacite si
at siue expresse Sic eē qñ matrimonio cōsum
mato solemnisat' votū p' p'fessionē iugis l' eē
matrimonio nō cōsummato p' suscepōz sacri
ordinis. alio i seculo remanente cū voto simpli
ci. hec si strahit religioso mortuo mūmōmū
dirimit. Votum aut' simplex nō dirimit strahit
at si impedit strahendū. Vnde qñcunq; a
quocensūq; talis votū' strahit peccat mor
taliter Dirimit eē votū simplex sponsalia. Et q'
sciēter strahit cū aliq' quēs cit' votū; simplex e
mississe peccat eē mortaliter Vnde q' post votū;
simplex r' contraxit matrimonū a matrimonū
um nō cōsumauit si cōiunx' petat ab eo debitiū

82
tenet religionem intrare. Ideo et votū simplex
impedit reddicōem matrimonij debiti in eo q̄
vult. q̄ ista ē in voluntate viuentis q̄ pōt in
trare religionem. non aut̄ impedit reddicōez
secundā debiti. Et verior opinio videtur q̄ iste
qui vult nō strahē matrimonū absolute in
hil cogitans de actu carnali. tenet̄ facere vt p̄
missum ē de eo qui vult cogitans a vuens n̄
luxuriari cō. Cognatio est quartū viz carnal
a parentibus. spūalis p̄ baptismū a cōfirma
tionem. et legalis est adoptio. Cognatio et
go carnalis a consāguinitas dirimit vsq̄ ad
quartū gradū inclusiue. Et. iij. a. iij. gradus
sunt iuris positiuū: ideo in eis dē p̄t solus p̄p̄ dis
pensare. Cognatio spūalis. i. a que in solis sa
cramentis baptismi et cōfirmationis strahit̄
h. iij. species. p̄ma est paternitas vel materni
tas a filiatio spūalis s̄m quā suscipiens sacra
mentū d̄i filiolus vel filiola. d̄ans aut̄ l̄ tenēs
patrem? l̄ matrem. Sec̄da species opaternitas
vel omaternitas que attendit̄ inter spūalem
patrem pueri a carnalem. Et directe quidē con
trahitur inter patrem et matrem nāles susci
pientis sac̄mentū a dantē sac̄m vel ad id te
nentem. Sec̄da inter p̄ntes carnales suscipien
tis sacramentū a coniugem dantis. vel tenentē
coniugem parentis suscipientis Tercia dicit̄

fraternitas spūalis q̄ otrahit̄ inter filioſū a fi-
liolam ⁊ filiū vel filiam spūalem ſuſcipienteſ;
ſac̄m̄ ex vna pte ⁊ filioſ nāles dantis ſac̄m̄
vel ad id tenentis ſiue fuerit ante ſiue p̄ p̄ſō
aūt inter fratres ſuſcipientis ſac̄mentū ⁊ fili-
oſ dantis vel ad id tenentis q̄ncunq̄ ſuſcep-
tos Q̄n̄ aūt p̄pter cognac̄em spūalem matri-
moniū dirim̄ at̄ dicendū q̄ ſi precedit ſm̄ oēs
tres ſpecies precedētes dirim̄ tūc poſt otradū
Si aūt ſequit̄ nūq̄ ſoluit̄ v̄m̄culū nec aduſ ſi
ne necitate aut ignorācia p̄babil̄i S; ſi indu-
ſtria ⁊ malicia tūc p̄dit̄ ius petendi. ⁊ poſtea
erit ſine ſpe v̄iugij Si at̄ ignorācia iuris tunc
p̄ciſ̄ q̄ nō nocet̄ in damnis vitandis. H̄ aūt q̄
non vult p̄dere debiti petic̄em certat̄ de dam-
no ⁊ nō leuare filioſ ſuū ſolo iure poſitiuo ē p̄-
hibitū Cognacio aūt legal̄ que ex ad op̄cōe
ſ. p̄uenit̄ que eē dī affinitas legalis impedit̄
⁊ dirim̄t. put̄ habes in. iij. di. xliij. Crimen ē
quintū impedimentū non qd̄libet̄ crimen. ſed
triplex. p̄mum ē cum vxor machinet̄ in morte
viri ⁊ poſtea otrahit̄ cū adultero vel ecōuerſo
Ad qd̄ tria requirunt̄ ad dirimendū. ſ. a dultre-
riū: ⁊ hoc ē primū Sedm̄ ē actual̄ occiſio. in. m̄
tentio otrahēdi in occidēdo Sed ſcaſus ē ſi pre-
ſtet̄ fidē adultere de otrahendo cū ea p̄ morte;
viri ⁊ ecōuerſo. Sed ſub noie fidei etiā nuda

promissio intelligit. Et tunc ista duo requirunt
 s. pollucio a promissio. Tercius casus quoniam cum
 adultera contrahit de facto. Et hic est duo requi-
 runt. s. adulterium a de facto matrimonium Item in
 hijs duobus casibus quod uterque sciret impedimentum
 nam altero ignorante non dirimitur. Cultus
 disparitas est sextum. Vnde baptisatus cum non bap-
 tisata vel econverso quous cathaamina non potest
 inire matrimonium Quod si fiat nullum est. Vbi autem
 uterque est baptisatus licet alter vel uterque sit in-
 fidelis: verum est matrimonium. Sed contrahere non
 debet quis cum infideli. nihilominus tamen hereticus bap-
 tisata sicut alia vera sacramenta offert a recipit:
 sic a istud Tamen inter fidelem a infidelem spiritus
 scilicet potest contrahi. cum hac conditione si infidelis conuer-
 tatur. Vis enim violentia est septimum seu
 metus. Vnde circa personam inducitur per metum
 cadentem in constantem virum ad consentien-
 dum interius in prolatione verborum matrimonii
 alium. ut quod non vult mentiri: potest post mo-
 dum matrimonium dirimi tempore nullum Sed de se-
 ductione per blandicias non ita. Est autem metus
 cadens in constantem virum quadruplex. s. metus
 mortis. cruciatum corporis. futuri a stupri. Cru-
 ciatus in tempore corporis. puta cum quis capitur vel tra-
 hitur. mutus ducitur vel ligatur. Nec differet
 utrum prefata. iij. fiant in persona propria. siue
 l. iij.

in psona liberoꝝ siue in psona vxoꝝ. vñ vsus
Stupri siue stat⁹ verberū atq; necis. Nō tñ
q̄ respectu actus q̄ ē fornicari⁹ nō p̄t esse iust⁹
metus. q̄ meli⁹ est oīa mala pene pati q̄ soli
malo culpe cōsentire. Aduertendū ē q̄ ma
trimoniū p̄ metu inītiū licet non valeat. tamē
cōfirmatur p̄ cōsensū sequentē. durante primo
cōsensu. et dissensus potest transire in con
sensum. Sic etiam si metum inferens peniteat
nō ē matrimoniū: q̄ non sūt ibi mutui cōsen
sus. Ordo ē. viij. impedimentū. a intelligitur
de ordine sacro. vt subdiaconatu a supra de p
fessione in religione approbata. et dirimit cō
tractum a impedit cōtrahendum. fit etia; irre
gularis cōtrahens de facto. Non autē econtrari
o matrimoniū impedit ordinem: s; vxorat⁹ sp
recipit caracterem. Si autē vxore cōsentiente re
cipit etiam executionem. professio ē facta in or
dine approbato. et ē fit irregularis si de facto
contrahit. Ligamen est nonnum. s. qñ quis
prius cū vna cōtraxit sic ligatus ē q̄ cum alia
cōtrahendo cōtractus nullus ē: ymmo si cum
secunda coit adulter est. Honestas est de
cimū id est publice honestatis iusticia que
est pp̄m quitas ex sponsalib⁹ proueniens ab
instituto ecclēe propter eius honestatez. Nam
quando aliq̄s desponsauit aliquā. viij. annorū

84
vel ultra. licet eam non cognoscat tñ nullus
de consanguinitate eius poterit eam habere iux
torem; nec ipse eius aliquam consanguineam; Et
impedit publice honestatis iusticia matrimo
nium. sicut consanguinitas et affinitas s'm eor
dem gradus. Sunt autem sponsalia repromis
sio futurarum nuptiarum. Ex hoc quod dñ repro
missio p3 q requirit vtriusq; promissio nec al
tera sufficit pmittere S; si vir pmittit et mulier
tacet et consentit. idem e ac si manū porrigat ad
fidem recipiendam; Si at nulla signa apparent
probabilia de consensu ei; nulla sūt sponsalia.
Et pnt contrahi inter absentes p nunciū l eplaz
tunc qñ pmo consentiūt p pntes etiam tam con
sanguineos q extraneos; nisi expresse redar
marent Contrahunt itaq; sponsalia pure et
sine mō et obicōe. vii. modis. pmo anuli subar
racione. nisi ageret de matrimonio tacite l exp
se. puta ante valvas ecclie. Secdo artis sponsa
liter eē sine verbis. alias ipsa verba sufficerēt
vt puta si habito tractatu inter amicos; misit
io calia noie arre sponsaliorū. nichil dicens a
liud. et illa acceptauit. Tercio iuramēti inue
cōe. Quarto nuda pmissione affirmatiua et ne
gatiua. vt si dicat. pmitto tibi q nūq; ducā a
liā uxōre a te. tunc em non tenet eā ducere si ve
lit continere S; si velit contrahere non licet cum alia

Quinto p̄ traductionē. Vñ si eē ante septēniū
puella traducat̄ desponsata a traducta septē
niūz oplens nō reclamāt: sponsalia confirmant̄

Sexto p̄ acceptacōez. Sñ em̄ sponsalia pre
cesserūt nulla p̄pter defectūz etatis a se tutus ē
conat̄ de quo dubiū ē an habuerit effectum.
consent̄ sponsalia. Si em̄ esset certū q̄ nō ha
buerint effectū: nō sponsalia essent. Si at̄ cer
tum esset q̄ eam cognouit tunc orit̄ affinitas

Septimo p̄ tacitam uenacōez. qz quocient̄
cūqz otrahit̄ matrimoniū p̄ uerba de p̄nti a
nō ualeat p̄pter eam q̄ est impeditiua matrimoniū
nō sponsalis tunc h̄z vim sponsaliū a otrahū
tur tacite ista. Hec aut̄ locū h̄nt multū de foro

otencioso h̄ in foro d̄c̄e nunq̄ uident̄ esse sp̄
salia. sicut nec matrimoniū nisi q̄s in talibz co
tuerit se obligare precise: a in talibz credēduz

est eis. Vñ sp̄ sponsalia sūt nulla p̄pter defectū
consensus. ut in furiosis infantibz mēte captis
manifestū est. Sūt ḡ. r. q̄ imp̄diūt ne spon

**salia cōtrahant̄ notata p̄ uersus hos. s. Crimē
dissensus. fuga. tpus. ordo. secūda. Morbz affi
nis. vox publica cūqz reclamāt Crimen. s. for
nicacōnis si ē publicū p̄ se dimittere p̄t. si oc
cultum tunc p̄ iudicē. etiaz uir uxorem fornicā
riam dimittere potest Dissensus alterius. s. v̄l
ambor̄. sed in illo casu cū licētia iudicis fieri**

debet ppter reuerentiã matrimonij. ffuga
 qñ alter fugit nec infra bienmum oparet. qd
 tpus tñ iudex abbreviare p̄t Temp^o certum
 qñ lapsū fuerit. Ordo sacer. s. subdiaconatus
 et supra supueniēs quōcunq. siue m̄scia siue
 inuīta sponsa. Nō d̄z tñ sponsus m̄scia v̄l inuī
 ta sponsa. ad quoscunq. sacros ordines p̄mo
 ueri. p̄mmo nō d̄z ad ordines futuros licenci
 ari ab vxore siue sponsa. Et si petat inhiēduz
 est ei sub pena excoicacōnis ne inuīta a m̄scia
 sponsa ascēdat: a precipiendū matrimoniuz
 otrahat. Ordo ec̄ religionis approbatē in p̄fes
 sione ei⁹ a nō in introitu ordinis vel nouiciatu
 dissoluit. Secūda v̄ p̄ matrimoniū otraduz p
 verba de p̄nti cū secūda impedit sponsalia pre
 cētētia: ec̄ iuramento firmata. Morbis puta
 leprosa. palitica. amissio oculoz l̄ nasi. epile
 tia. a q̄libet enormis deformitas supueniēs. dis
 soluit: que iudici omittuntē determināda. Affi
nis. qz sponsus cognoscens sponse osanḡneā
 impedit euz v̄traq. otrahē: qz incest⁹ impedit
 matrimoniū otrahendū. Vox publica in ma
 trimonio dissoluēdo. qz vox vni⁹ vox nullius
 vnde fama impedit. Cūq. reclamāt alter. s.
 de quo videm⁹ summas. Dissoluiunt ec̄ sponsa
 lia oia q̄ dirimunt prius otractū m̄rimoniū
 supra tacta. Similit̄ ea q̄ imped iūt m̄rimoniū

contrahendū Sic eē qñ spōsalia sūt oīno occulta
sic ī occulto cōsenserūt. ita sufficit qm̄ occulto
sine iudice dissentiat a se q̄terent. Ita eē qñ im-
pedimētum ē occultū licet sponsalia publica
sint. vt si sponsus ē certus de fornicatione nec
possit pbare. nō tenet petere licentiā cū alia
trahendi. qz sibi denegaret. s; ppria aucte pōt
Sic qñ alter approbatam religionē p̄fitef Sic
qñ alter publice fornicat Sic eē qñ alia impe-
dimēta sūt notoria. vt si sponsa iam facta le-
prosa ī leproso rio posita est: sine iudice fac-
tū est Alias aut̄ cōter licentia iudicis h̄atei
bz. puta ep̄i vel ei⁹ officii. l. archidiaconi ā alte-
ri⁹ ordinarij l. alteri⁹ delegati. nō tñ prochia-
lis sac̄dotis auctoritas suffic̄ Si sis affinis
est. xi. impedimentū qd̄ m̄rimoniū eē pri⁹ con-
trahit̄ dirimit. Contrahit̄ aut̄ affinitas du-
pliciter. vno mō p̄ m̄rimoniū eē si carnalis co-
pula nō seq̄t̄ p̄ m̄rimoniū. Dico p̄mū nō. ij. ā
iij. q̄ affinitas nō est ī vsu Alio mō p̄ carnalē
copulaz quōcūq; excitam licite l. illicite fm̄
naturam vel oītra naturā. dum tñ semen viri ī
vase debito recipiat̄ Pollutio aut̄ exordina-
ria v. qua semen viri nō ī debito vase recipit̄
nō causat affinitatem nisi fieret maritali affe-
ctu. Nam q̄tūcūq; inuadat vel infringat
vasa pudoris nisi ī vase eius semen emittat

86

non contrahit affinitas. Requirit enim seminum
omixtio. scilicet seminis a menstrui. Et de talibus affi-
nitatis impedimentis est regula ista. Oēs con-
sanguinei uxoris mee sunt mihi affines. et in
eodem gradu in quo sunt consanguinei uxoris. Si li-
ter oēs consanguinei mei sunt affines uxoris mee
in eodem gradu in quo ipsi sunt mei consanguinei. Et
quod dictum est de uxore intelligendum est de quacun-
que alia carnaliter cognita modis supradictis.
Sed consanguinei mei nullomodo sunt affines con-
sanguineis uxoris mee. nec inter eos matrimonium
prohibet. Si forte coire nequebis est xij. impedi-
mentum quod habet locum in frigidityte naturali. et malefi-
cio accidentali. vel artificio mebrum femine vel in
pubertate vel castratione. Nam frigiditytas impe-
dit si est perpetua. similiter maleficium si est perpetuum.
Perpetuum autem iudicatur post triennium probatum
legittime. Impuberes et contrahere non possunt
sive uterque sit impuber sive alter. Dicitur autem im-
puber masculus infra triennium annum completum. Puella
infra annum. xij. Et ante contrahere non possunt. nisi
essent prope qui pubertati. ut si non distent nisi
si per sex menses. vel malicia suppleret etatem
et possent carnaliter commisceri. nam impuberes
contrahere non possunt. sive uterque sit impuber sive
alter. Ille tamen qui sciuit in se et in alio impoten-
tiam aliquam coeundi non potest inuito alio discedere

propter tale impedimentū. si imputet sibi q̄ tale
elegit Quando vir possit & teneat dimitte

De re uxorem ca. xv
E potestate autē qm̄ vir posset dimitte
sua uxore & teneat. sūt. iij. pe. pa. & du
siones. Prima m̄rimonio eē consumato licet
viro dimitte uxore ex eā fornicacōis carnalis
ad correctōez ei⁹ vel vitandū infamīā a plis
incertitudīnez. eē si iuravit nō dimittere vel n̄
accusare. non tñ licet tales dimittere hūo eē v̄m
dīctē vel amore pecunie vt lucret dōtez. s; zelo
iusticie ne delictū maneat impunitū a v̄m⁹ pe
na sit met⁹ multorū: sicut regina vasti repudi
ata ē. S; hic distingue di. pe. de pa. Nam si forni
catio sit occulta tunc quo ad thoz dimittat
aucte ppria p̄t uxorem dimitte. alias sibi p̄u
dicaret si eā cognosceret sciēter a sponte Cog
noscens autē a adulteraz coact⁹ p̄ eccām & igna
rus. sibi nō preiudicat quin possit eam repelle
re qm̄ p̄t pbare. Si vero fornicatio est notoria
puta si ē deprehēsa in lupanari vel p̄ snām in
dicis a confessionem in iure. vel p̄ facti euidēci
amque nulla tergiversacōe potest celari tunc
licet auctoritate ppria uxorem dimittere adul
terā. eē quo ad cohabitacōem. Si autē est dep̄
hēsa i adulterio non p̄pter hoc iudicat noto
riū quo ad hoc Si p̄tere a ipse nō posset pbare

67
posset tñ ipse ius dicere. qz defcūs pbacōis non
est ex culpa sua. Sicut debitorē fugientē licet
accipe Similiter si quis furatus ē mihi C. flo.
licet nō possit pbari. nō solū possit tenēti sua
retinere: s; et occulte recipe Quando em̄ copia
iudicis haberi non p̄t. aut ppter defectū iudicē
aut aduersarij ā alias sine culpa hmōi. iste
potest sibi ius dicere: alias oia bella essent in
iusta Nam vindicatio est et virtus subditi: nō
solum iudicis Quo ad pbacōnem aut adulte
rij sufficit violenta presumptio. a p̄t detinere
et sacerdotē cui v̄ore deprehensū sine excoica
tōe vt vocet testes p quos pbari possit. Se
cunda conclusio de spūali fornicacōne idem ē sic
de carnali. vt si incidit i heresim vel i iudaismū
vel gentilitatē. qz tunc ē vtra bonū prolis a cō
tra bonū sac̄menti. a v̄iūctionem aīorum. Dif
ferunt tñ qz ppter carnalem fornicacōez semel
omissam dimittere potest: sed ppter spūalem
non si se velit corrigere nocens Tercia con
clusio idem ē de fornicacōe innaturali sicut de car
nali naturali. puta in peccō sodomitico vel etiā
pollucōe extraordmaria pcurata cū alio l̄ cui
alia ommissa. Item de oī peccō vtra naturā omis
so qz mechia ēa plus q̄ adulteriū p̄rie dictū
Vide infra. c. xvij. §. vii Quarta conclusio p̄
fata omnia se extendunt etiā ad fornicacōnis

suspitionē violentā vt si fuit solus cū sola nu-
dus cū nuda in eodē lecto iacens loco et hora
secretis a ad hoc omobis. Non p̄t aut forni-
cās dimitti in septē casib⁹ Prim⁹ si ipse forni-
catus sit etiā si vir fornicatus ē occulte a ipsa
manifeste sine pccō eaz dimittere non p̄t nec
accusare. Si tñ vterq; fornicatus ē tunc iste q̄
corrigit h⁹ ius dimittendi incorrigibilem vel
ioco redūz a econūso. Si aut vterq; co redus ē
tunc pacta nouissima seruanda sūt. ita q̄ qui
prius fornicatus ē ius p̄didit et recipat alio
posterior fornicante Et sic semp alternando q̄
posteri⁹ fornicat perdit ius quod habebat de
bitum negādi a dimitte di Qui ergo fornicat
de prius ius petendi p̄didit recipat ipsum
alio post fornicate. Et semp vltimo fornicans
succūbit saltē ante snam ecclē Vbi aut mult
er est ignara a oppressa excusatur. q̄ adulte-
rium dolum respicit. Secūdus p̄pter crimen le-
nocinij. si vir ipsemet eā p̄stituit a ipsa sciuit
a nō p̄hibuit eaz potuit. Secus si indirecte ei
occasionē dedisset expellendo eā vel necessari
a negādo nisi vir expellendo eaz hoc intēdidisset
et voluisset. Terci⁹ si p̄babiliter credens post
longam absentiam vicum mortuū alteri nup-
serit nisi sciēter cognita fuerit alio post q̄ pri-
mus venit. Quart⁹ si latens fuerit ab ext̄neo

cognita sub spe viri sicut excusat Ilya a iacob
Quintus si vi fuerit oppressa. qd intelligit de
 vi absoluta. Na si metu vel pcepto pntum l'm
 stantia osanguineoru l' alia osimili ca fornicet
 cu aliq. ec contrahendo cu isto defacto: non excu
 sare. Vn no excusat michola filia ptholomei
 v Mach. ij. a vxor sampsonis Judic. xv. vi.
 qn reconciliauit ea scienter a sponte cognosce
 do Na si ignorater aut coacta p eccam sec: tu
 no reconciliat q non statim repellit. cuz no pos
 sit auctoritate ppria. Et idem si ignoranter. no
 tu tenet debitū reddē ex quo tertus de iure suo

Septimus est qn fm legem suaz infidelitati e
 repudiata vel adulterata. sicut post repudiuz
 alij nubendo Quando vero vir necessario tene
 atur expellere adulteram in penaz. No fm pe.
 pa. q triplex est correctio in adulterio a alibi
Prima e verborū. a illa e tam mariti q vxoris
 s. fraterna correctio. Vir tu qui e caput hz in
 crepare: vxor vero obsecrare fm illud No des
 mulieri potestatem anime tue. Mulier si pma
 tum ac. Secunda e verborū a hec e solum viroz
Tercia e eiecio. p hoc ad qstionez. Si mulier
 est corrigibil a adulteriū ei est occultū. tunc
 fm pe. de tar. dimitti non dz ppter scandalum
 ne crimen occultum prodere videatur: quo ad
 thozū tamen pot se separare. Si aut fornicaco

est manifesta et ipsa nō penitet stultus ē si re-
tinet a crimē lenocinij dimittit vñ tenet expel-
lere. Qz aut incorrigibil debeat expelli di. pe. de
pa. vltari⁹ hoc intellige qñ melius corrigit per
hoc q̄ p aliud a ipse ofideret de sua otinencia.
Nam si ipsa p retencōz corrigit a tanto a si nō
a toto cū ipsa p eiectōez sit cū plurib⁹ a pluri-
es fornicatura magis corrigit eā retinendo q̄
reiciendo. Vñ si ppter aliud nō tenet eicere in
si ad correctōz ideo q̄c. Similit̄er si ipse diffidit
se posse otinere. ec si ipsa nō magis otineat re-
tenta q̄ expulsa. adhuc ppter se nō ppter eam
pōt eam retinere. Et hoc magis ē ofulenduz cū
ppter diuorciū videam⁹ frequēter adulteraz p-
stitui. a illum q̄ prius erat innocens p adu-
teriū pollui. Sunt preterea. v. casus in quib⁹ vir
innocēs non tenet dimittere adulterā. Prim⁹
est qñ occultum ē adulteriu⁹. a tunc nō tenet
licet possit. qz cessat ratio respectu scandali. eti-
am si ē corrigibilis pōt dimittere. licet non te-
neatur. Quia nulli facit iniuriāz q̄ vitur iure
suo: licet ofulendum sit vt supra. Sec^{do} ec si pu-
blica ē quādo ē correctā vel spes de correctione.
Vnde qñ in spe vel in re oñt se penitere. et tunc
nō tenet dimittere. sed potest sine peccō retine-
re. qz licet viro renunciare iuri suo. in. qñ incor-
rigibilem non pōt ofescere includendo ne exeat

a q̄ nullus intret: a sic cohibendo. Quarto q̄n
 saltem plus cohibet p hoc q̄ retinet q̄ exposi
 ta. q̄ eo ipso se pstitueret. Quinto q̄n sibi vir
 timet de incōtinentia. q̄ nō tenet plus vir cor
 rigē vxorē q̄ dñs famulū. s̄ dñs famulū l ser
 uum excoicatum nō tenet expellē: s̄ licite pōt
 debitu; seruiciū ab eo repetere. Et tñ est min⁹
 debitum famuli dño q̄ ab vxore viro Sic ḡ cū
 detrimento iuris sui et piculo suo nō tenet ex
 pellere. eē nō obstante scandalo phariseorū
 s̄ scientib⁹ adulteriū dicat q̄ retinet vt eaz a
 pctō plus cohibeat: nō vt in crimine eaz foue
 at. Auētes ergo q̄ dicunt q̄ non licet eam re
 tinere. loquunt q̄n non pōt sine scandalo sim
 pliciu: vbi ex ignorācia pcedit Non aut vbi
 ex malicia. vel q̄n p hoc q̄ retinet deterior effi
 cit. vel q̄n non ppter sui piculum hoc facit. De
 muliere vero dicendum q̄ q̄n vir fornicat: nō
 sic eū tenetur dimittere vt dictū est de viro. q̄
 non h; sic corrigere factō. Et est verisimile q̄
 q̄n cūq; accedens ad vxorēz tanto minus ac
 cedit ad fornicariā. Vnde in illo casu quo licet
 viro adulteram retinere: multo magis econū
 so a plus. q̄ cum ipsa non habeat virum cor
 rigere factō sed verbo: ipsa non tenetur eūz di
 mittere. nisi quando vellet eam cognoscere so
 lum innaturaliter. tunc quo ad thōrū oīo s;

eum dimittere vt potius se pmitat occidi q̄ sic
abuti sodomitice Itē ppter fornicatōem spūa
lem. si timet ne cohabitando ipsā ouertat tūc
ēē quo ad domum tenetur eum dimittere Ali
as si non timeret de hoc ius suum petere nō p
hibetur. maxime ppter piculum incontinēcie.
An autē ppter alia crimina possit diuix alium
dimittere quo ad cohabitandū sunt tres solu
tiones prefati pe. de pa. Prima licet nō sit
fornicatio carnalis nec spūalis supueniens
matrimonio. si tū scit tale crimen in altero q̄
alter timet corpori suo nec pōt sibi secure aliē
provideri: tunc dimittere licet Sicut vxor in au
uis vtero vir p seuitiā tres pueros occiderat
q̄ si nō tenet debitū reddere cū periculo corpo
ris sui multomin⁹ tenet cohabitare Vnde q̄
T aliqua videt virum suum latrocinijs deditum
non posse corrigi ppter quod vxor omni hora
periclitatur. idē dicendū est Et licet dñs non
excipiat nisi causam fornicatōis. Si tamē vn⁹
machinatur in mortem alterius vel pvenenū
vel p gladiū. nō tenetur quis cū piculo corpo
ris sui cohabitare Vt p̄ eē de resti. spōsati. t.
lras q̄ vbi ē tanta seuitiā viri. q̄ nō p̄t se cure
p cautionem vxori puideri: non ē sibi reddē
da. Et patet ratione. q̄ maior est in matrimo
nio obligatio ad reddendum debitum q̄ ad

cohabitandum. si non tenet reddere debitum v
bi pbabiliter ex reddiōe imminet sibi picu
lum morbivl mortis. ergo multomin⁹ cū tali
piculo tenet cohabitare Et gnaliter veruz ē q
vbi dūnx non p̄t aliter p̄videri de securitate
vite nisi dūngē dimittendo. non tenet ei debitū
reddē nec cohabitare cū piculo corpis sui.

Secūda cōclusio idē videt qñ dūnx nō vult alie
cohabitare. nisi pmittat eū peccare a ē incorri
gibilis a p̄trahit ipsū ad crīmen. ita q licet n̄
cogāt peccare sicut nec corrigi p̄t: tñ p̄pter pi
culum sue fragilitatis ne coniugalis societas
ipsū p̄trahat ad p̄cēm: teneat illud. Si ocul⁹
tuus dext̄ter scandalizat te: erue eū a p̄ice abs
te. q si cū piculo corpis non tenet manere ml
to minus cū piculo aie Et sicut non tenet p̄p
ter piculum infidelitatis. Ita nec p̄pter picu
lum alio cū criminū. licet ad nullū possit cogi
p̄mo minimū piculum aie p̄ponderat ma
ximo piculo corpis Tercia cōclusio p̄pter a

lia crimina in qbus dūnx nō timet pbabilif
aie sue nec corpori suo: nō d; derelinqre dūngē
ec̄ si sit incorrigibil nisi sit fornicatio carnalis
in q p̄pter vnicū actū p̄t dimitti. aut spūalis
p̄pter quā incorrigibilem potest dimittre
Qñ ad⁹ matrimonialis sit meritor⁹ l mor
tale vel veniale p̄cēm

Ca. xvi.

Nunc ultimo de coniugatorum incontinentia
restat tractandum Et quod professus casti-
tatis scimoniaz plus de celibatu quam de
venereis vicio deceret ediscere. tunc quod. ii. thi. iij.
sic de nostris temporibus prophetavit apostolus. In novissi-
mis diebus instabunt tempora periculosa erunt homines
seipsum amantes cupidi incontinentes. volupta-
tu amatores magis quam dei. habentes quidem speciem
pietatis. virtutem autem eius abnegantes. Id
circo nunc cogor verbis uti magnum illi adverti quod
bus super. iij. di. xxi. Et Quisvismodi inquit tue
res questiones nunquam tractari deberent. nisi si
la cogere monstrata que hijs temporibus in confessi-
one audiunt. Peto itaque a lectore ne scandala
habet in sequentibus. si ultra quam placet sordiditas
peccatorum detegat carnalium que certe medicinali
nequeunt non patefactis talibus vulneribus.
Circa que tamen nihil novi dicturus sum. sed tantum
ea que doctores magnum in suis manifeste ponunt
voluminibus. Erit igitur de coniugatorum in-
continentia triplex consideratio. Prima de coniuga-
lis actus merito et demerito. Secunda de redden-
di debito vel indebito. Tercia de temporibus
in quibus continentia iudicatur. Quo ad primum non
da sunt. v. viz quoniam ad coniugalis sit meritorius quoniam
nec meritorius nec demeritorius et nullum peccatum
quoniam peccatum mortale. et quando sit veniale peccatum.

91

De p̄mo sciendū q̄ i. iiii. casib⁹ actus coniuga-
lis ē meritorius vite eterne Prim⁹ cum q̄s h̄ns
graciā reddit debitū tpe loco circūstanc̄is o-
portunis q̄s ē act⁹ iusticie. Secūdus q̄n petit
debitum cā prolis tñ tpe a loco a mō debito:
q̄s est latric Tercia⁹ q̄n cā preseruandi opare
a fornicacōe quod ē caritatis. Quart⁹ sm plu-
res q̄n cā vitande fornicacōis in se. quā p̄ba bi-
liter credit aliter non vitandā: ita q̄ voluptas
in nullo mouet eū: s̄ soluz amor vitande forni-
cationis. quā p̄ tunc non p̄t meli⁹ vitare. vt
puta q̄ necesse h̄z loqui d̄m in secreto et loco
suspecto alteri mulieri: a exptus ē de ea sepe
se temptatī Sed quādo semel vsus ē actu isto
ad multos dies refrigeratus ē. a tunc nō tem-
ptatur. Ratio dictōrū. iiii. est. q̄ ois actus vie-
tutis informatus caritate est meritorius. Sed
h̄mōi est actus coniugalis in h̄is casib⁹. ergo

De secūdo q̄n actus coniugalis sit indifferēs
itaq̄ nec sit meritorius nec demeritorius notat
idez pe. q̄ hoc contingit q̄n coniunx carens gratia
vno. de. iiii. modis dictis actum illum exerceat.
Quia ois actus qui est meritorius habenti gra-
ciam: est indifferēs nō habenti. nō enim est
meritorius propter carenciā gracie. nec de me-
ritorio propter carenciā culpe cui soli debet pena

Quo ad t̄ciū videt̄ copula carnal̄ mō iugio
m. iiii.

esse peccatum mortale in decem casibus quorum per pa-
lex primos declarat. Vñ fin eū a oēs est primus
propter modum intentionis effrenate libidinis
quā limites matrimonij excedit. Idē facit quia
quacumque alia dum tam eque pulcra Sed quia
hominibus non demeremur si adhibetur. hoc est quia a
tū sic cogitat de hoc dicit ihero. Nihil est fetibis
us quod uxorem amare quasi adulterā. Et sextus
pythagoricus ait Omnis ardētior amator propter
uxoris adulter est Sedus est ratio ne abortus tpe
conceptus vel partus si probabiliter timere quod
tra caritate est quod quis velit delcari cum pnicie
vite prolis. Semp em peccatum est petere debitum v
triusque modum tpe conceptus a partus quod est bru
ta otinet Elephas em ad impregnata non ac
cedit. et quidem si probabiliter de abortu timere
tpe conceptus a partus. quia matris quibus propter de
lectationem apit a materia nondum pfecte coagu
lata dispigitur a effundit. a instante partu ne
puer opprimat esset peccatum quasi homicidium a mor
tale scietur petere vel reddere aliter non est peccatum
reddere veniale petere maxime mulieri. quia fin
medicos impregnate magis appetit coitu
Tercius est ratio piculi infectionis menstrui tpe
menstruorum. De isto die hugo quod tam vir quod
mulier petens debitum tempore menstruo
peccat mortaliter Sed qui reddit exactus non

peccat. potest tñ denegare sine peccō nisi videat
 exigēti imminere piculū fornicacōis. Sed dicit
 alb. sup illud ezech. xviii. Ad mulierem men-
 struatā nō accesseris Putam⁹ inq̄t q̄ accedē
 ad mulierē menstruatam q̄ vxor ē non ē mor-
 tale peccm̄ fm̄ se. Concordat pe. de tar. dicens q̄
 tunc exigere ē in volūtate coniugis s̄ reddē de ne-
 cessitate iuris. Hec opinio securior ē a commu-
 ni⁹. Addit albert⁹. s̄ tunc exigē signū est ar-
 dentissime libidinis si sciēter hoc fiat. Et ppter
 hoc inter mortalia phibēt a p̄p̄ta. Ideo ihero.
 sup isto psalme Qz oēs iusticie nostre q̄si pan-
 n⁹ menstruate dicit q̄ tūc viri abstinere dñt
 ab eis. tunc em̄ d̄cipiunt membr̄s damnati-
 cec̄i. claudi. leprosi. vt q̄ p̄ntes nō erubuerūt
 in condauī om̄sceri: eorū peccm̄ patenter a p̄-
 te a cunctis redarguat in parvulis. hec alb.

Ex quib⁹ apparet q̄ reducit ille terci⁹ ad p̄-
 mum quasi q̄ dicit q̄ ē signū ardentissime libi-
 dinis. Tamen pe. de pa. m. iiii. di. xxxij. tenēdo
 q̄ non ē mortale sic d̄dub̄it. Epilogando dicen-
 dum q̄ non est mortale reddere eē sciēter ex
 parte mulieris. nec p̄sequens ex pte viri ex
 quo vxor nō vult abstinere. Secūdo non ē pec-
 catum petere ignorantī infirmitatem. Tercio
 sciens infirmitatē. sed nescies monst̄ū solere
 generari. non factur⁹ illud si sciret nō peccat

Quarto sciēs non gnāriū pbabiliter credens
vt q̄ steril. l. q̄ cōfueuit tūc non d̄cipē. q̄ viri
noscūt meli⁹ d̄dicōes vxorū a econūso p̄ expel
enciā Consulendū est ḡ mulieri mēstruate q̄
scit aut pbabiliter credit virū se exosam ha
bituram. et tunc nō tenet reuelare. s̄ reddīt si
ne peccato. a ille p̄pter igmoranciā non peccat
ā non. s̄ credit q̄ non p̄pter hoc d̄mitteret eā
cognoscere a tunc eē d̄ dicere. ne euz grauī⁹ fa
ceret peccare. s̄ adhuc vterq̄ excusat a morta
li. Et hoc vxor poterit p̄pendere ex alijs vicijs
quib⁹ reuēnti non acq̄erūt aut neutri s̄ c̄ re
dit q̄ adultābit vel pei⁹ faciet. a nec tunc d̄
dicere s̄ reddere Aut nihil horū sed q̄ abstine
at credit et tunc sibi dicat Q̄d si audiēs nō acq̄
escat: reddens non peccat. s̄ petens sic non tñ
mortaliter peccat. hec pe. Est tñ in pred̄c̄is casu
bus tunc petentibus terror in cūmend⁹ p̄ ofel
sorem qñ expit̄. tum p̄pter irreuerentiā sa
cramento illatam. tum eē p̄pter piculū fetus
tum eē p̄pter auētes terribiles q̄ d̄az scriptu
re a sc̄orum ac doctoz Quartus ē qñ fit i loco
sacro a ali⁹ loc⁹ haberi p̄t mortaliter peccat vt
di. wil. glo. ray. a pe. pa. ymmo s̄m eunde; tā
petens q̄ reddens tunc puta in eccā l. in cimi
terio bñdicto hoc em̄ est sacrilegij crimen. q̄
re conciliari debent s̄m veriorē op̄inionem. Si

aut alius locus non potest haberi: non est mortale
 si erigens cum placentia quod abstinere non valet: ge-
 mit tunc. Et si alius locus haberi non potest: non te-
 net quis reddere in loco sacro. quod ut sanctus Tho-
 mas dicit quod licet debitum reddendum sit omni hora.
 salva tamen debita honestate quam in talibus erigitur
 quod non oportet quod statim in publico debitum reddat.

Quintus est si mutat naturalem usum in eum
 qui est contra naturam. quod fit dupliciter. Vno
 modo dicitur per pavum quando vas debitum pre-
 termittit semper est peccatum mortale. quod proles se-
 qui non potest: unde totaliter interitio nature fru-
 stratur. Ideo quidam pregnanti quam vir continere non
 valens a tergo sodomitice propter puerum cognov-
 it. cum non fuisset forte prius occidit puerum.
 consultum fuit quod nullo modo permitteret se sic cog-
 nosci uxorem. sed prius occidit aut illum adulter-
 rari vel in membris humiliari. Si aliter nollet con-
 tinere duceret eum commiscere secundum situm longitudinis
 oppositum. et sic presuata est a peccato sodomitico.
 et propter necessitatem excusata. Sed queritur quid
 de illo qui ideo semen extravas debitum fundit ne
 habeat plures filios quos nutrire non potest. Res-
 pe. pa. quod detestabilem rem cum filio inde facit.
 De quo gener. xxxviii. quem deus occidit id est. Quod
 de eo quante completionem actus se retrahit ne
 semen emittat. ne habeat plures filios quos

nutrire non potest Res. idem Non. videtur mortaliter
peccare nisi ex hoc forte mulier ad seminandum
procreet Siciliter si propter hoc obmittit cognoscere
uxorem a ex tunc consensu negat debitum: non videtur
quod esse peccet venialiter. quod licet appetere non ha-
bere plures liberos quam possit nutrire. nec ipse
teneat debitum reddere nec adu meboatu consumma-
re nisi uxore petente; caueat tamen necesse est ne
se vel alius polluat Sed querit a lib. di. xxxiii
de viris qui habent caliditatem debilem hic enim
calor sufficit mouere membra ad concupiscentiam
sed cito euaporat et debilitate extendit. habeat
ergo iste uxorem virginem Iste cum non habeat
nisi primum impetum; deflorare non potest et tamen cog-
nosceret corruptam si talem haberet uxorem Quid
istius esset faciendum. nam si alterum corrumpere eam
facit. fit causa adulterij quod non licet. Si ve-
ro corrumpat manu: est species sodomica cum
non fiat instrumento debito. Res. videtur inquit
dicendum salua melioris sententia quod per applicacionem
manus via fieri possit Ad id autem quod obicitur
videtur esse dicendum quod differat applicari manus
ut medicantem vel ut polluentem. Manus enim
polluens applicata inducit molliciem vel so-
domiam. sed manus medicans non inducit.
Sic etiam dicimus in mulieribus in quibus
descendit matris in os vulue Precipimus enim;

vt digitis reponant eā. a tñ non dicim⁹ man⁹
 illas pollue eas vl corūpere. s̄ pot⁹ medicari
 eis. hec ille. Alio mō mutat quis nālem vsu
 q̄tum ad situz. a tunc excusat a peccō qñ dispo
 sitio corp⁹is vel infirmitas. vt apostema ā ven
 trū grossities naturalem situm impediūt. Qñ
 em̄ in h̄is et similib⁹ casib⁹ ideo non audet ac
 cedere a parte anteriori vxorē: non peccat mor
 taliter ex alia parte accedens dum tñ vasculo
 mulieris alias nō abutat. nec semen extra sci
 enter effundat Ad questionē em̄ qua querit̄
 vtū vir cognoscēs vxorē suā mō non ofue
 to peccat mortaliter Respondet idē alb. q̄ nihil
 eoz q̄ facit marit⁹ cū vxore seruato vase ē mor
 tale peccm: sed p̄t esse signū concupiscētie mortal
 qñ. s. nō sufficit ei mod⁹ quem natura determi
 nat Vt aut̄ hoc melius intelligatur Quis. s. sit
 modus naturalis a quis plus vel min⁹ ab illo
 naturali modo deuiet fm̄ eundē notandū alb.
 q̄ debet⁹ modus quē natura docet est vt muli
 er iaceat in dorso vir aut̄ i ventrem incubat ei
 a sic ec̄ facilliter concipiūt mulieres nisi p̄ accūs
 impediāt. Minor aut̄ deuiacō ab illo ē lateral
 concubit⁹. a maior sedētis. a adhuc maior stā
 tium. a horuz maxim⁹ qui ē retrofus more in
 mento vū. Et ideo quīdam hunc vltimuz dixē
 runt esse peccm mortale. Quod tamen mihi nō

placet. hec alb. Satis hñs concordare videt̃ tho.
in septo in q̃stioib⁹ lr̃alib⁹. Aliū modū per
finū cōtendi tangit pe. pa. & ducēs Si fit tan
ta innaturalitas q̃ nō possit seq̃ proles ex nā
facti. siue q̃ ab utiē vasculo muliebri Siue q̃
nubit in feminā fm̃ sicut se supponēdo vt demō
strucub⁹ mortale ē. Alias aut̃ si i loco debito sci
enter vel quō cūq̃ se aget aliter innaturalit̃.
si facit hoc i casu vbi nāliter nō possit: nō pec
caret. puta ppter bonū plis l̃ fidei. & necessitas
infirmittatis alteri⁹ vel impregnacō hoc requirit
nec patit̃ q̃ aliter faciat excusat̃ Sz i casu vbi
alias esset veniale & necessitas patit̃ modum
nālem. nō videt̃ mortale. Sed ē graui⁹ veniale
qñ ab ista innaturalitate se nō tpat ad tpus
q̃ secus si esset impedimentū ppetuū Si aut̃ pp
ter voluptatē sine necessitate immutat modū
nālem. licet non q̃ ad vas mortale ē: q̃ nō est
vixor ei⁹ nisi q̃ ad act⁹ nāles Alias ab utiē factū
mēto vngij. sicut q̃ puertēt vsq̃ ritū alicui⁹
sac̃mētī sciēter. esset trāsgressio p̃cepti non so
lum i essentialib⁹. sed ec̃ i accidentalib⁹ vi.
est qñ vni⁹ voluptatē preuenit. & puocat eā
manib⁹ l̃ ofricacōe vel calib⁹ vtendo a incen
suis vt possit pluries cū vixore coire Sed no
tandum dicit petrus de palude q̃ istud potest
fieri tripliciter Primo modo sine omni pccō

95
puta si quis cā prolis generāde & fornicatōis
in vxore vel in se vitande à debiti reddēdi cū ali
as sit impotens. se puocat esu vel potu calefac
tiuoruz. aut osculis aut amplexib⁹. quib⁹ ec
aialia se puocant. vt vicia columbe. & aliq uī
bus alijs tactib⁹ in quibus nō querat ppter se
delectatōem. s; solum ad adū illū preparatōria
non videt pccm. q; licet inuare naturā corpa
lem ad obediendū re de rācōm Sed mō vt sit
potēs cognoscere vxorē ppter delectatōez quam
tū nollet cū alia experiri: & tunc licet grauius
peccet preuēdō temptatōez. non tū morta
liter. Quia nō querit in hac puocātōe delectari:
sed soluz in adu coniugali. Vnde videt idem spē
q; de adus sine Tercio qm in talib⁹ preparato
rijs ppter se delectat vt si sic ofricatōibus in
pubicis membra attractādo sequit pollutio:
non ē dubiū q; omis pollutio extraordinaria
pccm mortale ē. que vigilandō pcurat S; in p
mo videtur etiā q; si tactib⁹ in naturalib⁹ se pu
ocet qui aliter non p̄t. dum tū non facit hoc
propter voluptatez. quia necessitas excusat
non peccat ec venialiter sicut nec is q; causa p
lis vel reddēdi debiti cognoscit in naturaliter
q; aliter non potest. dum tū nō pretermittat
vas debitum Nam si ipsa habeat morbum in
illo membro sic q; non possit ibi cognosci nō

pp̄ter hoc p̄t alibi cognosci. S; cognoscere in
naturaliter q̄n aliter non p̄t. pp̄ter voluptatē
non ē mortale dum t̄nvas nō obmittat: sed ē
grauī⁹ veniale. Sic ec̄ hic qz sener vel frigid⁹
non p̄t coire. nisi se prouocet tali mō q̄uis vo
luptatē querat. Quia t̄n nō faceret cū extrane
a. grauī⁹ quidē peccat prouocēdo: s; nō morta
liter Si em̄ oscula et amplexus ideo soluz di
cunt mortalia in solutis qz ipse act⁹ est morta
lis. ego in coniugatis in quib⁹ actus nō est mor
talis nec incitatio ad ipsum ē mortalis. Nec
pe. dicunt ec̄ quidam magni qz vxor tenet se
exhibere viro suo ad oscula consueta si erigit et
qz nec venialiter peccat. virū ec̄ nō petentē am
plexadō et osculando debito mō bona intēcōe.
vt. s. euz ab ira vel ab alio peccō reuocet. Vñs
videt̄ text⁹ scripturē cor̄bare consilio salomōis
proū. v. dicētis. Letare cū muliere adoleſcēcie
tue Cerua carissima et gratissim⁹ h̄mnu⁹ vberā
eius inebrient te in oī tpe et in amore illi⁹ de
lectare iugiter Quare seduceris fili mi ab alie
na et foueris in sinu alteri⁹ q̄ oia tam s; glosā
interlinearem q̄ fm nicolaū de lyra ad lrām
exponunt fm latinos doctores Septim⁹ est
T de eo q̄ ante bñd cōem nuptialem post consēsu
tū de presenti cognoscit vxorem Talis em̄ vt
wil. sup Ray. dicit peccat mortaliter si prefata

absq̄ dispensacōe ecclie a sine iusta cā faciat i
 illis locis vbi consuetum ē bñdō em nuptiales
 adhiberi. Idem dico si obmittant alie consueete
 solemnitates. De istis vide supra. c. xiiij. §. viij.
 Octau^o ē ppter simplicis obligacōz. Nā iste q̄
 ante mūimōiū vult ppetuā castitatē vtrahē
 do matrimōiū cū ea p̄sona q̄ debitū vult ha
 bere frangit votū. nec postea vnq̄ p̄t exigē de
 bitū. licet reddē possit p̄ osūmatū mūimōiū
 non dū tñ osūmato mūimōio. mōsteriū intē
 re dēret si posset sm̄ thō. in q̄dli. Itē si duo vīu
 ges in domo emiserint votū ppetue v̄tinētie a
 alter eoz velit frangere dic̄ de eis alb. sup. iij
 di. xxvij. Ego plane cedo q̄ post votū ec̄ sim
 plex ppetue v̄tinētie mulier peccat mortaliter
 recipiēdo maritūz nec tenet debitū reddere Sa
 tis concordat Ray. a Inno. Itē p̄ de tar. i questi
 one quā fāgit di. xxxij. v̄tū v̄uē v̄tinētiā sine
 licētia v̄ugis fit p̄c̄m mortale Res. q̄ aut fee
 tur intentio determinate ad nō reddenduz nec
 exigendū debitū a tunc scienti ius ē p̄c̄m mor
 tale si fiat ex deliberacōe aut in cōi. a tunc non
 est p̄c̄m mortale. q̄ saluari p̄t in eo q̄d est li
 citū. sm̄ exigēdo Ecce de voto. iij. casus habes l
 iij. p̄ticulares. vide supra de hoc. c. viij. §. xiiij
 Item. c. xiiij. §. x. Item. c. xiiij. §. iij. Nonus est
 de copula carnali clandestina post sponsalia

de futuro. de qua di. pe. de tar. q̄ h̄mōi copula
aut sit effectū fornicario. a tunc ē mōrle p̄c̄m
nec facit verū m̄imomū s̄ tantū p̄f̄p̄tūm.
Aut affectu maritali. a tūc p̄sōne ā sūt ignaē
iuris a eccāstice osuetudis: a tūc non ē p̄c̄m
mortale Aut nō sūt ignare: a tunc ē p̄c̄m mor
tale maxime i locis illis vbi eccie. phibitio cōi
ter seruat̄ T̄n. s. tho. dicit simpliciter sponsa
excusari a p̄c̄o si credēs spon̄sū velle osūmare
m̄imomū a dmittit eū. nisi aliq̄ signa exp̄ssa
appareāt fraudis. sicut si sūt multū distantis
odicois l̄ q̄tum ad nobilitatē l̄ q̄tum ad for
tunā vel aliud signū appareat. De. iiii. p̄nci

pali q̄n ad̄ d̄iugal sit p̄c̄m mortale. Res. pe.
pa. q̄ quācūq; voluptas q̄ritur p̄ter p̄d̄cōs ca
sus. si quib̄ ē mortale: tūc sp̄ ē veniale. In sp̄ā
li aut̄ nōt. vi. casus in q̄bus ē ad̄ d̄iugal veni
alis tantū. Prim̄ q̄nāq; p̄cedit aliq̄ de ordi
tio rōis. s̄ nō tanta h̄c in p̄d̄c̄is casib̄. puta
petē tpe sacro. a si appetit̄ sit ad delectacōem: s̄
uis ē culpa Si ad lubricū l̄ infirmitatē suā c̄
est sibi osci l̄ oscia veniale. att̄n vir at̄tingit q̄
in p̄cipuis dieb̄ nō est ḡue p̄c̄m fm lo. veni

T Sc̄ds petere cā delectacōis infra lites sp̄ ē ve
niale. h̄c comed̄ p̄ter voluptatē q̄s em̄ cib̄
ad salutē hois hoc coit̄ ad salutē ḡnis h̄uani
vt auḡ dicit. a ē m. iiii. di. xxxij. in littera. c. 2

91

Tercius petere causa fornicationis vitandae in se
scilicet sic quod cognoscit vixit causa vitandae in se for
nicationis quous possit aliter vitare: si magis vult
isto modo delectabili vitare: quam alio modo non dele
ctabili vel penali. puta quod a domando carnem
vel fugiendo aliorum consortia vel non loquendo solus
cum sola. Et si ergo posset facilius vitare: si magis vult
cum voluptate quam sine ista: tunc peccat veniali
ter. quod preferat voluptatem carnis ab sobrietae ra
tionem. a quod servat usum rationis a eoque attingit
ad finem. Sicut si homo sitiens potest eoque satisfacere
vel succurrere necessitati naturae bibens vinum lim
phatum minus delectabile non ledens caput a eli
git statim extinguere sitim cum vino forti quod est
magis delectabile. quod inebriat eum in toto vel
in parte: peccat non tamen ratione finis sed ratione medi
incompetentis. Et quous sic petere debitum causa
fornicationis vitandae in se ut dictum est sit venia
le: non tamen contrahere hac intentione est veniale.
Et differt iste tercius modus multum a quarto
qui est meritorius supradictus §. ij. Quartus
est quando fit causa infirmitatis vitandae. quous enim
vtriusque seorsum liceat appetere: non tamen vnum pro
pter alterum. quod ista causa non est istius vituli. Ratio
nem deum assignat etiam theologia. m. iij. quod talis quous
sanctate pro id quod ad hoc non est ordinatum sicut
qui sacramentum baptismi tantum ad salutem

corpalem quæret. Quintus est si quando incipit pe-
tere vel reddere bona intentione: postea mutet in-
tentionem: ita quod nunc vellet istam libidinem propter
se etiam si quidem actu hoc cogitaret ex hora decessi
omnis seis quando non habet usus rationis. Sextus quando cumque
aliud intendat quam ad quod ordinat coniugium. vel ad
plem vel ad reddendum debitum. hec de pe. Plu-
res alios casus habes sunt inter obidiones quando est mortale
vbi sepe est veniale. c. iiii. et etiam sunt. iiii. istius c.
De reddendi debito vel indebito. ca. xvij.

Nunc de secundo principali videlicet de reddendi
debito coniugali et non debito. Pro eodem
tellei fm. s. tho. pe. pa. et inter omnes the-
ologos tenendum est per regula quod coniugii debitum pe-
tenti a tempore debito: immo etiam tempore sacro red-
dendum est. siue petant expressse siue interpretatiue.
quod non refert quo quis voluntate sua exprimat ver-
bis a factis. et maxime infirmiori vasculo in hoc
operandum est. quod veracius est mulieri petere.
Item quandoque intentione siue causa sobolis pereande
siue fornicationis vitande. siue libidinis satiatione
siue voluptatis habundantie. nec hoc est reddere gladium
furioso. sed magis ne incidat in danabiles cor-
ruptelas. sic in theotomia vxor militis nega-
tis in vigilia pasche debitum. quod conuenerat tempore et
fratrem eius impetijt: et negante iugulauit. et re-
uersa ad vxorem dixit. tu fecisti. quod facere cogisti

92
Alia aut sup ofuit se iumento. Vñ. viij. et B. c.
ij. Concupiscētie venereoz quibusdā msaiaas
faciunt: nisi distu a dēdo cessare faciat ab exac
cōe alter iugū. Qd tñ non cum multa instan
tia faciendū est. Et hec nisi añ duos menses a
matrimoniū cōsumatum qñ licet intrare mō
steriū. De quo habes. s. c. xiiij. §. ij. vsq. ix. Rō
aut dictoz duplex est. Prima qz sicut seruus
est in ptate dñi: sic vnus iugū in ptate alteri
us quo ad reddicōem debiti. qz vir nō hz ptā
tem corpis sui: sed mulier vt dicitur. choz. viij. S;
seruus tenet ex necessitate precepti dño suo red
dere debitum seruitutis: ergo vnus iuguz te
net ex necessitate precepti alteri red dere debi
tum. Secunda rō. Sicut est oītra iusticiā alie
num accipe mutuo dño. ita est cōi iusticiam
alienū petēti non red dere: nisi oītra hoc legitīa
exceptio haberetur. Sed primū est pctm mōr
le: ergo a fm. Sed corpus vnus iugū est res
alterius qñtum ad adū mōimōij. fm illud
pri. choz. viij. Vir non hz ptātem corpis sui:
sed mulier: nisi habeat legitimā causā negan
di. Ex quibus patet qz magna peccata coniu
ges murrunt: sibi mutuo in debito motēdiē
tes. nam rapmā faciunt. a insup alteri occasi
onē adulteriū tribuūt. Idcirco clamat vbi su
pra apłs. Nolite fraudari inuicem. sed qz nō

sp̄ oportet obedire: subiungit excep̄tōem nisi
forte ex d̄s̄u ad t̄pus. vt vacetis orationi. Et
iteꝛ reuertimini in idipsum ne temptet vos sa
thanas p̄pter incontinentiã vestram. Sunt
aut̄ sex casus in quibz a precepto red̄d̄i debi
ti q̄s excusat. Prim⁹ de lepra de q̄ dicit. s. tho.
q̄ licet teneat̄ sanus leprose d̄iugi reddere de
bitum: nō tñ tenetur ei cohabitare. q̄ non ita ci
to inficitur ex coitu sicut ex cohabitatione. Rō
aut̄ quare tenetur reddere est q̄ melius ē na
to si concipitur leprofus esse q̄ nō esse. nec le
profus phibetur vt iure suo q̄uis malū ex hoc
alteri puemat t̄pale maxime si timeat sibi pe
riculū sp̄uale. puta incidere in adulterium. q̄
leprosi p̄pter interiorē calorem dicunt̄ multū
appetere actum illū. Debet aut̄ fm̄ d̄em opini
onē a alanū p̄pe domū leprose d̄iugis manē.
Non tñ tenetur sanus vt pe. pa. dicit reddere
debitum: si ex hoc sibi immineat periculū mor
tis vel infirmitatis. vnde dicit. tenendū est q̄
nec reddere nec cohabitare teneat̄: nisi supposito
q̄ ex cohabitatione vel reddicōe debiti nō immi
neat sano periculū inf̄dōis Quo supposito lo
quunt̄ iura ex. de d̄iu. lepro. c. ij. Vtz autem
ex reddicōe debiti immineat piculū inf̄dōis:
q̄rendū ē a medicis. a eis credēdū. vnusquis
enī in arte sua sapiēs ē. Ec̄c. xxxviii. Dicit aut̄

99

medici q̄ viro accēdi ad mulierez leprosa im
minet pbabiliter piculū infectōis multoma
gis q̄ mulier si agnoscat a viro leproso. quic
quid tñ de hoc sit: non videt̄ dubiū q̄ qñ muli
er ē infecta vltima specie lepre. s. le omnia in q̄ ē
tanta infectio q̄ ptes corpis frustatz decidūt
ppter qd nō videtur q̄ mulieri sic infecte tene
at̄ vir debitū reddē. q̄ reddendo vir possit eua
dere piculū Secund⁹ casus est de piculo p̄sone
q̄ nō tenet̄ quis reddē. nisi salua assistentia s̄
iecti. sicut natura. Primo retinet nutritiue et
augmentatiue potēcijs grā subiecti quā min
stret generatiue grā speciei. Imminet aut̄ ex
multo coitu piculum Vñ p̄hs de longitudine
a bre. vite. c. v. dicit q̄ sperma ampli⁹ emissuz
deficiat. a senescūt tales cito. ppter qd mulus
longioris vite est equo a asino ex quibus ge
nit⁹ est. Et femelle masculis. si coitiū sint mas
culi. ppter qd eē passeres masculi breuoris vi
te sūt femellis. Si aut̄ infirm⁹ vel vulnerat⁹ sit
quis a coit⁹ mortalis sibi esse possit: nec reddē
te tenet̄. Et ex isto principio dicūt aliq̄ pbabi
liter q̄ si vir fur est incorrigibil̄ ppter qd vxor
quotidie piclatur cū eo ad mortē erga iusti
ciā q̄ p̄t fugere a eū relinquē ne moriat̄ cū eo
sicut et de naufragio cōi liceret ei soli euadere
si possit. nec teneret̄ cum eo sponte mergi h̄ec

pe. de pa. Vnde et hugo sup. iiii. notat. Si mu-
lier pbabiliter timet deprehendi cum viro suo fure
qui est in nemore. et non audeat venire ad eum. vel
si timet pbabiliter quod vir appellat eam ad eundem
secum in furto faciendo: non tenetur ire ad eum vt
soluat ei debitum. vt habes. c. xv. §. ij. Terci-
us casus est de impotencia propter quam quis ex-
cusatur quod impossibilitatem secundum iura non est aliquid obli-
gatio siue sit propter actum precedentem. quod tamen in
muliere locum non habet vel raro. siue propter alias
causas: ita tamen quod si propter culpam suam peccauit reb-
dendo se impotentem. afflictione inobiscreta vel
penam imputat sibi si propter homini aliquid incidet in
damnablem corruptelam. vnde nec viro coniugem
datam est tam quous penam quam sit impotens reddere debi-
tum uxori inuencule seruati. puta ieiunia et vigi-
lie que deficiant sperma. nec econverso consulendum
est uxori facere tam graues penas vt reddat
deformis viro suo vel quod sit in maciem vel penam
siue proliis vel impedimentum conceptus. nec etiam
tenetur vir vti calidus vt sit potens. sed sufficit quod
se non faciat impotentem Quartus casus est ra-
tione fornicationis. quod vt Ray. et vili. dicunt. for-
nicans incontinenti commisso adulterio ipse com-
mittens amittit ipso iure ius petendi debitorum
licet non statim perdat semper talis ius quo alter
tenetur reddere sibi debitum. quoniam vix fornicatio est

102
oculta sic q̄ probari non p̄t. Si em̄ fornicatō
esset notoria. tunc nec reddere nec exigē d̄z de
bitum ille q̄ innocens est nisi reus p̄m̄az velit
agere. q̄ nisi in casib⁹ certis quos ponūt docto
res in quib⁹ fornicatio vel adulteriū nō diuor
ciat iuges. Dec de Ray. q̄ glo. vide de hoc sup̄
c. xv. p̄ totū. ymmo dicūt magni et multi q̄ si
pro certo vxor scit q̄ marit⁹ ei⁹ fornicat⁹ vel ad
ulterat⁹ ē. eē sibi testes quib⁹ hoc pbare p̄t. n̄
tenet ei reddere debitum. etiam si non ē ab eo
propter fornicatōnem p̄ s̄m̄am sepata. si ipsa
vult retinere. Idē dicūt q̄ si mulieri firmiter di
cet oscia q̄ marit⁹ eius cogat eā ad mortale
si venerit ad eā in lectū vel alibi: non tenet ve
nire ad eū pro reddendo debito. q̄ diu sibi hoc
dicet conscientia non erronea. Notat preterea
pe. pa. di. xxxv. q̄ triplex fornicatio inter cōiu
ges p̄t expurgē. scilicet carnalis. spūalis. q̄ innatura
lis. De carnali quo p̄pter eā quis possit dimitt
tere aliū dicitur ē. De spūali puta q̄n̄ qui s̄ inci
dit heresim̄ iudaismū vel ydolatriā; a pagani
mum idē dicens ē sicut de fornicatōe carna
li dicitur est. nisi q̄ p̄pter vnicam fornicatōem car
nalem quis potest tale; dimittere. S; p̄pter spi
rituales non sic: si se velit corrigere. De nali idē
dicendū est qd̄ de carnali. que innaturalis ex
tendit̄ ad viciū; zōdomitiū q̄ ad pollutionem

ex ordinariā cū alio l cū alia omissam Et itē dī
cūt quīdā q. pe. pa. approbat de oī peccō strana
turā pbat p. xxi. q. iij. meretrices vbi dicit q
noīe mechie oīs illicit⁹ cubit⁹ atq; istoꝝ mē
broū nō legitim⁹ vsus intelligi d; Vñ qz me
chia simplex cā est diuorciū sufficiens. cū sit e
qualiter. p̄mmo grauior mechia m oī peccō cō
tra naturam. q̄ m adulterio p̄rie dicto. Ideo
si alter agat m membro cū altero innaturali l
posteriori vel polluit se p̄rijs manib⁹. Item ē
effectus hīc de simplici mechia Et fundant ista
m verbo xp̄i qui ob causā fornicatōis vxorez dī
mittere posse determinauit. Quint⁹ casus ē
T racōe voti vt si de licentia alteri⁹ iugis facit vo
tum de castitate amodo seruanda. Simplex m
q̄ vel solemne votū qz extunc perdit ius peten
di nec reddere tenet. vt supra. c. xiiij. §. viij. pa
T tuit Sextus ē racōe loci put s. c. xvij. §. vij.
De temporibus m quib⁹ continencia iudicat⁹
iugib⁹. Ca. xvij.

D Tercio principali viz de t̄pib⁹ m qui
bus continencia iugib⁹ etiā inducitur
T Nōndū qz ad hoc sūt. v. t̄pa. Primu⁹
T t̄pe sacro nō licet petere debitū. puta t̄pib⁹ p
fessionum. ieiuniorum. q festorum Vñ ex o. d.
xix. Non appropinquetis vxoribus vestris di
cit tñ pe. pa. q; non ē peccm mortale sed veniale

197
nisi omitteretur contemptus nimius. ita etiā q̄
p̄pter tps si de p̄ceptis nō abstinerent. q̄ si
ut furari tpe sacro nō mutat sp̄m: ita nec de
bituz in coniugio petere tpe sacro. Sepe tñ ē an
nera irreuerentia siue irreligio. in t̄p̄tante cō
iugatorū voluptati vacantiuz. ex quo a graue
veniale a mōrle sepe omitterit. Vnde pri. dyal.
greg. narrat de iuge q̄ victa carnis illecebris
nō abstimens in nocte: in crastino ad eccliam
dedicandā cū reliquijs beati sebastiani marti
ris veniens cū alijs: a dyabolo arrepta fuit.
Hoc tñ non cogit q̄ illud fuerit mōrle. q̄ etiā
p̄pter p̄c̄m veniale tradit̄ quis sathane. Vn
de etiā p̄lta a leone occisus ē. Non em̄ in ai
ma p̄t̄rem accipit nisi p̄ mōrle: s̄ in corp̄ sic.
Reddere vero cū displicentia tpe q̄ntumcūq̄
sacro nullū p̄c̄m est q̄ debitum ē a nec̄arium
ex quo v̄bis ab exactōe p̄sci nō p̄t. Sedm a
terciū est tps q̄d est post ceptum p̄rie a p̄e
ptum. de quib⁹ dictū est supra. c. xvi. §. iij. q̄
vt pe. pa. dicit sp̄ est p̄c̄m petere debituz v̄tri
q̄ m̄d̄nt̄e tpe ceptus a ptus. q̄ etiā bruta
t̄ninent. Elephas aut̄ ad imp̄gnatā nō acce
dit. Nā si q̄s ad imp̄gnatā accedat a p̄t̄e sp̄
opprimat p̄uez aiatur̄ fit irregularis. q̄. s. da
bat operā rei illicitū sibi ip̄tat̄ ad penā q̄
q̄d ex eo seq̄t̄. R̄tuz ē tpe purgacōis iugis

post partum infra .xl. dies. v. q. in veteri testa
mentis vsq. ad .xl. vel .lxxx. mulier a viri thoro
sicut a templo abstinerebat ceremoniale fuit
ideo hodie non ligat. Unde sicut mulier in no
ua lege statim post partum sine morali posset ec
clesiam intrare; nec debet prohiberi. Si autem ex re
neratione evoluerit abstinere; deuotio eius non
est improbanda. Ita si statim post partum al
iter petit debitum; non est morale sed veniale. Et
indecens est q. non abstinere a consortio viri
q. diu abstinere ab ingressu templi. Primum p
bat ex. de purific. post partum. c. v. Ergo post par
tum in puerperio non est peccatum morale q. time
tur de egitudine uxoris. Ad puerperam igitur
accedere erat prohibitum lege moysayca. hodie
tamen non prohibetur templum ingredi. q. a emorro
issa tetigit simbriam vestimenti christi. vt; vbi su
pra de purifi. post partum. a. in decretis. d. v. ad
eius cubitum. nihilominus tamen ibidem prohibe
tur vir ad eam accedere. non autem de necessitate; nisi ad
huc esset infirma. a. propter hoc esset periculum
mortis vel aggruacionis infirmitatis. hec pe. pa.
Quantum est tempus menstruoꝝ. de hoc etiam super di
ctum est. vñ di. idem pe. Si in naturalis a accidentalis sit
fluxus a quo mulier de emorroissa; non interdi
ctio vel redditio. q. qñ est infirmitas perpe
tua vel nimis diuturna; periculo sunt esse coniugatis

aliquibus phitete. Tunc etiā mulier cōcipe
 non p̄t fm quosdā vnde non timet̄ proli. Id
 tunc ē veniale petere: cū nō sp̄etur p̄les nisi pp
 ter fornicatōem vitandā in se vel in alio. vt ta
 ctū est s. c. xvi. §. v. Si aut̄ sit naturalis in men
 se a quo a menstruata dicitur: adhuc non videtur
 mōile scienter petere vel reddere. Vñ mulier si
 sine scandalo viri se p̄t excusare: dicitur subēfuge
 re. Aliter non peccat cū dolore reddendo fm to
 nam venturā a pe. de tar. s. dicunt q̄ exigē scien
 ter est mōile: moti autoritatibus aug. supra
 allegatis c. xvi. §. v. Et d̄ isto leui. xviii. ad ma
 lierem q̄ menstruū patit̄ non accedes. Sed d̄t
 pe. pa. q̄ illa opinio non videt̄ vera. q̄ nō est
 maior timor de infectōne p̄lis tpe menstruoz
 q̄ tpe lepre. tunc aut̄ petere nō ē mōile: ergo
 nec nūc. vñ alb. a pe. pa. soluit argumētū bo.
 ven. a pe. tar. Septum est de tpe q̄ licet h̄ie
vel non h̄ie nuptias: nō dico debito reddendo
vel exigēdo. q̄ de isto supra dictū ē c. xii. §. vii
Tribus enī tpeibus celebritas nuptiarū inter
dicā est. Primo benedictō nuptial. scd̄ festū cō
iugij nuptialis pp̄t lasciuas q̄ tunc fiunt. Et
p̄ari rōe di. pe. pa. vt supratactū ē. Videt̄ tra
ductio solēnis q̄ aliquā p̄ nuptias fit de domo
p̄ntum ad domū viri interdicā. in q̄ etiā multe
insolētie fiūt istis tpeibus discordātes. Sūt aut̄

illa tria tpa induſiue a dñica prima aduentus
vsq; ad octauas ephie induſiue. a induſiue
a ſeptuageſima vsq; ad octauas paſche. a do
mimica ante aſcenſionē excluſiue vsq; ad octa
uas penthecoſtes excluſiue. Tñ qz ſuetudo ē
optima legū interpres. ideo ſeqnda ē terre cō
ſuetudo de pñcipio a fine excluſiue vel induſi
ue dictoz feſtoz. Nec feſtu; oim ſcōrum: nec
aſſumpcōis beate virginis. nec qd̄cuq; ab̄
tps ieiunioꝝ. p̄ceſſionū. feſtoꝝ: nec ann⁹ p̄
moꝛtē interdicit: niſi tria tpa ſupra dē. Vnde
ſicut alijs tpibus petere debitum nō eſt; mōꝛ
le nec forte veniale: ſic nec cōſistere cu; non ſit
exprefſe phibitum Sed hijs tribus tpibus
eſſet mōꝛle nuptias celebrare ppter exp̄ſſam
phibitionem licet non eēt mōꝛle debitum pe
tere a iuge vite prius bened cā: vt ſupra late
dictū ē. Et ſic de lepra morali dixiſſe ſufficiat.

Explicit tractatus de morali lepra fratris
Johannis mider ſacre theologie p̄feſſoris or
dinis predicatoꝝ. Impreſſus autem p me
Conradum Homborch. a admiſſus ac appro
bat⁹ ab alma vniuerſitate Coloniē. ad lau
dem et honorem dei qui eſt benedictus in ſecu
la. Amen. . . . .